

WYDZIAŁ
EKONOMII I FINANSÓW

Studia Ekonomiczne, Prawne i Administracyjne

Nr 4/2024

WYDZIAŁ
EKONOMII I FINANSÓW

Studia Ekonomiczne, Prawne i Administracyjne

Nr 4/2024

UNIWERSYTET
RADOMSKI

Studia Ekonomiczne, Prawne i Administracyjne Nr 4/2024

**Patronat wydania: Polskie Towarzystwo Ekonomiczne Oddział w Radomiu,
WEiF URad., ul. Chrobrego 31, 26-600 Radom**

Działy czasopisma

- mikroekonomia, rachunkowość, ekonomia międzynarodowa, finanse przedsiębiorstw,
- polityka gospodarcza, polityka regionalna,
- prawo krajowe, zarządzanie, prawo międzynarodowe,
- administracja publiczna, historia myśli administracyjno-prawnej.

Zespół redakcyjny

- dr hab. Marzanna Lament, prof. URad. – redaktor naczelny
- dr Joanna Bukowska – zastępca redaktora naczelnego
- dr hab. Mariusz Wieczorek, prof. URad. – zastępca redaktora naczelnego
- dr Zbigniew Śleszyński – redaktor statystyczny

Redaktorzy tematyczni

- mikroekonomia – dr Katarzyna Sieradzka
- rachunkowość – dr hab. Marzanna Lament, prof. URad.
- ekonomia międzynarodowa – dr hab. Piotr Misztal, prof. URad.
- polityka gospodarcza – dr hab. Arkadiusz Durasiewicz, prof. URad.
- finanse, bankowość – dr hab. Viktoria Stoika, prof. URad.
- zarządzanie – dr hab. inż. Magdalena Paździor, prof. URad.
- prawo administracyjne – dr Paweł Śwital
- prawo krajowe – dr hab. Mariusz Wieczorek, prof. URad.
- prawo międzynarodowe – dr Inga Kawka
- etyka – dr hab. Wojciech Wojtyła, prof. URad.
- administracja publiczna – dr Iwona Warchoł
- historia myśli administracyjno-prawnej – dr Bartłomiej Składanek
- finanse międzynarodowe – dr Ireneusz Pszczółka
- finanse przedsiębiorstw- dr hab. Nina Stępnicka, prof. URad.

Rada naukowa

- prof. dr hab. Sławomir Bukowski – przewodniczący
- prof. dr hab. Katarzyna Głąbicka-Auleytner
- dr hab. Sławomir Fundowicz, prof. URad.
- dr hab. Marianna Kotowska-Jelonek, prof. PŚK
- prof. dr hab. Peter Kristofik
- dr hab. Aleksander Lotko, prof. URad.
- prof. dr hab. Vanda Marakova
- prof. dr hab. Kazimierz Ortyński
- dr hab. Sławomir Patyra, prof. URad.
- dr hab. Wojciech Sońta, prof. URad.
- dr Zbigniew Markwart – dr Andreas Pattar

Redaktor wydania

dr hab. Marzanna Lament prof. URad.

Copyright © by Uniwersytet Radomski im. K. Pułaskiego
Wydawnictwo (2024), 26-600 Radom, ul. Malczewskiego 29
www.uniwersytetradom.pl, e-mail: wydawnictwo@uthrad.pl

ISSN 2450-3940

Wyd. I

Spis treści

Marta Adamczyk, Izabela Krześniak, Anna Murawska <i>System kaucyjny</i>	5
Joanna Czyżykowska, Magdalena Czyżewska, Katarzyna Januszek, Aleksandra Wijata <i>Ceny transferowe i podatek u źródła</i>	31
Angelika Kowalczyk, Paulina Pilecka, Ewelina Sońta <i>KSeF- Krajowy System E-Faktur</i>	53
Anna Pelka, Martyna Zawadzka <i>Zmiany w składce zdrowotnej od 1 stycznia 2025 roku</i>	67
Aleksandra Kolasa, Zuzanna Olczak, Jan Marszałek <i>Zmiany w VAT w 2025 roku w Polsce</i>	76
Kinga Koltunowicz <i>Zmiany w podatku dochodowym od osób prawnych (CIT) w 2025 roku</i>	86

Marta Adamczyk¹, Izabela Krześniak², Anna Murawska³

SYSTEM KAUCYJNY

Streszczenie

W artykule omówiono przyjęte przez Rząd Polski warunki, na których zostanie uruchomiony system kaucyjny w Polsce. Przybliżone zostały akty prawne regulujące zasady tworzenia i działania systemu kaucyjnego w Polsce oraz regulujące je dyrektywy unijne. Omówiono rolę, jakie w systemie pełni podmiot wprowadzający opakowania oraz operator systemu kaucyjnego, i ich obowiązki sprawozdawcze. Przedstawiono również systemy kaucyjne funkcjonujące w innych państwach europejskich, ich efektywność oraz zasady działania. Omówiono korzyści i obowiązki wynikające z wprowadzenia systemu kaucyjnego.

Słowa kluczowe: kaucja, operator systemu kaucyjnego, podmiot wprowadzający, podmiot reprezentujący, poziom zbiórki, dyrektywa SUP.

WSTĘP

Jednym z ważniejszych postanowień wynikających z Dyrektywy Single-Use Plastics (SUP)⁴, przyjętej w maju 2019 roku, i jednym z największych kroków, jakie

¹ Studentka II roku studiów II stopnia, kierunek: finanse i rachunkowość, Wydział Ekonomii i Finansów, Uniwersytet Radomski im. Kazimierza Pułaskiego, e-mail: 111736@student.uthrad.pl.

² Studentka II roku studiów II stopnia, kierunek: finanse i rachunkowość, Wydział Ekonomii i Finansów, Uniwersytet Radomski im. Kazimierza Pułaskiego, e-mail: 111435@student.uthrad.pl.

³ Studentka II roku studiów II stopnia, kierunek: finanse i rachunkowość, Wydział Ekonomii i Finansów, Uniwersytet Radomski im. Kazimierza Pułaskiego, e-mail: 111445@student.uthrad.pl.

⁴ Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2019/904 z dnia 5 czerwca 2019 r. w sprawie zmniejszenia wpływu niektórych produktów z tworzyw sztucznych na środowisko.

podjęła UE w celu ograniczenia zużycia produktów jednorazowego użytku z tworzyw sztucznych, jest obowiązek selektywnej zbiórki butelek po napojach, na poziomie 77% zbiórki od 2025 roku (90% w roku 2029 r.⁵). Taki poziom zbiórki producenci mogą osiągnąć tylko po przystąpieniu do systemu kaucyjnego, który wraz z towarzyszącymi mu regulacjami ma pomóc w walce z ilością zbieranych odpadów, bowiem ich roczna produkcja w UE wynosi 2,1 miliarda ton⁶. Opakowania są także kluczowym problemem dla środowiska i jednym z głównych zastosowań dla surowców pierwotnych (40% tworzyw sztucznych i 50% papieru wykorzystywanych w UE). Aż 36% stałych odpadów komunalnych to odpady opakowaniowe. Pod względem ilościowym produkty jednorazowego użytku z tworzyw sztucznych stanowią 50% wszystkich odpadów występujących w środowisku morskim. Wśród dziesięciu najczęściej występujących na plażach odpadów z produktów jednorazowego użytku z tworzyw sztucznych na pierwszym miejscu znajdują się butelki na napoje oraz ich nakrętki.

Duże znaczenie w propagowaniu idei ograniczenia zużycia produktów jednorazowych z tworzyw sztucznych odgrywa Stowarzyszenie Krajowych Systemów Kaucji i Zwrotu (DRS – ang. *Deposit and Return Systems*) dla opakowań napojów w Europie, które powstało w 2022 roku.

Celem opracowania jest prezentacja zasad funkcjonowania systemu kaucyjnego w Polsce oraz ocena przyjętych rozwiązań na tle wybranych krajów Europy. Opracowanie zostało podzielone na cztery zasadnicze części. W pierwszej przedstawimy podstawowe informacje, czym jest i jak działa system kauczjny, w drugiej omówimy przyjęte zasady funkcjonowania systemu kaucyjnego w Polsce, w trzeciej zostanie opisane funkcjonowanie systemów kauczjnych w innych krajach, a w ostatniej czwartej części przedstawione zostaną korzyści i obowiązki wynikające z systemu kauczjnego.

1. CZYM JEST SYSTEM KAUCYJNY?

System kauczjny to ważny i aktualny problem polityki zrównoważonego rozwoju i ochrony środowiska dotyczący gospodarki odpadami oraz ograniczenia ilości śmieci trafiających do środowiska, które można ponownie wykorzystać poprzez recykling. Jest integralnym elementem polityki zrównoważonego rozwoju Unii Europejskiej, która to Dyrektywą Single-Use Plastics (SUP) nałożyła na państwa członkowskie obowiązek zapewnienia selektywnej zbiórki odpadów do celów recyklingu.

⁵ Załącznik nr 1, Druk nr 760, Rządowy projekt ustawy o zmianie ustawy o gospodarce opakowaniami i odpadami opakowaniowymi oraz niektórych innych ustaw; <https://www.sejm.gov.pl/sejm10.nsf/druk.xsp?nr=760>, [dostęp: 25.11.2024 r.].

⁶ Parlament Europejski, *Zrównoważone zarządzanie odpadami: działania UE* <https://www.europarl.europa.eu/topics/pl/article/20180328STO00751/zrownowazone-zarzadzanie-odpadami-dzialania-ue>, [dostęp: 24.11.2024 r.].

Mobilizuje on również producentów stosujących opakowania objęte kaucją do podjęcia działań, które przyczynią się do zmniejszenia ilości odpadów opakowaniowych trafiających do środowiska.

Jak pokazują doświadczenia wielu krajów, wdrożenie systemu kaucyjnego znacząco przyczynia się do poprawy efektywności w zakresie odzyskiwania surowców wtórnych. Jego celem jest wzmocnienie współpracy pomiędzy operatorami krajowych DRS w całej Europie poprzez dzielenie się wiedzą, wymianę doświadczeń oraz realizację projektów, które stanowią wspólny obszar zainteresowań. Ważnym jego elementem jest edukacja społeczeństw i zachęcanie ludzi poprzez kaucję do segregacji i zwrotów pustych opakowań. Jego aktualność polega także na tym, że obowiązujące regulacje UE obligują kraje członkowskie do wprowadzenia regulacji krajowych.

DRS obejmuje wiele aktów prawnych. Ich zakres został przedstawiony na rys. 1:

Rysunek 1. Otoczenie regulacyjne DRS

Źródło: Opracowanie własne

System kaucyjny co do zasady jest właściwy dla opakowań zwrotnych wielokrotnego użytku (np. szklanej butelki po piwie). Podobnym pojęciem jest system depozytowy, który działa tak samo, ale obejmuje opakowania jednorazowe (np. butelki z tworzywa sztucznego). System kaucyjny polega na tym, że przy sprzedaży określonego produktu (objętego systemem), pobierana jest kaucja, która zwracana jest konsumentom w momencie zwrotu opakowania lub odpadu opakowaniowego. W Polsce obecnie funkcjonuje tzw. prywatny system kaucyjny, organizowany dobrowolnie m.in. przez browary. Posługujemy się jednak zbiorczą nazwą systemu

kaucyjnego, na kaucję i depozyt. System kaucyjny, oprócz umożliwienia realizacji obowiązków wynikających z dyrektywy SUP, ma być także elementem wsparcia systemu rozszerzonej odpowiedzialności producenta (ROP).

System kaucyjny to rozwiązanie, które ma na celu promowanie recyklingu i ponownego wykorzystania opakowań. Wprowadzenie obowiązkowej kaucji za opakowania, której koszt konsument będzie musiał ponieść przy zakupie towarów, ma zachęcić konsumentów w Polsce do zwrotu zużytych butelek i puszek, a wprowadzających je do obrotu – do ich odbioru. Głównym założeniem systemu kaucyjnego jest zmniejszenie ilości odpadów, a tym samym zredukowanie ilości odpadów komunalnych odbieranych przez gminy. Sposób funkcjonowania systemu kaucyjnego jest bardzo prosty. Konsument nabywając produkt, zapłaci kaucję za opakowanie objęte systemem kaucyjnym, która zostanie doliczona do rachunku przy kasie. Wartość kaucji zwracana jest nabywcy w momencie zwrotu pustych opakowań. Konsument może zwrócić opakowania w dowolnym punkcie zwrotu i nie musi posiadać paragonu, aby uzyskać zwrot kaucji.

2. SYSTEM KAUCYJNY W POLSCE

2.1. Ogólne informacje o systemie kaucyjnym

System kaucyjny w Polsce został wprowadzony ustawą z 13 lipca 2023 r. o zmianie ustawy o gospodarce opakowaniami i odpadami opakowaniowymi oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. 2023 r. poz. 1852). Podstawą była dyrektywa PE i Rady (UE) 2019/904 w sprawie zmniejszenia wpływu niektórych produktów z tworzyw sztucznych na środowisko (tzw. dyrektywa SUP). Dyrektywa ta nałożyła na państwa członkowskie obowiązek zapewnienia selektywnej zbiórki do celów recyklingu.

Ustawa zaczęła obowiązywać w październiku 2023 roku; ale osiągnięcie poziomów selektywnej zbiórki wyłącznie przez system kaucyjny zacznie obowiązywać od 2025 roku. Obecnie do sejmu trafił druk nr 760 – Rządowy projekt ustawy o zmianie ustawy o gospodarce opakowaniami i odpadami opakowaniowymi oraz niektórych innych ustaw (inaczej: Nowelizacja UD 45). Ta nowelizacja jest kluczowa dla funkcjonowania systemu kaucyjnego.

Ustawa o tzw. systemie kaucyjnym określa:

1. System kaucyjny ma objąć terytorium całego kraju;
2. Powinien zapewniać powszechny i równy dostęp dla:
 - użytkowników końcowych;
 - jednostek handlu detalicznego i hurtowego;
 - innych punktów odbierających opakowania i odpady opakowaniowe.
3. Nie wymaga okazania dowodu zakupu w celu zwrotu pobranej kaucji.
4. System kaucyjny będzie prowadzony przez tzw. podmioty reprezentujące, działające jako spółki akcyjne, na podstawie zezwolenia.
5. Ustawa nie określa liczby tworzonych systemów kaucyjnych, a tym samym liczby podmiotów reprezentujących wprowadzającego lub grupę wprowadzających napoje w opakowaniach.

6. Wyłączenie z obowiązku udziału w systemie kaucyjnym produktów w opakowaniach na napoje będących mlekiem, jogurtem lub innym produktem mlecznym.
7. Doprecyzowanie przepisów dotyczących wydawania, cofania i zmieniania zezwolenia na prowadzenie systemu kaucyjnego; skrócenie postępowania dot. systemu kaucyjnego.
8. Zwolnienie opłaty kaucyjnej z podatku VAT.
9. Wprowadzenie zamkniętego obiegu kaucji – kaucja pobierana w całym łańcuchu.
10. Wprowadzenie kontroli podmiotu reprezentującego przed i po uruchomieniu systemu dystrybucji przez Wojewódzkiego Inspektora Ochrony Środowiska (WIOŚ).
11. Wydłużenie okresu przejściowego do 31 grudnia 2025 r., a także możliwość prowadzenia dotychczasowych systemów zbiórki butelek wielorazowych do końca 2026 r.
12. Podwyższenie opłaty produktowej – 3x za niepodpisanie umowy z operatorem i nieosiągnięcie poziomów selektywnej zbiórki.
13. Objęcie obowiązkiem zbiórki szklanych opakowań wielokrotnego użytku również jednostki handlu >200m².

Według Poznańskiego Instytutu Technologicznego Łukasiewicz, system kaucyjny obejmie ok. 37 tys. sklepów. Firmy zajmujące się recyklingiem szacują, że pojawi się w nich ok. 20-25 tys. butelkomatów⁷. Nie wszystkie sklepy bowiem zdecydują się na montaż urządzenia i będą zbierać opakowania w sposób ręczny.

Obowiązek odbierania pustych opakowań będzie dotyczył dużych sklepów, czyli takich których powierzchnia przekracza 200 metrów kwadratowych⁸. Pozostałe mniejsze sklepy, będą miały możliwość dobrowolnego dołączenia do systemu kaucyjnego i przyjmowania kaucjonowanych opakowań. Operator systemu będzie odpowiedzialny za odbiór zebranych butelek i puszek. Będą one dalej wysyłane do przedsiębiorstw specjalizujących się w recyklingu. Zanim trafią do przedsiębiorstw recyklingowych zostaną przekazane do Centrów Przeladunku Opakowań, gdzie będą segregowane, czyszczone i paczkowane.

System obejmie trzy rodzaje opakowań:

- butelki plastikowe do 3 litrów,
- szklane butelki wielorazowego użytku do 1,5 litra,
- metalowe puszki do 1 litra.

Należy pamiętać, że system kaucyjny obejmuje opakowania na napoje tj. na płyn przeznaczony do bezpośredniego wypicia, bez konieczności poddania

⁷ Sieć Badawcza Łukasiewicz – Poznański Instytut Technologiczny, *System Kaucyjny: jak to działa*, <https://pit.lukasiewicz.gov.pl/system-kaucyjny-jak-to-dziala>; [dostęp: 24.11.2024 r.].

⁸ Ustawa z dnia 13 czerwca 2013 r. o gospodarce opakowaniami i odpadami opakowaniowymi, Art. 44.

go dalszej obróbce, w szczególności takich jak woda, sok, nektar, mleko, jogurt i inny pitny produkt mleczny, napój alkoholowy (z włączeniami).

Kaucja wyniesie odpowiednio⁹:

- 50 groszy na butelki PET i puszki,
- 1 zł na butelki szklane,

będzie doliczona do rachunku przy kasie i nie będzie podlegać opodatkowaniu.

Zaletą systemu kaucyjnego jest umożliwienie wprowadzającym produkty w opakowaniach na napoje osiągnięcia wyznaczonego poziomu zbiórki i uniknięcia dodatkowych opłat. Wprowadzającym jest producent/importer wprowadzający do obrotu napoje w opakowaniach na napoje¹⁰. Według artykułu 8 ustawy o gospodarce opakowaniami i odpadami opakowaniowym z dnia 13 czerwca 2013 r. wprowadzanie do obrotu to pierwsze dostarczenie produktu na terytorium kraju w ramach działalności gospodarczej, odpłatne albo nieodpłatne, do celów dystrybucji, konsumpcji, stosowania lub użytkowania, w tym na potrzeby własne. Przez wprowadzającego rozumie się przedsiębiorcę wykonującego działalność gospodarczą w zakresie wprowadzania do obrotu produktów w opakowaniach na napoje jednorazowego albo wielokrotnego użytku, o których mowa w załączniku nr 1a do ustawy, będących napojami¹¹.

Do podstawowych obowiązków wprowadzającego należy¹²:

- Utworzenie systemu kaucyjnego albo przystąpienie do już utworzonego systemu kaucyjnego i zawarcie odpowiedniej umowy (wymóg wynikający z ustawy), a następnie przekazanie podmiotowi reprezentującemu dane niezbędne do realizacji obowiązków w zakresie systemu kaucyjnego (informacje o wszystkich wprowadzonych przez niego do obrotu w danym roku kalendarzowym opakowaniach objętych tym systemem) lub wniesienie opłaty produktowej.
- W przypadku uczestniczenia w systemie kaucyjnym należy umieszczać na opakowaniach oznakowanie wskazujące na objęcie opakowania systemem kaucyjnym oraz określające wysokość kaucji¹³;

⁹ Rozporządzenie Ministra Klimatu i Środowiska z dnia 8 lipca 2024 r. w sprawie wysokości kaucji dla poszczególnych rodzajów opakowań objętych systemem kaucyjnym, Dziennik Ustaw Rzeczypospolitej Polskiej Warszawa, z dnia 16 lipca 2024 r. poz. 1046.

¹⁰ Ustawa z dnia 13 czerwca 2013 r. o gospodarce opakowaniami i odpadami opakowaniowymi, art. 10 pkt 1.

¹¹ Ustawa z dnia 13 czerwca 2013 r. o gospodarce opakowaniami i odpadami opakowaniowymi, art. 8 pkt 21a.

¹² Ustawa z dnia 13 czerwca 2013 r. o gospodarce opakowaniami i odpadami opakowaniowymi, art. 17 pkt 1-8.

¹³ *Wprowadzający produkty w opakowaniach na napoje oraz wprowadzający bezpośrednio produkty w opakowaniach na napoje są obowiązani umieszczać na opakowaniach oznakowanie wskazujące na objęcie opakowania systemem kaucyjnym oraz określające wysokość kaucji.*

Wzór oznakowania, o którym mowa w ust. 1, określa załącznik nr 4 do ustawy.

- Prowadzić ewidencję w postaci papierowej albo elektronicznej, obejmującą informacje o masie opakowań, w których wprowadził do obrotu produkty w danym roku kalendarzowym. Ewidencja obejmuje informacje o liczbie i pojemności opakowań, w których wprowadził do obrotu produkty będące napojami, z podziałem na ich rodzaje. Ewidencję musi przechowywać przez okres 5 lat¹⁴.
- Osiągnięcie minimalnych poziomów selektywnej zbiórki butelek po napojach od 2025 (po nowelizacji Druk 760) (patrz tabela 1).
- Wprowadzający zapisując się do danego systemu, zobowiązują się płacić tzw. opłaty producenckie.

Do wniesienia opłaty produktowej zobowiązani są wprowadzający, którzy:

- nie osiągnęli wymaganego poziomu recyklingu oraz poziomu recyklingu dla wszystkich opakowań razem,
- nie osiągnęli wymaganego poziomu udziału wagowego tworzyw sztucznych z recyklingu, nie zawarli umowy z podmiotem reprezentującym i nie osiągnęli wymaganego poziomu selektywnej zbiórki,
- zawarli umowę z podmiotem reprezentującym, ale nie osiągnęli wymaganych poziomów selektywnej zbiórki (opłata wnoszona w proporcjach 50/50).

Z uzasadnienia projektu ustawy o zmianie ustawy o gospodarce opakowaniami i odpadami opakowaniowymi z dnia 13 czerwca 2013 r. „Wprowadzający produkty w opakowaniach na napoje, którzy będą chcieli przystąpić do systemu kaucyjnego, będą obowiązani zawrzeć umowę z podmiotem reprezentującym. Umowa określi m.in. terminy płatności oraz wysokość wkładów finansowych ponoszonych przez wprowadzających na finansowanie systemu kaucyjnego. Wprowadzający, którzy nie przystąpią do systemu kaucyjnego i nie osiągną określonego poziomu zbiórki będą zobowiązani do zapłacenia opłaty produktowej w wysokości 10 gr za kilogram wprowadzonych do obrotu opakowań w roku 2025. W planach jest, aby było to odpowiednio¹⁵:

- w roku 2026 – 1 zł za kilogram,
- w roku 2027 – aż 5 zł za kilogram;

Dziennik Ustaw 2024 poz. 927, Obwieszczenie Marszałka Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 11.06.2024r.

W sprawie ogłoszenia jednolitego tekstu ustawy o gospodarce opakowaniami i odpadami opakowaniowymi. Wprowadzający produkty w opakowaniach na napoje oraz wprowadzający bezpośrednio produkty w opakowaniach na napoje są obowiązani umieszczać na opakowaniach oznakowanie wskazujące na objęcie opakowania systemem kaucyjnym oraz określające wysokość kaucji, Ustawa z dnia 13 czerwca 2013 r. o gospodarce opakowaniami i odpadami opakowaniowymi Art. 40l. ust. 1.

¹⁴ *Obwieszczenie Marszałka Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 11.06.2024r. Dz.U. 2024, poz. 927, Art. 40n.*

¹⁵ *Rozporządzenie Ministra Klimatu i Środowiska z dnia 9 grudnia 2023 r. w sprawie stawek opłat produktowych dla poszczególnych rodzajów opakowań. Dz.U. 2023, Poz. 2683.*

Wysokość opłaty produktowej określana jest w rozporządzeniu Ministra Klimatu i Środowiska dot. stawek opłat produktowych dla poszczególnych rodzajów opakowań.

W propozycji zmian do ustawy zaproponowano nowe stawki ustalonych kar wynikających z art. 57 Ustawy z dnia 13 czerwca 2013 r. o gospodarce opakowaniami i odpadami opakowaniowymi dla wprowadzających, którzy:

1. Nie przekazują podmiotowi reprezentującemu, z którym zawarli umowę, danych niezbędnych do realizacji obowiązków w zakresie systemu kaucyjnego, w tym informacji o wszystkich opakowaniach objętych systemem kaucyjnym wprowadzonych przez niego do obrotu w danym roku kalendarzowym (kara od 10 tys. zł do 1 mln zł).
2. Nie umieszczają na opakowaniach oznakowania wskazującego na objęcie opakowania systemem kaucyjnym lub określającego wysokość kaucji (kara od 10 tys. zł do 50 tys. zł).

Kary wymierza, w drodze decyzji, właściwy Wojewódzki Inspektor Ochrony Środowiska.

Oprócz wyżej wymienionych kar i minimalnych poziomów zbiórki druk 760 wprowadza również inne ważne zmiany w nowelizacji ustawy, należą do nich:

1. Przesunięcie terminu wejścia w Polsce systemu kaucyjnego na 1 października 2025 r.
2. Wprowadzenie wymogu zapewnienia przez operatorów co najmniej jednego stacjonarnego punktu zbiórki opakowań w każdej gminie.

Tabela 1. Minimalny poziom selektywnego zbierania opakowań i odpadów opakowaniowych

Lp.	Rodzaje opakowań	Poziom selektywnego zbierania opakowań i odpadów opakowaniowych w % w roku				
		2025	2026	2027	2028	2029 i kolejne lata
1.	Butelki jednorazowego użytku z tworzyw sztucznych na napoje o pojemności do trzech litrów, włącznie z ich zakrętkami i wieczkami z tworzyw sztucznych, z wyłączeniem szklanych lub metalowych butelek na napoje, których zakrętki i wieczka są wykonane z tworzyw sztucznych	77	77	77	77	90
2.	Puszki metalowe o pojemności do jednego litra	77	77	77	77	90
3.	Butelki szklane wielokrotnego użytku o pojemności do półtora litra	77	77	77	77	90

Źródło: Załącznik nr 1, druk nr 760 Rządowy projekt ustawy o zmianie ustawy o gospodarce opakowaniami i odpadami opakowaniowymi oraz niektórych innych ustaw, <https://www.sejm.gov.pl/sejm10.nsf/druk.xsp?nr=760>, [dostęp: 25.11.2024 r.]

Ponieważ wejście systemu kaucyjnego w Polsce zostało przesunięte z 01.01.2025 na 01.10.2025 będą obowiązywały przepisy przejściowe, i tak:

1. Opakowania w których produkty będącymi napojami zostały wprowadzone do obrotu przed dniem przystąpienia do systemu kaucyjnego:
 - mogą być wykorzystywane do momentu ich zużycia, zwrotu lub wyczerpania zapasów;
 - za takie opakowania nie będzie pobierana kaucja.
2. Przedsiębiorcy, którzy przed dniem wejścia w życie niniejszej ustawy utworzyli system pobierania i zwracania kaucji za opakowania (sejmowy druk 760),
 - mogą prowadzić ten system do dnia 31 grudnia 2025 r. na zasadach dotychczasowych, przy czym opakowania, (...) wprowadzone do obrotu (...) przed dniem 1 stycznia 2026 r., mogą być zbierane, a pobrana kaucja może być zwracana na zasadach dotychczasowych po tym terminie, nie później jednak niż do dnia 31 grudnia 2026 r.

2.2. Kim jest wprowadzający i podmiot reprezentujący

Jak już wspomniano w tym artykule, zgodnie z art. 8 ustawy z dnia 13 czerwca 2013 r. o gospodarce opakowaniami i odpadami opakowaniowymi wprowadzający to przedsiębiorca wykonujący działalność gospodarczą w zakresie wprowadzania do obrotu produktów w opakowaniach na napoje jednorazowego albo wielokrotnego użytku. Wprowadzający produkty w opakowaniach na napoje są zobowiązani do powołania wspólnie lub indywidualnie podmiotu reprezentującego, który zajmie się utworzeniem i prowadzeniem systemu kaucyjnego. Każdy podmiot reprezentujący może stworzyć własny system kaucyjny. W praktyce możliwe jest występowanie wielu systemów w Polsce (w których udział będą brać różni producenci napojów i inni przedsiębiorcy).

Podmiot reprezentujący zgodnie z art. 40g, pkt.2 ustawy z dnia 13 czerwca 2013 r. o gospodarce opakowaniami i odpadami opakowaniowymi to:

„System kaucyjny jest prowadzony przez podmiot reprezentujący, który spełnia łącznie następujące warunki:

1. Jest spółką akcyjną mającą siedzibę na terytorium kraju, utworzoną przez wprowadzających produkty w opakowaniach na napoje lub wprowadzających bezpośrednio produkty w opakowaniach na napoje, lub reprezentujące ich związki pracodawców lub izby gospodarcze;
2. Jego akcjonariuszami są wyłącznie podmioty, o których mowa w pkt 1;
3. Realizuje określone w ustawie obowiązki, a dochody uzyskane w ramach wykonywanej działalności gospodarczej przeznaczają wyłącznie na cele statutowe;
4. Wykonuje wyłącznie działalność związaną z gospodarowaniem opakowaniami i odpadami opakowaniowymi oraz organizowaniem i prowadzeniem systemu kaucyjnego;

5. Posiada zezwolenie, o którym mowa w art. 40 j ust. 1;
6. Posiada kapitał zakładowy określony w ust. 3¹⁶.

W kolejnych punktach art. 40g. ustawy z dnia 13 czerwca 2013 r. określone zostały wymogi, jakie musi spełnić podmiot reprezentujący będący zawiązaną spółką:

1. Kapitał zakładowy podmiotu reprezentującego wynosi co najmniej 5 000 000 zł.
2. Kapitał zakładowy podmiotu reprezentującego nie może:
 - być zebrany w drodze subskrypcji otwartej;
 - pochodzić z pożyczki lub kredytu ani być obciążony w jakikolwiek sposób.
3. Kapitał zakładowy podmiotu reprezentującego pokrywa się w całości wkładem pieniężnym i wpłaca w całości przed wpisem tego podmiotu do Krajowego Rejestru Sądowego.
4. Podmiot reprezentujący:
 - utrzymuje kapitał własny w wysokości co najmniej połowy kapitału zakładowego określonego w ust. 3, zdeponowany na odrębnym rachunku bankowym lub w formie lokaty terminowej albo
 - posiada gwarancję bankową lub gwarancję ubezpieczeniową, której gwarantem jest instytucja finansowa upoważniona do gwarantowania długu celnego lub instytucja finansowa mająca siedzibę na terytorium państwa członkowskiego Unii Europejskiej, w wysokości co najmniej połowy kapitału zakładowego określonego w ust. 3.
5. Akcje podmiotu reprezentującego mogą być wyłącznie akcjami imiennymi i nie mogą być zamienione na akcje na okaziciela.
6. Podmiot reprezentujący nie może wydawać akcji uprzywilejowanych.
7. Podmiotowi reprezentującemu przysługuje prawo własności odpadów powstałych z opakowań, o których mowa w załączniku nr 1a do ustawy, zebranych w ramach systemu kaucyjnego.
8. W przypadku funkcjonowania więcej niż jednego systemu kaucyjnego podmioty reprezentujące prowadzące te systemy są obowiązane do ustalenia między sobą, w drodze umowy zawartej w formie pisemnej pod rygorem nieważności, warunków rozliczania pobranej i zwróconej kaucji oraz rozliczania i wymiany opakowań lub odpadów opakowaniowych zebranych w ramach prowadzonych przez siebie systemów kaucyjnych. Umowę zawiera się przed dniem uruchomienia każdego kolejnego systemu kaucyjnego.
9. Podmiot reprezentujący, który zawarł umowę, o której mowa w ust. 10, jest obowiązany do przekazania kopii tej umowy nie później niż w terminie 14 dni od dnia jej zawarcia ministrowi właściwemu do spraw klimatu.

¹⁶ Ustawa z dnia 13 czerwca 2013 r. o gospodarce opakowaniami i odpadami opakowaniowymi, art. 40 punkt 2.

10. Przepisy ust. 10 i 11 stosuje się również, gdy po zawarciu umowy, o której mowa w ust. 10, zezwolenie, o którym mowa w art. 40j ust. 1, otrzyma kolejny podmiot reprezentujący. W takim przypadku dotychczasowa umowa, o której mowa w ust. 10, wygasa z dniem zawarcia nowej umowy między wszystkimi podmiotami reprezentującymi.
11. W przypadku, o którym mowa w ust. 12, podmioty reprezentujące dokonują rozliczenia, o którym mowa w ust. 10, zgodnie z dotychczasową umową, za okres od pierwszego dnia okresu rozliczeniowego do dnia wygaśnięcia dotychczasowej umowy¹⁷.

Podsumowując zapisy ustawy podmiot reprezentujący (tzw. operator systemu kaucyjnego) to spółka akcyjna o charakterze non-profit, której zadaniem jest organizacja, prowadzenie oraz skuteczne zarządzanie systemem kaucyjnym w Polsce, a także zarządzanie procesem odzysku opakowań na napoje objętych tym systemem.

Podmiot reprezentujący w ramach systemu kaucyjnego zapewnia¹⁸:

- selektywne zbieranie opakowań i odpadów opakowaniowych w celu osiągnięcia wymaganych poziomów, o których mowa w załączniku nr 1a do ustawy;
- odbieranie opakowań i odpadów opakowaniowych z jednostek handlu detalicznego i hurtowego oraz innych punktów zbierających opakowania i odpady opakowaniowe, objętych systemem kaucyjnym;
- transport opakowań do wprowadzającego produkty w opakowaniach na napoje lub wprowadzającego bezpośrednio produkty w opakowaniach na napoje oraz odpadów opakowaniowych do zakładu przetwarzania odpadów;
- prowadzenie ewidencji, o której mowa w art. 40n ust. 1, i sporządzanie sprawozdań;
- rozliczenie kaucji z jednostkami handlu detalicznego i hurtowego oraz innymi punktami zbierającymi opakowania i odpady opakowaniowe objęte systemem kaucyjnym, w szczególności finansowanie wypłat kaucji dla użytkownika końcowego;
- finansowanie kosztów zbierania opakowań i odpadów opakowaniowych przez przedsiębiorcę prowadzącego jednostkę handlu detalicznego i hurtowego oraz inny punkt zbierający opakowania i odpady opakowaniowe objęte systemem kaucyjnym.

Jak wynika z powyższych zapisów ustawy, rola podmiotu reprezentującego w systemie kaucyjnym będzie kluczowa, bo to on będzie odpowiedzialny za cały proces zbiórki, rozliczenia kaucji i prowadzenia odpowiednich ewidencji.

¹⁷ Ustawa z dnia 13 czerwca 2013 r. o gospodarce opakowaniami i odpadami opakowaniowymi, art. 40 punkty od 3 do 13.

¹⁸ Ibidem, art. 40i.ust. 1.

Prowadzenie systemu kaucyjnego wymaga uzyskania zezwolenia na prowadzenie systemu kaucyjnego wydawanego w drodze decyzji przez Ministra Klimatu i Środowiska.

Zezwolenie wydaje się na wniosek podmiotu reprezentującego (min. 6 miesięcy przed planowanym uruchomieniem systemu), który zawiera wszystkie ustawowe informacje na temat planowanej działalności, w tym szczegółowe zasady prowadzenia systemu kaucyjnego. Zezwolenie na prowadzenie systemu kaucyjnego wydaje się na czas oznaczony, nie dłuższy niż 10 lat. W przypadku gdy system kaucyjny nie zostanie uruchomiony w terminie określonym w zezwoleniu, minister właściwy do spraw klimatu cofa to zezwolenie (w drodze decyzji) bez odszkodowania, określając termin jej wykonania. Zezwolenie operatora, który prowadzi system kaucyjny naruszający warunki określone w zezwoleniu na prowadzenie systemu kaucyjnego lub nie spełnia ustawowych warunków, może utracić to zezwolenie w drodze decyzji ministra¹⁹.

Podmiot reprezentujący jest obowiązany do zawarcia umowy z każdym przedsiębiorcą prowadzącym jednostkę handlu detalicznego lub hurtowego o powierzchni sprzedaży nie większej niż 200 m² oraz powyżej 200 m², który się do niego zgłosi.

2.3. Obowiązki sprawozdawcze podmiotu reprezentującego

Zgodnie z art. 40n do p. ustawy z dnia 13 czerwca 2013 r. o gospodarce opakowaniami i odpadami opakowaniowymi do obowiązków sprawozdawczych podmiotu reprezentującego należy:

1. Prowadzenie w postaci papierowej albo elektronicznej ewidencji obejmującej informacje o liczbie, pojemności i masie odebranych od podmiotów prowadzących jednostki handlu oraz inne punkty zbierające opakowania i odpady opakowaniowe objęte systemem kaucyjnym w danym roku kalendarzowym, z podziałem na poszczególne jednostki i inne punkty:
 - odpadów powstałych z opakowań, o których mowa w poz. 1 i 2 załącznika nr 1a do ustawy;
 - opakowań, o których mowa w poz. 3 załącznika nr 1a do ustawy, i odpadów powstałych z tych opakowań.
2. Przechowywanie informacji zawartych w tej ewidencji przez 5 lat Składania w terminie do dnia 15 marca, w BDO sprawozdania za poprzedni rok kalendarzowy zawierającego informacje, o których mowa w art. 73 ust. 2 pkt 2b ustawy z dnia 14 grudnia 2012 r. o odpadach.
3. Sporządzenie rocznego sprawozdania o odpadach opakowaniowych odebranych z jednostek handlu detalicznego i hurtowego oraz innych punktów zbierających na terenie danej gminy, zawierającego informacje, o których mowa w art. 40p

¹⁹ Ustawy z dnia 13 czerwca 2013 r. o gospodarce opakowaniami i odpadami opakowaniowymi, art. 40j.

ust. 3. Podmiot reprezentujący obowiązany do sporządzania i składania sprawozdań, sporządza i składa je po raz pierwszy za rok, w którym system kaucyjny został uruchomiony.

Dodatkowo zgodnie z art. 45b podmiot reprezentujący jest obowiązany sporządzić i złożyć marszałkowi województwa roczne sprawozdanie, na zasadach określonych w dziale V rozdziale 2 ustawy z dnia 14 grudnia 2012 r. o odpadach, oddzielnie dla każdego wprowadzającego produkty w opakowaniach na napoje i wprowadzającego bezpośrednio produkty w opakowaniach na napoje, który przystąpił do systemu kaucyjnego.

Koszty utworzenia i prowadzenia operatora są ponoszone przez wprowadzającego produkty w opakowaniach na napoje. Rozliczenie finansowe między jednostkami handlu oraz innymi punktami zbierającymi a podmiotem reprezentującym, a także z innymi operatorami następuje w okresie rozliczeniowym nie dłuższym niż miesiąc. Nieodebrana kaucja oraz środki ze sprzedaży materiałów pochodzących z przetwarzania odpadów opakowaniowych przeznacza się na finansowanie systemu kaucyjnego²⁰.

Jak już zostało wspomniane polski system kaucyjny przewiduje współistnienie równoległych systemów kaucyjnych tj. wielu operatorów systemu kaucyjnego. Na dzień 3.12.2024 mamy 7 zarejestrowanych operatorów:

1. Ecokaucja SA – akcjonariusz Polcopper Sp. z o.o;
2. Polka – Polska Kaucja SA – utworzony przez Fundację Odzyskaj Środowisko;
3. Krajowy System Kaucyjny Zwrotka SA – Ustanowiony przez Biosystem SA i Ogólnopolską Izbę Gospodarczą Ochrony Środowiska (OIGOS);
4. OK Operator Kaucyjny SA – utworzony przez Kaufland Polska oraz Lidl Polska przy wsparciu firmy PreZero Polska, zajmującej się gospodarką odpadami i usługami w zakresie ochrony środowiska;
5. Eko-Operator SA – założona przez Remondis Polska specjalizującą się w recyklingu i świadczeniu usług odbierania nieczystości;
6. Reselek SA – należy do Eneris – jednej z większych firm działających w branży odpadów komunalnych.
7. Kaucja.pl – Krajowy Operator Systemu Kaucyjnego SA – założona przez producentów napojów w Polsce: Coca-Cola HBC Polska, Colian, Grupa Maspex, Naęczów Zdrój, Nestlé Polska, Oshee Polska, PepsiCo Polska, Red Bull, Van Pur, Zbyszko Company oraz Żywiec Zdrój.

Zezwolenia na prowadzenie systemu uzyskało pięciu z nich: ZWROTKA SA, POLKA SA, OK OPERATOR KAUCYJNY SA, EKO-OPERATOR SA, RESELEKT SA²¹.

²⁰ Ustawa z dnia 13 czerwca 2013 r. o gospodarce opakowaniami i odpadami opakowaniowymi, art. 40i ust. 2 i 4.

²¹ *System Kaucyjny*, Ministerstwo Klimatu i Środowiska, <https://www.gov.pl/web/klimat/system-kaucyjny>, [dostęp: 11.12.2024 r.].

3. SYSTEM KAUCYJNY W EUROPIE

System kaucyjny obejmuje obecnie 473 milionów ludzi w Europie²². Stanowi ważny element realizacji celów unijnej strategii Zielonego Ładu, który zakłada osiągnięcie neutralności klimatycznej do 2050 roku²³. Opiera się na zbiorce opakowań jednorazowych oraz wielokrotnego użytku, które konsumenci oddają w sklepach. Finansowanie tych systemów pochodzi między innymi z kaucji, które nie zostały zwrócone. Dodatkowo, są one obowiązkowe dla producentów i importerów napojów w opakowaniach, a wysokość kaucji ustalana jest na podstawie przepisów prawnych. Skutecznie wprowadzony i stosowany w szesnastu europejskich krajach (Tabela 2).

Tabela 2. System kaucyjny funkcjonujący w państwach Europy

Kraj	Rok wprowadzenia	Rodzaj systemu	Wartość kaucji
Chorwacja	2006	scentralizowany	7 eurocentów
Dania	2002	scentralizowany	1 dkr, 1,5 dkr lub 3 dkr
Estonia	2015	scentralizowany	0,1 euro
Finlandia	1996(puszki), 2008 (PET), 2012(szkło)	scentralizowany	szkło - 0,1 euro, metal 0,15 euro, tworzywa sztuczne 0,10-0,40 euro
Holandia	2005	scentralizowany	od 25 do 15 centów
Islandia	1989	scentralizowany	10 koron islandzkich
Litwa	2016	scentralizowany	10 eurocentów
Łotwa	2022	scentralizowany	10 eurocentów
Malta	2022	scentralizowany	10 eurocentów
Niemcy	2003	zdecentralizowany	25 eurocentów
Norwegia	1999	scentralizowany	2 i 3 korony norweskie
Słowacja	2022	scentralizowany	15 eurocentów
Szwecja	1984,1994, 2006	scentralizowany	1 i 2 korony szwedzkie
Irlandia	2024	scentralizowany	15 eurocentów lub 25 eurocentów
Rumunia	2023	scentralizowany	0,10 euro
Węgry	2024	scentralizowany	50 forintów

Źródło: Opracowanie własne na podstawie, <https://sensoneo.com/waste-library/deposit-return-schemes-overview-europe/>, [dostęp: 30.11.2024 r.]

Tabela prezentuje różnorodność oraz zaawansowanie systemów kaucyjnych w Europie, a także wskazuje na tendencje i zmiany zachodzące w tych systemach

²² Internetowy dziennik B2B dla pracowników i specjalistów sektora ochrony środowiska. *Teraz Środowisko*, <https://www.teraz-srodowisko.pl/aktualnosci/swiat-polubil-systemy-kaucyjne-przeglad-globalnych-nastrojow-z-ostatniego-dwudziestolecia-14659.html>, [dostęp: 30.11.2024 r.].

²³ Komisja Europejska, Komunikat Komisji Do Parlamentu Europejskiego, Rady Europejskiej, Rady, Komitetu Ekonomiczno-Społecznego I Komitetu Regionów, Europejski Zielony Ład, Bruksela, dnia 11.12.2019 r. COM(2019) 640 final.

w zależności od kraju, daty ich wprowadzenia oraz rodzaju opakowań objętych kaucją. W Szwecji i Finlandii system kaucyjny zaczął funkcjonować już w latach 80. i 90. XX wieku i przeszedł przez kilka etapów wprowadzania. Może to świadczyć o doskonaleniu systemu w miarę rosnącej świadomości ekologicznej oraz potrzeby wprowadzenia bardziej zrównoważonych rozwiązań.

Islandia wprowadziła mechanizm zwrotu opakowań w 1989 roku, stając się jednym z jego pionierów. Wkrótce potem do tego trendu dołączyły inne kraje, takie jak Norwegia, Dania i Niemcy, które zaczęły rozwijać swoje własne systemy w latach 90. i 2000. Po 2010 roku coraz więcej państw zdecydowało się na implementację systemu depozytowego, w tym Litwa, Łotwa oraz Rumunia. Irlandia i Węgry również uruchomiły swoje programy w 2024 roku.

Większość krajów europejskich stosuje scentralizowany system kaucyjny oznacza on, że wszystkie napoje w opakowaniach podlegających kaucji są zbierane i zwracane przez jedną centralną organizację. Może to być instytucja państwowa lub prywatna organizacja, która odpowiada za zbieranie kaucji oraz nadzorowanie procesu recyklingu i zwrotów. Taki model funkcjonuje znacznie sprawniej i efektywniej w mniejszych krajach, gdzie koordynacja działań jest łatwiejsza. Jedynym krajem, który wprowadził zdecentralizowany system są Niemcy. Jego założenia opierają się na tym, że właścicielami opakowań są poszczególne sklepy, które odnoszą korzyści finansowe z ich sprzedaży. System ten jest finansowany na podstawie umów zawieranych pomiędzy sklepami a producentami, a dodatkowo działają centra rozliczeniowe, które wspierają przepływ środków. Dzięki dominującym zasadom rynkowym ryzyko monopolizacji tego systemu pozostaje na minimalnym poziomie.

Zbyt wysoka kaucja może generować niepotrzebne koszty administracyjne, zaś niska może nie być wystarczającym bodźcem do zwrotu opakowania. Depozyty występują w różnych walutach, świadczy to o tym, że kilka państw korzysta z własnych walut zamiast euro. Natomiast w większości pozostałych krajów kaucje ustalone są w euro, co wiąże się z ich przynależnością do tej strefy euro.

Wszystkie europejskie systemy kaucyjne obejmują opakowania po wodzie oraz napojach zarówno gazowanych, jak i niegazowanych, choć ich zakres może być rozszerzony. W zależności od kraju, systemy te różnią się rodzajami opakowań, które obejmują puszki, jednorazowe butelki szklane, wielorazowe butelki szklane, jednorazowe butelki PET oraz wielorazowe butelki PET. Zwrot opakowań realizowany jest dzięki automatom recyklingowym, które znajdują się w sklepach, na stacjach benzynowych oraz w innych punktach zbiórki. Te urządzenia identyfikują opakowania za pomocą kodów kreskowych lub specjalnych etykiet. System funkcjonuje na zasadzie „zanieczyszczający płaci”, co przenosi odpowiedzialność za odpady zarówno na producentów, jak i konsumentów. Taki model działa na rzecz promowania proekologicznych postaw oraz odpowiedzialności za środowisko.

W tabeli 3 przedstawiono, które z tych opakowań są objęte systemem kaucyjnym w wybranych krajach.

Tabela 3. Rodzaje opakowań objętych systemem kaucyjnym w krajach europejskich

Kraj	Rodzaj opakowań				
	Puszki	Butelki szklane jednorazowe	Butelki szklane wielorazowe	Butelki PET jednorazowe	Butelki PET wielorazowe
Chorwacja	aluminium + blacha ocynkowana	✓	✗	✓	✗
Dania	aluminium	✓	✓	✓	✗
Estonia	aluminium + stal	✓	✓	✓	✗
Finlandia	aluminium	✓	✓	✓	✓
Holandia	aluminium	✗	✗	>0,5l	✗
Islandia	aluminium	✓	✗	✓	✗
Litwa	aluminium + stal	✓	✓	✓	✗
Łotwa	aluminium	✓	✓	✓	✓
Malta	aluminium + stal	✓	✓	✓	✓
Kraj	Rodzaj opakowań				
	Puszki	Butelki szklane jednorazowe	Butelki szklane wielorazowe	Butelki PET jednorazowe	Butelki PET wielorazowe
Niemcy	aluminium + stal	✓	✓	✓	✓
Norwegia	aluminium + blacha ocynkowana	✗	✗	✓+HDPE	✗
Słowacja	aluminium	✗	✗	✓	✗
Szwecja	aluminium + blacha ocynkowana	✗	✗	✓	✗
Irlandia	aluminium + stal	✗	✗	✓	✗
Rumunia	aluminium + stal	✓	✗	✓	✗
Węgry	aluminium	✓	✓	✓	✓

Źródło: Opracowanie własne, na podstawie *RELOOP Factsheet Performance May 2024 Web.pdf*

Opakowania aluminiowe, zwłaszcza puszki, należą do jednego z najważniejszych rodzajów objętych tym systemem. Jest to materiał o dużej wartości w kontekście recyklingu, ponieważ można je wielokrotnie przetwarzać, nie tracąc przy tym jego jakości. Co więcej, proces recyklingu aluminium wymaga aż 95% mniej energii niż produkcja tego metalu z surowców pierwotnych. Stal również łatwo poddaje się recyklingowi, chociaż jej zastosowanie jest mniej powszechne niż aluminium.

Wprowadzenie systemu kaucyjnego dla butelek PET stanowi ważny krok w walce z zanieczyszczeniem plastikami. Obecnie większość krajów wprowadza opłatę za jednorazowe butelki PET, podczas gdy jedynie nieliczne, jak Finlandia, oferują tę możliwość dla butelek wielorazowych. W krajach z bardziej rozwiniętymi systemami recyklingu, takich jak Niemcy, coraz częściej uwzględnia się również butelki wielorazowego użytku. Szkło jest materiałem w pełni nadającym się do recyklingu. Butelki szklane wielorazowe mają jeszcze większy potencjał ekologiczny,

ponieważ można je wykorzystać nawet kilkadziesiąt razy przed przetopieniem. Jednorazowe butelki szklane są mniej ekologiczne, ale również nadają się do recyklingu, co ogranicza ich negatywny wpływ na środowisko. Szklane pojemniki są często używane do wody mineralnej, soków czy napojów alkoholowych.

Wybór tych opakowań jest podyktowany ich istotą w codziennym życiu, możliwością przetwarzania w ramach gospodarki o obiegu zamkniętym oraz koniecznością ograniczenia zanieczyszczenia środowiska.

Systemy kaucyjne zyskują na popularności w krajach Unii Europejskiej oraz w innych regionach, stając się efektywnym narzędziem w walce z odpadami opakowaniowymi i wspierającym recykling. Aktualny proces wdrażania systemu DRS w Europie można podzielić na trzy główne grupy:

- kraje, które już wdrożyły ten system,
- kraje, które uchwały odpowiednie prawo,
- kraje, w których wciąż trwają dyskusje na temat jego wprowadzenia.

Poniższa tabela przedstawia stopień zaawansowania decyzji w sprawie wdrożenia systemów kaucyjnych w Europie.

Tabela. 4. Wdrażanie systemów kaucyjnych (DRS) w Europie: Decyzje i dyskusje

Kraj	Podjęta decyzja polityczna	DRS w dyskusji
Anglia	✓	
Austria	✓	
Belgia		✓
Bułgaria		✓
Czechy	✓	
Francja	✓	
Grecja	✓	
Hiszpania		✓
Włochy		✓
Polska	✓	
Portugalia	✓	
Słowenia	✓	
Turcja	✓	

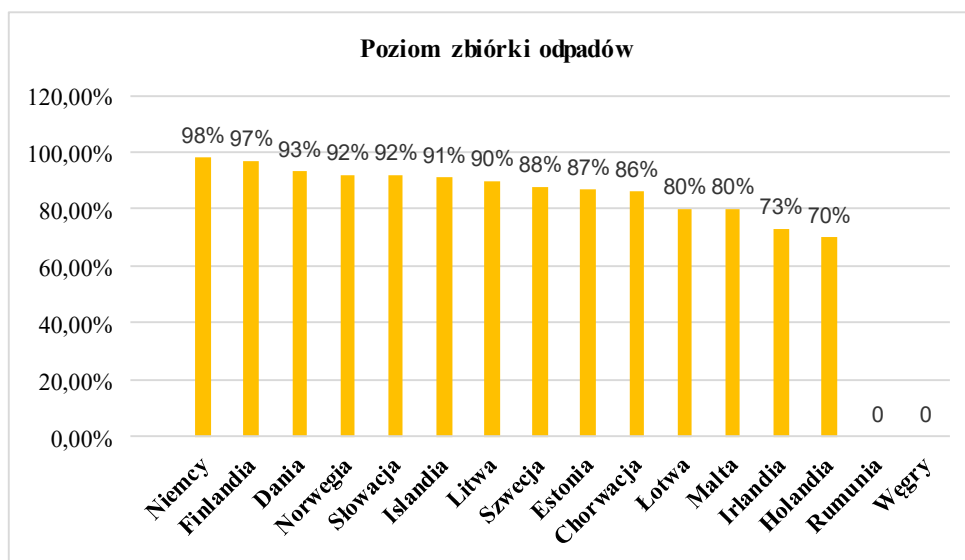
Źródło: Opracowanie własne na podstawie Strona internetowa *SENSONEO*, <https://sensoneo.com/waste-library/deposit-return-schemes-overview-europe/>, [dostęp: 30.11.2024 r.]

Idąc śladami krajów Unii Europejskiej, od stycznia 2025 roku, w Polsce zacznie funkcjonować system kaucyjny dla pojemników wykonanych z plastiku, metalu i szkła. Polska nie jest jednak jedynym państwem. W nadchodzących latach możemy spodziewać się dalszego rozwoju systemów kaucyjnych w Europie, co w dużej mierze wynika z postępu technologicznego oraz cyfryzacji. Innowacje, takie jak mobilne aplikacje do zwrotu kaucji czy automatyczne punkty zbiórki, mogą znacząco usprawnić proces gromadzenia kaucji. Wzmoczona presja ekologiczna oraz rosnąca

świadomość społeczna dotycząca ochrony środowiska skłaniają do takich działań. Kraje, które wciąż prowadzą debaty na ten temat, mogą czerpać inspirację z doświadczeń państw, które już z powodzeniem wdrożyły efektywne systemy kaucyjne.

W wielu sytuacjach odbiór opakowań odbywa się w sposób zintegrowany. Punkty zbiórki przesyłają odpady bezpośrednio do centrów sortowania i recyklingu, które zajmują się ich odpowiednim przygotowaniem do dalszego przetworzenia. Na przykład, butelki szklane trafiają do hut szkła, natomiast puszki aluminiowe kierowane są do zakładów metalurgicznych.

Poziom zbiórki odpadów stanowi kluczowy wskaźnik, który umożliwia ocenę efektywności zarządzania odpadami oraz zaangażowania krajów w ochronę środowiska. Poziom zbiórki odpadów w krajach Europy przedstawiono na wykresie 1.

Wykres 1. Poziom zbiórki w krajach Europy (stan na sierpień 2024)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie *SENSONEO*, <https://sensoneo.com/waste-library/deposit-return-schemes-overview-europe/>, [dostęp: 30.11.2024 r.]

Wszystkie państwa członkowskie Unii Europejskiej są zobowiązane do spełnienia minimalnych wymagań określonych w Dyrektywie SUP, ponieważ jest to unijne prawo.

Z 14 krajów, dla których dostępne są dane, aż 12 z nich osiąga minimalny poziom selektywnej zbiórki. Niemcy i Finlandia uzyskują najwyższe wyniki, blisko 100%, co wskazuje na niemal pełne odzyskiwanie opakowań objętych systemem kaucyjnym.

Dania (93%), Norwegia (92%), Słowacja (92%) oraz Islandia (91%) utrzymują również bardzo wysoki poziom, przekraczając wymagania Dyrektywy SUP na 2029 rok, które wynoszą 90%²⁴.

Irlandia i Holandia posiadają wskaźnik zbiórki, który jest niższy od założonego celu na rok 2025, co może sugerować konieczność udoskonalenia ich systemów. W związku z tym muszą podjąć odpowiednie działania, aby sprostać celom określonym w Dyrektywie SUP, zwłaszcza na lata 2025 i 2029.

Brak danych o poziomie zbiórki w Rumunii i Węgrzech, które wprowadziły ten system w latach 2023-2024, dlatego nie możemy ocenić jego skuteczności. Podobnie Irlandia, która również dołączyła do systemu kaucyjnego w 2024 r.

4. KORZYŚCI I OBOWIĄZKI WYNIKAJĄCE Z SYSTEMU KAUCYJNEGO

System kaucyjny, będący narzędziem wspierającym recykling oraz redukcję odpadów, wiąże się z określonymi obowiązkami dla różnych grup społecznych i przynosi korzyści ekologiczne oraz gospodarcze.

Wprowadzenie systemu kaucyjnego nakłada na konsumentów pewne obowiązki, które mają na celu wspieranie idei zrównoważonego rozwoju oraz ochrony środowiska naturalnego. System ten funkcjonuje na zasadzie zwrotnej opłaty, która jest pobierana podczas zakupu produktów w opakowaniach, takich jak butelki czy puszki. Aby ten proces mógł przebiegać sprawnie, niezbędne jest aktywne zaangażowanie konsumentów. Choć dla wielu osób może to oznaczać konieczność wykształcenia nowych nawyków, obowiązki te są stosunkowo proste i przynoszą wymierne korzyści zarówno dla jednostki, jak i dla całego społeczeństwa.

Pierwszym i kluczowym obowiązkiem konsumenta jest zwrot opakowań po zakupionych produktach do odpowiednich punktów zbiórki. W praktyce oznacza to konieczność zebrania pustych butelek i puszek, a następnie dostarczenia ich do automatów zwrotu lub innych miejsc, które przyjmują opakowania objęte systemem kaucyjnym. Wymaga to od konsumenta dużej dyscypliny oraz umiejętności planowania – na przykład unikania wyrzucania opakowań do zwykłych koszy na śmieci. Zwrot opakowań stanowi kluczowy element całego systemu, ponieważ pozwala tylko na poddawanie materiałów recyklingowi lub ponownemu wykorzystaniu. Realizacja tego obowiązku będzie wymagała przeprowadzenia społecznych akcji prezentujących ideę systemu kaucyjnego i wynikających z niego obowiązków²⁵.

Kolejnym kluczowym zadaniem jest odpowiednie przygotowanie opakowań do zwrotu. W większości przypadków konsument powinien upewnić się, że opakowania są opróżnione z zawartości i, jeśli to możliwe, czyste. Takie działania nie tylko

²⁴ Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2019/904 z dnia 5 czerwca 2019 r. w sprawie zmniejszenia wpływu niektórych produktów z tworzyw sztucznych na środowisko.

²⁵ Ustawa z dnia 11 września 2022 r. o systemie kaucyjnym (Dz.U. 2022, poz. 1894), art. 5 ust. 1-2.

ułatwiają proces recyklingu, ale również pomagają w utrzymaniu porządku w punktach zbiórki. Warto podkreślić, że stosowanie się do tego obowiązku wspiera efektywne zarządzanie odpadami oraz minimalizuje problemy związane z ich magazynowaniem i transportem.

System kaucyjny wymaga także od konsumentów dostosowania się do lokalnych rozwiązań w kwestii punktów zbiórki. W praktyce oznacza to konieczność korzystania z dostępnej infrastruktury, takiej jak automaty do przyjmowania opakowań, które zazwyczaj są zlokalizowane w większych sklepach lub w miejscach publicznych. W niektórych przypadkach może być to związane z dodatkowym zaangażowaniem, na przykład z zaplanowaniem wizyty w odpowiednim punkcie podczas codziennych zakupów. Dla mieszkańców obszarów wiejskich lub rejonów o ograniczonej infrastrukturze, zbiórka opakowań może okazać się bardziej czasochłonna, jednak należy pamiętać, że ten wysiłek przynosi konkretne korzyści dla środowiska.

Ważnym elementem obowiązków konsumentów jest ich wpływ na kształtowanie ekologicznej świadomości. Aktywnie uczestnicząc w systemie kaucyjnym, konsumenci przyczyniają się do zmniejszenia odpadów trafiających na wysypiska oraz do redukcji zanieczyszczeń środowiska. W ten sposób promują odpowiedzialność za otaczający nas świat i mobilizują innych do podobnych działań. Nawet najmniejsze gesty, takie jak oddanie jednej butelki do recyklingu, mają znaczenie, szczególnie gdy są powtarzane przez miliony ludzi²⁶.

Podsumowując, w systemie kaucyjnym do obowiązków konsumentów należy przede wszystkim zwrot opakowań, ich odpowiednie przygotowanie oraz korzystanie z dostępnych punktów zbiórki. Choć te działania wymagają pewnego zaangażowania, są proste do zrealizowania i przynoszą korzyści zarówno dla środowiska, jak i dla społeczeństwa. System kaucyjny umożliwia konsumentom aktywne uczestnictwo w działaniach na rzecz ochrony środowiska, dając im jednocześnie poczucie, że podejmowane codziennie decyzje mają rzeczywisty wpływ na otaczający świat.

Wprowadzenie systemu kaucyjnego niesie ze sobą znaczące obowiązki dla przedsiębiorców, którzy odgrywają kluczową rolę w zapewnieniu sprawnego funkcjonowania tego mechanizmu. Dotyczy to zarówno producentów, jak i dystrybutorów oraz właścicieli punktów sprzedaży. System ten wymaga zaangażowania ze strony przedsiębiorców w jego organizację oraz utrzymania odpowiedniej infrastruktury, co wiąże się z koniecznością dostosowania do nowych regulacji oraz zasad²⁷. W praktyce oznacza to konieczność instalacji automatów do zwrotu opakowań, zwanych butelkomatami, lub stworzenia odpowiednich punktów odbioru ręcznego. Takie rozwiązania muszą być dostępne w sklepach o określonej powierzchni, szczególnie tych, które sprzedają produkty w opakowaniach zwrotnych. Proces ten wymaga od przedsiębiorców inwestycji finansowych oraz logistycznych, jednak jest

²⁶ Ustawa z dnia 11 września 2022 r. o systemie kaucyjnym (Dz.U. 2022, poz. 1894), art. 10 ust. 2.

²⁷ Ibidem, art. 7 ust. 1.

to niezbędne dla efektywnego funkcjonowania systemu oraz spełnienia oczekiwań konsumentów²⁸.

Kolejnym obowiązkiem przedsiębiorców jest zarządzanie zwróconymi opakowaniami. Muszą oni odpowiednio magazynować, sortować i transportować opakowania do miejsc, w których będą poddawane recyklingowi lub ponownemu wykorzystaniu. To zadanie związane jest nie tylko z zapleczem technicznym, ale również z odpowiednim planowaniem procesów logistycznych. Zarządzanie zwróconymi opakowaniami wiąże się z dodatkowymi kosztami, które przedsiębiorcy muszą uwzględnić w swoich budżetach operacyjnych.

Przedsiębiorcy są również zobowiązani do pokrycia części kosztów związanych z działaniem systemu kaucyjnego. Do zadań tych należy między innymi nabywanie i utrzymywanie infrastruktury, przetwarzanie opakowań oraz prowadzenie działań promocyjnych i informacyjnych. Koszty te mogą być częściowo zrównoważone dzięki wpływom z kaucji oraz oszczędnościom wynikającym z recyklingu materiałów, niemniej jednak dla wielu firm stanowią istotne obciążenie finansowe. Ważnym elementem działań przedsiębiorców w ramach systemu kaucyjnego jest również edukacja konsumentów. Przedsiębiorcy mają obowiązek informować klientów o zasadach funkcjonowania systemu, takich jak wysokość kaucji, procedura zwrotu opakowań czy lokalizacja punktów zbiórki. Takie działania są kluczowe dla budowania świadomości ekologicznej w społeczeństwie oraz zwiększenia efektywności systemu²⁹.

Podsumowując, obowiązki przedsiębiorców w systemie kaucyjnym obejmują zarówno aspekty techniczne, jak i edukacyjne. Wymagają one inwestycji w infrastrukturę oraz zaangażowania w zarządzanie procesami związanymi z recyklingiem. Choć realizacja tych zadań może być wyzwaniem, stanowi ona kluczowy element skutecznego działania systemu kaucyjnego. Samorządy również odgrywają istotną rolę w funkcjonowaniu systemu kaucyjnego, pełniąc zarówno funkcję organizacyjną, jak i nadzorczą. Jako jednostki odpowiedzialne za realizację polityki środowiskowej na poziomie lokalnym, muszą one zadbać o odpowiednie warunki do wdrożenia tego mechanizmu, a także wspierać jego efektywność poprzez działania regulacyjne i edukacyjne.

Jednym z kluczowych obowiązków samorządów jest opracowanie i wdrożenie regulacji prawnych, które umożliwią skuteczne funkcjonowanie systemu kaucyjnego na ich obszarze. Samorządy muszą dbać o to, aby lokalne przepisy były zgodne z krajowymi regulacjami oraz aby wszystkie podmioty uczestniczące w systemie przestrzegały obowiązujących norm. Ponadto, samorządy są odpowiedzialne za monitorowanie działania systemu i ocenę jego skuteczności, co wymaga prowadzenia odpowiednich analiz i zbierania danych. Kolejnym obowiązkiem samorządów jest organizacja punktów zbiórki w miejscach, gdzie infrastruktura handlowa jest niewystarczająca. Dotyczy to zwłaszcza terenów wiejskich oraz mniej zurbanizowanych

²⁸ Ibidem.

²⁹ Ustawa z dnia 11 września 2022 r. o systemie kaucyjnym (Dz.U. 2022, poz. 1894), art. 4 ust. 1-3 ustawy o rachunkowości.

obszarów, gdzie dostęp do automatów do zwrotu opakowań lub innych punktów odbioru może być ograniczony. W takich przypadkach samorządy muszą zapewnić mieszkańcom alternatywne rozwiązania, co często wymaga dodatkowych nakładów finansowych i organizacyjnych³⁰.

Samorządy odgrywają również kluczową rolę w edukacji społecznej dotyczącej korzyści płynących z systemu kaucyjnego oraz zasad jego funkcjonowania. Organizacja kampanii informacyjnych i promocyjnych stanowi istotny element budowania świadomości ekologicznej w społeczeństwie. Działania te powinny być skierowane na edukację mieszkańców w kwestii segregacji odpadów, zalet recyklingu oraz wpływu systemu kaucyjnego na ochronę środowiska.

Ponadto, samorządy mogą wspierać funkcjonowanie systemu kaucyjnego poprzez współpracę z przedsiębiorcami i organizacjami zajmującymi się recyklingiem. Takie partnerstwo może obejmować inicjatywy na rzecz rozwoju infrastruktury, optymalizacji procesów logistycznych oraz promocji działań proekologicznych³¹.

Podsumowując, samorządy w systemie kaucyjnym mają do wykonania szereg zadań, które obejmują zarówno regulacje prawne, jak i organizację punktów zbiórki oraz edukację społeczną. Dzięki zaangażowaniu samorządów, można skutecznie wdrażać system kaucyjny, co przyniesie korzyści nie tylko dla środowiska, ale również dla mieszkańców lokalnych społeczności. System kaucyjny, który jest stosowany w wielu krajach na całym świecie, staje się coraz bardziej popularny jako jedno z najskuteczniejszych narzędzi wspierających ochronę środowiska oraz gospodarkę o obiegu zamkniętym. Jego zasadniczym celem jest ograniczenie ilości odpadów, zwłaszcza opakowań, poprzez motywowanie konsumentów do ich zwrotu. Wdrożenie systemu kaucyjnego wiąże się z licznymi korzyściami, które dotyczą aspektów ekologicznych, społecznych oraz ekonomicznych, przynosząc zyski zarówno jednostkom, jak i całym wspólnotom. Korzyści systemu kaucyjnego dotyczą głównie obszaru środowiskowego, ale posiadają także oddziaływanie ekonomiczne.

System kaucyjny znacząco przyczynia się do ochrony środowiska poprzez redukcję ilości odpadów opakowaniowych trafiających na wysypiska i do środowiska. Dzięki mechanizmowi zwrotu opakowań, takich jak butelki i puszki, materiałom tym umożliwia się ponowne wykorzystanie lub recykling, co zmniejsza potrzebę produkcji nowych surowców. W ten sposób system wspiera gospodarkę o obiegu zamkniętym, zmniejszając emisję gazów cieplarnianych i zużycie zasobów naturalnych. System kaucyjny przynosi także korzyści ekonomiczne, zarówno dla przedsiębiorców, jak i dla społeczeństwa. Przedsiębiorcy zyskują na oszczędnościach związanych z recyklingiem materiałów, co może zmniejszyć koszty produkcji. Ponadto, system zmniejsza koszty związane z tradycyjnym zarządzaniem odpadami, ponieważ recykling i ponowne wykorzystanie opakowań są tańsze niż ich składowanie.

³⁰ Ibidem, art. 13 ust. 1-2.

³¹ Ibidem.

Zwiększa się także efektywność wykorzystania surowców, co wpływa na obniżenie ogólnych kosztów gospodarczych³².

Pierwszą, najbardziej oczywistą korzyścią systemu kaucyjnego jest zmniejszenie ilości odpadów. Dzięki temu, że konsumenci mają ekonomiczny bodziec do zwrotu opakowań, znacząco spada liczba odpadów, które lądują na składowiskach. Wiele plastikowych butelek, puszek oraz szklanych opakowań, które w innym przypadku mogłyby trafić na wysypiska, jest odzyskiwanych i poddawanych recyklingowi. Redukuje to nie tylko objętość śmieci, ale również ogranicza konieczność budowy nowych wysypisk, co jest niezwykle istotne w kontekście ochrony środowiska. Dzięki systemowi kaucyjnemu, odpady te zostają włączone w obieg gospodarki jako materiały wtórne, które mogą być ponownie użyte, co stanowi kluczowy element gospodarki o obiegu zamkniętym³³.

Ochrona zasobów naturalnych stanowi kolejną ważną korzyść płynącą z systemu kaucyjnego. Proces recyklingu opakowań umożliwia ponowne wykorzystanie surowców, takich jak plastik, szkło czy aluminium, co prowadzi do zmniejszenia potrzeby pozyskiwania nowych zasobów naturalnych. Ponadto, wpływa to na ograniczenie negatywnego oddziaływania na środowisko, które wiąże się z wydobyciem tych surowców, na przykład poprzez wycinkę lasów, zanieczyszczenie wód czy degradację gleby. Dzięki systemowi kaucyjnemu odzyskane materiały wracają do obiegu, co ogranicza potrzebę pozyskiwania nowych zasobów i przyczynia się do bardziej zrównoważonego zarządzania zasobami naturalnymi.

Kolejnym atutem jest czystsze środowisko. System kaucyjny przyczynia się do zmniejszenia ilości porzuconych odpadów, które często zaśmiecają miejsca publiczne, takie jak ulice, parki czy plaże. Wyrzucanie opakowań w przypadkowe miejsca stwarza poważne zagrożenie dla ekosystemów, szczególnie w przypadku plastiku, który może utrzymywać się w środowisku przez setki lat. Dzięki systemowi kaucyjnemu, te opakowania są gromadzone i poddawane recyklingowi, co pomaga w poprawie estetyki przestrzeni publicznych oraz w redukcji zanieczyszczenia środowiska naturalnego.

Korzyści ekonomiczne są równie ważne jak środowiskowe, a ich wpływ obejmuje zarówno konsumenckich przedsiębiorców, jak i jednostki samorządu terytorialnego. Wprowadzenie systemu kaucyjnego przyczynia się do zmniejszenia kosztów zarządzania odpadami. Mniejsza ilość odpadów do przetworzenia prowadzi do niższych wydatków związanych z ich transportem, segregowaniem oraz składowaniem. Ponadto, system kaucyjny wspiera rozwój przemysłu recyklingowego, co generuje miejsca pracy i stymuluje lokalne gospodarki. Zmiany dotyczące odzy-

³² Ustawa z dnia 11 września 2022 r. o systemie kaucyjnym (Dz.U. 2022, poz. 1894), art. 1 ust. 1, art. 8, art. 12.

³³ Greenpeace. (2022). *Znaczenie systemu kaucyjnego w edukacji ekologicznej społeczeństwa*; <https://www.greenpeace.org>, [dostęp: 01.12.2024 r.].

skiwania materiałów wtórnych umożliwiają wytwarzanie nowych produktów z surowców pochodzących z recyklingu, co redukuje koszty produkcji oraz zwiększa konkurencyjność firm zajmujących się obiegiem materiałów.

Również dla konsumentów system kaucyjny wiąże się z wieloma korzyściami. Główna z nich to finansowa motywacja, czyli zwrot kaucji za oddane opakowanie. Taka zachęta sprawia, że konsumenci stają się bardziej skłonni do dbania o środowisko, a zwrot opakowań staje się dla nich łatwym, codziennym nawykiem. Często, oprócz zwrotu samej kaucji, klienci mają również satysfakcję z przyczyniania się do ochrony środowiska i ograniczania ilości odpadów. System kaucyjny promuje także odpowiedzialność za własne działania oraz podnosi świadomość ekologiczną, co ma szczególne znaczenie w kontekście rosnących wyzwań związanych z ochroną planety. Nie można zapominać również o korzyściach dla przedsiębiorców. Wprowadzenie systemu kaucyjnego daje firmom możliwość redukcji kosztów związanych z wytwarzaniem nowych opakowań, gdyż odzyskane materiały mogą być wykorzystane ponownie w produkcji. Dodatkowo, przedsiębiorcy mają szansę na budowanie pozytywnego wizerunku jako firmy odpowiedzialne ekologicznie, co w dzisiejszym świecie ma znaczący wpływ na lojalność klientów i ich preferencje zakupowe³⁴.

Współpraca z samorządami dotycząca organizacji punktów zbiórki, edukacji ekologicznej oraz zarządzania odpadami przynosi również korzyści przedsiębiorcom, ponieważ system kaucyjny może prowadzić do bardziej sprawiedliwego podziału obowiązków oraz kosztów związanych z gospodarką odpadami. Dzięki tym wszystkim korzyściom przedsiębiorcy zyskują lepszy dostęp do surowców, co zwiększa ich konkurencyjność na rynku. Podsumowując, system kaucyjny oferuje wiele korzyści dla środowiska, konsumentów, przedsiębiorców, a także dla administracji publicznych. Jego wdrożenie przyczynia się do poprawy jakości środowiska naturalnego, redukcji odpadów, oszczędności surowców oraz rozwoju gospodarki recyklingu. Stanowi to zatem nie tylko rozwiązanie ekologiczne, ale także ekonomiczne i społeczne, które sprzyja zrównoważonemu rozwojowi oraz przyczynia się do kształtowania bardziej odpowiedzialnego i świadomego społeczeństwa.

PODSUMOWANIE

System kaucyjny w Polsce to ogromne wyzwanie dla przedsiębiorców zarówno wprowadzających na rynek opakowania objęte kaucją, jak również dla punktów handlu detalicznego. Zbudowanie infrastruktury potrzebnej do uruchomienia systemu kaucyjnego to nie tylko kwestia potrzebnego czasu, ale również środków finansowych. Według firmy doradczej Deloitte Polska szacuje się, że łączne koszty inwestycyjne w latach 2025-2034, niezbędne do poniesienia w celu zbudowania infrastruktury i wyposażenia jednostek handlu w odpowiednie urządzenia, wyniosą około 14,2 mld zł.

³⁴ Ministerstwo Klimatu i Środowiska. (2023). *Przewodnik dla konsumentów: System kaucyjny w praktyce*; <https://www.gov.pl/klimat>, [dostęp: 01.12.2024 r.].

Konsumenci również będą musieli przestawić się na nowy sposób segregowania opakowań, co wymaga zaangażowania, budowania świadomości i przede wszystkim czasu. Konieczność zapłacenia kaucji z pewnością wpłynie na codzienne zakupy i nawyki konsumentów.

Wprowadzenie systemu kaucyjnego w Polsce będzie znaczącym krokiem w kierunku zrównoważonego rozwoju i lepszego zarządzania odpadami. System da społeczeństwu możliwość czynnego udziału w procesie ochrony środowiska.

Jak pokazują wyniki z krajów, które wprowadziły już ten system daje on wymierne korzyści i pozwala osiągnąć wysokie poziomy zbiórki odpadów opakowaniowych. Polska może czerpać wzorce z innych krajów Europy, które wdrożyły już system kaucyjny. Wykorzystanie doświadczeń innych krajów Europy może sprawić, że wdrożony system będzie bardziej sprawny i przede wszystkim efektywny. Przyjętych rozwiązań zarówno w zakresie regulacji prawnych, jak i ilości operatorów systemu i ich skuteczności nie można jednak jeszcze ocenić. Ważnym wyzwaniem będzie także edukacja społeczeństwa w zakresie ekologicznego podejścia i zaangażowania w zwrot zakupionych opakowań.

BIBLIOGRAFIA

1. Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2019/904 z dnia 5 czerwca 2019 r. w sprawie zmniejszenia wpływu niektórych produktów z tworzyw sztucznych na środowisko.
2. Greenpeace. (2022). *Znaczenie systemu kaucyjnego w edukacji ekologicznej społeczeństwa*; <https://www.greenpeace.org>, [dostęp: 01.12.2024 r.].
3. Internetowy dziennik B2B dla pracowników i specjalistów sektora ochrony środowiska. *Teraz Środowisko*, <https://www.teraz-srodowisko.pl/aktualnosci/swiat-polubil-systemy-kauczjne-przeglad-globalnych-nastrojow-z-ostatniego-dwudziestolecia-14659.html>, [dostęp: 30.11.2024 r.].
4. Komisja Europejska, Komunikat Komisji Do Parlamentu Europejskiego, Rady Europejskiej, Rady, Komitetu Ekonomiczno-Społecznego I Komitetu Regionów, Europejski Zielony Ład, Bruksela, dnia 11.12.2019 r. COM(2019) 640 final.
5. Ministerstwo Klimatu i Środowiska. (2023). Przewodnik dla konsumentów: System kaucyjny w praktyce; <https://www.gov.pl/klimat> [dostęp: 24.11.2024 r.].
6. Obwieszczenie Marszałka Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 11.06.2024r w sprawie ogłoszenia jednolitego tekstu ustawy o gospodarce opakowaniami i odpadami opakowaniowymi, Dziennik Ustaw 2024 poz. 927.
7. Parlament Europejski, Zrównoważone zarządzanie odpadami: działania UE <https://www.europarl.europa.eu/topics/pl/article/20180328STO00751/zrownowaz-one-zarządzanie-odpadami-działania-ue>, [dostęp: 24.11.2024 r.].
8. RELOOP Factsheet Performance May2024 Web.pdf.
9. Rozporządzenie Ministra Klimatu i Środowiska z dnia 8 lipca 2024 r. w sprawie wysokości kaucji dla poszczególnych rodzajów opakowań objętych systemem kaucyjnym, (Dz.U. poz. 1046).

10. Rozporządzenie Ministra Klimatu i Środowiska z dnia 9 grudnia 2023 r. w sprawie stawek opłat produktowych dla poszczególnych rodzajów opakowań. (Dz.U. poz. 2683).
11. Rządowy projekt ustawy o zmianie ustawy o gospodarce opakowaniami i odpadami opakowaniowymi oraz niektórych innych ustaw; Załącznik nr 1, Druk nr 760, <https://www.sejm.gov.pl/sejm10.nsf/druk.xsp?nr=760>, [dostęp: 24.11.2024 r.].
12. Sensoneo <https://sensoneo.com/waste-library/deposit-return-schemes-overview-europe/> [dostęp: 24.11.2024 r.].
13. Sieć Badawcza Łukasiewicz – Poznański Instytut Technologiczny, *System Kaucyjny: jak to działa*, <https://pit.lukasiewicz.gov.pl/system-kaucyjny-jak-to-dziala> [dostęp: 24.11.2024 r.].
14. Ustawa z dnia 13 czerwca 2013 r. o gospodarce opakowaniami i odpadami opakowaniowymi, (Dz.U.2024.0.927).
15. Ustawa z dnia 11 września 2022 r. o systemie kaucyjnym (Dz.U. 2022, poz. 1894).

ARTICLE TITLE IN ENGLISH

Abstract

The article discusses the principles adopted by the Polish Government on the basis of which the bail system will be launched in Poland. The legal acts regulating the creation and operation of a deposit system in Poland and the EU directives regulating it were presented. The roles of the entity introducing packaging and the deposit system operator in the system and their reporting obligations are discussed. The deposit systems operating in other European countries, their efficiency and principles of operation were also presented. The benefits and obligations arising from the introduction of a deposit system are discussed.

Keywords: bail, bail system operator, introducer, representative entity, collection level, SUP directive.

Zeszyty Naukowe Wydziału Ekonomii i Finansów
Uniwersytetu Radomskiego im. Kazimierza Pułaskiego
Studia Ekonomiczne, Prawne i Administracyjne
Zeszyt 4 (2024)
DOI <https://doi.org/10.24136/sepia.2024.016>

Joanna Czyżykowska¹, Magdalena Czyżewska², Katarzyna Januszek³,
Aleksandra Wijata⁴

CENY TRANSFEROWE I PODATEK U ŹRÓDŁA

Streszczenie

W artykule przedstawiono kluczowe aspekty cen transferowych oraz podatku u źródła w kontekście przepisów obowiązujących w Polsce. Omówiono definicje i zastosowanie cen transferowych w transakcjach pomiędzy podmiotami powiązаныmi oraz wyzwania związane z ich prawidłowym dokumentowaniem. Poruszono również kwestię podatku u źródła, jego znaczenia dla międzynarodowych rozliczeń oraz obowiązków podatników i płatników w tym zakresie. Szczególną uwagę poświęcono regulacjom prawnym oraz praktycznym wyzwaniom w spełnianiu obowiązków dokumentacyjnych i rozliczeniowych, z naciskiem na konieczność dochowania należytej staranności. Artykuł wskazuje na znaczenie zgodności z przepisami prawa, które ma kluczowy wpływ na relacje podatkowe przedsiębiorstw z organami skarbowymi.

Słowa kluczowe: ceny transferowe, podatek u źródła, regulacje podatkowe, transakcje między podmiotami powiązаныmi.

¹ Studentka II roku studiów II stopnia, Kierunek: Finanse i rachunkowość, Wydział Ekonomii i Finansów, Uniwersytet Radomski im. Kazimierza Pułaskiego, e-mail: 117046@student.uthrad.pl.

² Studentka II roku studiów II stopnia, Kierunek: Finanse i rachunkowość, Wydział Ekonomii i Finansów, Uniwersytet Radomski im. Kazimierza Pułaskiego, e-mail: 110903@student.uthrad.pl.

³ Studentka II roku studiów II stopnia, Kierunek: Finanse i rachunkowość, Wydział Ekonomii i Finansów, Uniwersytet Radomski im. Kazimierza Pułaskiego, e-mail: 111877@student.uthrad.pl.

⁴ Studentka II roku studiów II stopnia, Kierunek: Finanse i rachunkowość, Wydział Ekonomii i Finansów, Uniwersytet Radomski im. Kazimierza Pułaskiego, e-mail: 111399@student.uthrad.pl.

WSTĘP

Ceny transferowe oraz podatek u źródła stanowią dwa kluczowe zagadnienia w międzynarodowym zarządzaniu finansami i podatkami. W dynamicznie zmieniającym się otoczeniu prawnym, zagadnienia te nabierają szczególnego znaczenia, zwłaszcza w kontekście rosnącej globalizacji działalności gospodarczej i coraz bardziej rygorystycznych wymogów regulacyjnych. Ceny transferowe, które określają warunki transakcji między podmiotami powiązаныmi, odgrywają istotną rolę w przeciwdziałaniu sztucznemu transferowi zysków między różnymi jurysdykcjami podatkowymi. Jednocześnie, podatek u źródła, pobierany od dochodów osiąganych przez nierezydentów, wymaga precyzyjnego zrozumienia przepisów i stosowania ich w praktyce, co często wiąże się z dużym stopniem skomplikowania.

Celem artykułu jest kompleksowe omówienie zasad funkcjonowania cen transferowych i podatku u źródła, z uwzględnieniem zmian w przepisach planowanych od 2025 rok. Analiza obejmuje zarówno aspekty teoretyczne, takie jak definicje i zasady ustalania cen transferowych, jak i praktyczne implikacje wynikające z obowiązku dokumentacyjnego czy międzynarodowych umów podatkowych. Ponadto poruszono kwestie związane z rolą tych mechanizmów w ochronie interesów fiskalnych państw oraz w zapewnianiu przejrzystości i efektywności międzynarodowego systemu podatkowego.

1. CENY TRANSFEROWE – DEFINICJA I ZNACZENIE

Koncepcja cen transferowych pojawiła się w literaturze po raz pierwszy w latach 60. XX wieku, kiedy wykorzystano ją do potrzeb analiz ekonometrycznych. Za twórcę tego terminu uważa się J. Hirshleifera, który w trakcie badań opracował model, którego zadaniem było wskazanie punktu równowagi między marginalnym kosztem krańcowym sprzedaży oddziału a marginalnym zyskiem brutto jego nabycia⁵.

Termin ceny transferowe jest polskim odpowiednikiem anglosaskiego terminu *transfer pricing*, który odnosi się do procedury ustalania wartości wzajemnych transferów produktów i usług zarówno w obrębie jednej jednostki gospodarczej, jak i pomiędzy podmiotami powiązаныmi. Ceny, na podstawie których wyceniane są te transfery, nazywane są cenami transferowymi⁶.

Pojęcie cen transferowych znajduje zastosowanie w różnych dziedzinach nauki, a przede wszystkim w rachunkowości, prawie podatkowym, finansach oraz zarządzaniu strategicznym. We współczesnej literaturze przedmiotu ceny transferowe definiuje się jako ceny stosowane w transakcjach pomiędzy podmiotami powiązаныmi, które obejmują towary, usługi, wartości niematerialne oraz honoraria, a tymi które

⁵ J. Wyciśłok, *Ceny transferowe. Przedsiębiorstwa powiązane. Przerzucanie dochodów*, C.H. Beck, Warszawa 2014, s. 1.

⁶ A. Zbaraszewska, *Ceny transferowe w regulacjach prawa bilansowego i podatkowego*, *Finanse, Rynki Finansowe, Ubezpieczenia*, nr 4(88), Szczecin 2017, s. 200.

różnią się od cen ustalanych na wolnym rynku w podobnych warunkach przez podmioty niezwiązane ze sobą⁷. Natomiast według S. Sojaka i D. Boćkowskiego cena transferowa stanowi „cenę ustaloną przez zakład sprzedający, wydział bądź spółkę córkę przedsiębiorstwa wielonarodowego na produkt lub usługę dostarczaną do zakładu, wydziału bądź spółki córki tego samego przedsiębiorstwa, jak również ceny wewnętrzne”⁸.

Zgodnie z art. 11a ust. 1 pkt 1 ustawy o podatku dochodowym od osób prawnych cena transferowa oznacza „rezultat finansowy warunków ustalonych lub narzuconych w wyniku istniejących powiązań, w tym cenę, wynagrodzenie, wynik finansowy lub wskaźnik finansowy”⁹. Z kolei Wytyczne Organizacji Współpracy Gospodarczej i Rozwoju (OECD) definiują ceny transferowe jako ceny, po których jednostka gospodarcza świadczy usługi powiązanim podmiotom lub dostarcza towary oraz dobra niematerialne¹⁰. Mimo że wytyczne te nie stanowią prawa powszechnie obowiązującego w Polsce, dostarczają cennych wskazówek pomocnych w wyjaśnieniu trudnych zagadnień, w tym aspektów definicyjnych oraz stanowią podstawę do konstruowania krajowych regulacji podatkowych w obszarze cen transferowych.

W kontekście cen transferowych istotną rolę odgrywają podmioty powiązane, które pełnią kluczową funkcję w określaniu warunków transakcji w ramach grup kapitałowych. Są to podmioty, które pozostają ze sobą w różnorodnych relacjach, takich jak powiązania kapitałowe, zarządcze, kontrolne czy osobowe. Tego rodzaju zależności mogą prowadzić do sytuacji, w której warunki transakcji, w tym ceny transferowe, odbiegają od warunków stosowanych przez podmioty niezależne, czyli takie, które nie są ze sobą powiązane i zawierają transakcje w porównywalnych warunkach rynkowych. Wynika to z faktu, że podczas gdy podstawowym celem podmiotów niezależnych jest maksymalizacja zysków lub minimalizacja strat, podmioty powiązane mogą realizować inne cele, takie jak maksymalizacja korzyści całej grupy kapitałowej a nie poszczególnych jej członków. Równie ważna jest zasada ceny rynkowej, zgodnie z którą podmioty powiązane powinny ustalić takie same warunki transakcji, jak i w przypadku transakcji między podmiotami niezależnymi. Jeśli organy podatkowe stwierdzą, że warunki tych rozliczeń, a więc ceny transferowe, odbiegają od rynkowych, prowadząc do zaniżenia dochodu podlegającego opodatkowaniu (lub zawyżenia straty), mają prawo skorygować dochód lub stratę do poziomu, który wynikałby z zastosowania cen rynkowych. Zasada ta, określana także jako zasada pełnej konkurencji, została opracowana przez OECD i jest podstawowym standardem oceny, czy rozliczenia między podmiotami powiązаныmi

⁷ J. Wyciśłok, *Ceny transferowe...*, op. cit. s. 1.

⁸ S. Sojak, D. Boćkowski, *Ceny transferowe. Aspekt podatkowy*, Warszawa 2003, s. 39.

⁹ Ustawa z dnia 15 lutego 1992 r. o podatku dochodowym od osób prawnych, Dz.U. 2024 poz. 226.

¹⁰ B. Kubista, *Dokumentacja cen transferowych jako instrument ochrony podatnika*, Wolters Kluwer, Warszawa 2023, s. 42.

są zgodne z warunkami rynkowymi¹¹. Innymi słowy, transakcje pomiędzy podmiotami powiązаныmi powinny odzwierciedlać warunki rynkowe, aby uniknąć sztucznego transferu dochodów pomiędzy jurysdykcjami podatkowymi.

Tabela 1. Funkcje cen transferowych

Funkcja minimalizowania ryzyka	Podstawowym zadaniem cen transferowych jest zmniejszanie lub ograniczanie ryzyka związanego z przeprowadzaniem transakcji pomiędzy podmiotami powiązаныmi.
Funkcja podziału dochodu	Podmioty powiązane dysponują pewną swobodą w ustalaniu cen transferowych, co pozwala im na kształtowanie obciążeń podatkowych i wpływa na poziom dochodu podlegającego opodatkowaniu.
Funkcja sterowania	Funkcja sterowania obejmuje planowanie i koordynowanie działań mających wpływ na działalność przedsiębiorstwa.
Funkcja kontrolna	Ceny transferowe chronią interesy państwa oraz konkurencyjność rynku, wymuszając odpowiednie planowanie i koordynację podatków w grupie kapitałowej.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie <https://cgofinance.pl/dokumentacja-cen-transferowych/> [dostęp: 20.12.2024 r.]

Zrozumienie istoty cen transferowych ma fundamentalne znaczenie zarówno dla podatników, jak i organów podatkowych, ponieważ w dużej mierze decydują one o wysokości dochodów i wydatków, a tym samym o zyskach podlegających opodatkowaniu przez przedsiębiorstwa powiązane, które są kontrolowane przez odrębne organy podatkowe. W związku z tym, aby ograniczyć negatywne skutki różnic w opodatkowaniu tego samego rodzaju zysku w różnych krajach, państwa członkowskie OECD są zachęcane do uwzględniania Wytycznych OECD w zakresie cen transferowych dla przedsiębiorstw wielonarodowych i administracji podatkowych w krajowych procedurach dotyczących wyceny transferu. Pozwala to na jednolitą ocenę poprawności ustalania cen transferowych zgodnie z zasadą pełnej konkurencji¹². Ponadto temat cen transferowych jest również intensywnie omawiany na forum Unii Europejskiej. Dowodem na to jest utworzenie przy Komisji Europejskiej organu doradczego – Wspólnego Forum UE ds. cen transferowych, które opracowało liczne praktyczne zalecenia dotyczące tego zagadnienia¹³.

2. OBOWIĄZKI DOKUMENTACYJNE W ZAKRESIE CEN TRANSFEROWYCH

Ceny transferowe są mechanizmem o charakterze międzynarodowym. Choć obowiązują wytyczne Unii Europejskiej i OECD, polscy podatnicy w pierwszej kolejności muszą stosować się do krajowych przepisów prawnych. Jednym z formalnych

¹¹ <https://www.podatki.gov.pl/ceny-transferowe/abc-cen-transferowych/> [dostęp: 20.12.2024 r.].

¹² J. Wyciśłok, *Ceny transferowe...*, op. cit. s. 2.

¹³ <https://www.podatki.gov.pl/ceny-transferowe/abc-cen-transferowych/> [dostęp: 21.12.2024 r.].

wymogów jest obowiązek dokumentacyjny, który zobowiązuje do przygotowania dokumentacji szczegółowo opisującej ceny transferowe zgodnie z polskim prawem.

W polskim systemie prawnym kwestie dotyczące cen transferowych są uregulowane w kilku kluczowych aktach prawnych, do których należą¹⁴:

- Ustawa z dnia 26 lipca 1991 r. o podatku dochodowym od osób fizycznych (Dz.U. 2019 poz. 1387, z późn. zm.).
- Ustawa z dnia 15 lutego 1992 r. o podatku dochodowym od osób prawnych (Dz.U. z 2019 r. poz. 865, z późn. zm.).
- Ustawa z dnia 29 sierpnia 1997 r. – Ordynacja podatkowa (Dz.U. z 2019 r. poz. 900, z późn. zm.).
- Ustawa z dnia 9 marca 2017 r. o wymianie informacji podatkowych z innymi państwami (Dz. U. 2019 poz. 648, z późn. zm.).

Przygotowanie dokumentacji dotyczącej cen transferowych dla transakcji realizowanych między podmiotami powiązаныmi jest spełnieniem wymogów określonych przez przepisy podatkowe. W Polsce, zgodnie z Wytycznymi OECD, obowiązuje tzw. trójstopniowa dokumentacja cen, która obejmuje lokalną i grupową dokumentację cen transferowych oraz raportowanie według krajów¹⁵.

Podmioty powiązane mają obowiązek sporządzania lokalnej dokumentacji cen transferowych w formie elektronicznej za dany rok podatkowy. Dokumentacja ta powinna zostać przygotowana najpóźniej do końca dziesiątego miesiąca po zakończeniu roku podatkowego. Celem tego obowiązku jest wykazanie, że ceny transferowe zostały ustalone na warunkach odpowiadających tym, które ustaliłyby między sobą podmioty niezależne. Lokalna dokumentacja cen transferowych jest tworzona dla transakcji kontrolowanej o jednolitym charakterze, której wartość w danym roku podatkowym przekracza określone progi dokumentacyjne¹⁶.

¹⁴ <https://www.podatki.gov.pl/ceny-transferowe/akty-prawne/> [dostęp: 22.12.2024 r.].

¹⁵ <https://www.podatki.gov.pl/ceny-transferowe/abc-cen-transferowych/> [dostęp: 22.12.2024 r.].

¹⁶ Ustawa z dnia 26 lipca 1991 r. o podatku dochodowym od osób fizycznych, Dz.U. 2024 poz. 226, art. 23w. ust. 1

Tabela 2. Obowiązek sporządzania dokumentacji cen transferowych

Rodzaj transakcji	Próg wartości (PLN netto)	Podstawa określenia progu	Ustalenie progu
Finansowe	10 mln	<ul style="list-style-type: none"> Wartość kapitału udostępnionego (pożyczka, kredyt, depozyt) Wartość nominalna (emisja obligacji) Suma gwarancyjna (poręczenie lub gwarancja) 	Progi dokumentacyjne określone są oddzielnie dla: <ul style="list-style-type: none"> każdej jednorodnej transakcji kontrolowanej, strony kosztowej oraz przychodowej. Wartość transakcji kontrolowanej o charakterze jednorodnym ustala się niezależnie od liczby wystawionych dokumentów księgowych, zrealizowanych lub otrzymanych płatności oraz powiązanych podmiotów, z którymi ta transakcja jest zawierana.
Towarowe	10 mln	Wartość właściwa dla danej transakcji kontrolowanej	
Usługowe	2 mln		
Pozostałe	2 mln		
Przypisanie dochodu/straty do zakładu zagranicznego	2 mln	Wartość przypisanych przychodów lub kosztów	
Umowa spółki niemającej osobowości prawnej	2 mln	Łączna wartość wkładów wniesionych do takiej spółki	
Transakcje zawierane z „rajami podatkowymi”	2,5 mln	Wartość właściwa dla transakcji dokonywanej z podmiotem z tzw. „raju podatkowego” – w przypadku transakcji finansowej	W przypadku transakcji z podmiotami z tzw. „rajów podatkowych” nie ma znaczenia, czy istnieją powiązania między stronami. Oznacza to, że po przekroczeniu ustalonych limitów obowiązek dokumentacyjny powstaje, nawet jeśli podatnik zawiera transakcje z niezależnym kontrahentem.
	500 tys.	Wartość właściwa dla transakcji dokonywanej z podmiotem z tzw. „raju podatkowego” – w przypadku transakcji innej niż transakcja finansowa	

Źródło: Opracowanie własne na podstawie *Ceny transferowe – kompendium wiedzy*, s. 4 <https://grantthornton.pl/wp-content/uploads/2022/03/Grant-Thornton-Ceny-transferowe-kompendium-2022.pdf> [dostęp: 28.12.2024 r.]

Podatnicy zobowiązani do opracowania lokalnej dokumentacji cen transferowych muszą również przeprowadzić analizę cen transferowych, czyli analizę porównawczą lub analizę zgodności, dla każdej transakcji indywidualnie. Dokładne przeprowadzenie analizy cen transferowych jest ważne, ponieważ jej wyniki znajdują się w informacji o cenach transferowych TPR, która stanowi zbiorczy zestaw danych dla organów podatkowych i jest wykorzystywana m.in. do typowania podmiotów do kontroli. Analiza ta musi być aktualizowana przynajmniej co trzy lata, chyba

że zmiany w otoczeniu ekonomicznym, które mają istotny wpływ na przeprowadzoną analizę, uzasadniają wcześniejszą aktualizację¹⁷.

W dokumentacji lokalnej cen transferowych podatnik powinien uwzględnić następujące elementy¹⁸:

- opis podmiotu powiązanego,
- opis transakcji, w tym analizę funkcji, ryzyk i aktywów,
- analizę cen transferowych, w tym:
 - a) analizę danych podmiotów niepowiązanych lub transakcji zawieranych z podmiotami niepowiązanymi lub pomiędzy podmiotami niepowiązanymi uznanych za porównywalne do warunków ustalonych w transakcjach kontrolowanych,
 - b) analizę wykazującą zgodność warunków, na jakich została zawarta transakcja kontrolowana, z warunkami, jakie ustaliłyby podmioty niepowiązane,
- informacje finansowe.

Zgodnie z wytycznymi OECD, oprócz dokumentacji lokalnej, podatnicy będący częścią grup kapitałowych mają obowiązek dołączyć także grupową dokumentację cen transferowych. Dokumentacja ta stanowi syntetyczny opis grupy kapitałowej, który ma na celu przedstawienie zasad jej działalności, stosowanej polityki cen transferowych, rozliczeń wewnętrznych oraz ekonomicznego kontekstu transakcji realizowanych przez podmioty wchodzące w jej skład. Termin na sporządzenie grupowej dokumentacji cen transferowych przypada na koniec dwunastego miesiąca po zakończeniu roku podatkowego. Obowiązek ten dotyczy głównie większych podatników, dla których ochrona interesów fiskalnych jest szczególnie ważna¹⁹.

Dokumentację grupową przygotowują podmioty, które²⁰:

- są częścią grupy, dla której sporządzane jest skonsolidowane sprawozdanie finansowe,
- skonsolidowane przychody w poprzednim roku podatkowym przekroczyły kwotę 200.000.000 zł lub jej równowartość,
- konsolidowane są metodą proporcjonalną lub pełną,
- są zobowiązane do sporządzenia lokalnej dokumentacji cen transferowych.

Należy jednak zaznaczyć, że dokumentacja grupowa może być przygotowana w języku angielskim. Niemniej jednak, polski organ podatkowy ma prawo zażądać

¹⁷ *Ceny transferowe – kompendium wiedzy*, s. 3-4 <https://grantthornton.pl/wp-content/uploads/2022/03/Grant-Thornton-Ceny-transferowe-kompendium-2022.pdf> [dostęp: 28.12.2024 r.].

¹⁸ Ustawa z dnia 26 lipca 1991 r. o podatku dochodowym od osób fizycznych, Dz.U. 2024 poz. 226, art. 23zc. ust. 1.

¹⁹ Ibidem, s. 6.

²⁰ *Dokumentacja cen transferowych – przewodnik (wersja 2024)*, s. 13 https://www.tpadvisor.pl/wp-content/uploads/2024/01/Przewodnik_TP_Advisory_wersja_2024.pdf [dostęp: 28.12.2024 r.].

przedłożenia dokumentacji grupowej w tłumaczeniu na język polski w ciągu 30 dni od daty otrzymania takiego wezwania²¹.

Zgodnie z polskimi przepisami prawa, dokumentacja grupowa powinna przede wszystkim zawierać następujące elementy²²:

- opis grupy podmiotów powiązanych,
- opis istotnych wartości niematerialnych i prawnych posiadanych przez grupę,
- opis istotnych transakcji finansowych,
- informacje finansowe i podatkowe grupy.

Ponadto, podatnicy będący częścią dużych grup kapitałowych mają obowiązek raportowania na poziomie poszczególnych krajów. Raport ten jest składany w przypadku, gdy skonsolidowane przychody grupy w ubiegłym roku obrotowym przekroczyły następujące kwoty²³:

- 3.250.000.000 zł – w przypadku, gdy grupa kapitałowa sporządza skonsolidowane sprawozdanie finansowe w walucie polskiej,
- 750.000.000 euro albo równowartość tej kwoty przeliczonej według zasad określonych przez państwo lub terytorium, w którym jednostka dominująca ma siedzibę, bądź też ostatniego kursu wymiany opublikowanego przez EBC na ostatni dzień roku obrotowego poprzedzającego sprawozdawczy rok obrotowy.

Dodatkowo, obowiązkiem raportowania krajowego objęty jest podmiot, który spełnia kryteria jednostki dominującej, niebędącej jednocześnie jednostką zależną, sporządza skonsolidowane sprawozdanie finansowe oraz posiada zagraniczny zakład lub co najmniej jedną jednostkę zależną poza granicami Rzeczypospolitej Polskiej. Podmiot krajowy, który spełnia określone warunki, jest zobowiązany do poinformowania szefa Krajowej Administracji Skarbowej o pełnieniu funkcji jednostki dominującej i raportującej w imieniu grupy, najpóźniej w ciągu trzech miesięcy od zakończenia danego roku podatkowego²⁴.

Przepisy w zakresie cen transferowych przewidują jednak szereg zwolnień z obowiązków przygotowywania dokumentacji cen transferowych, które dotyczą transakcji zawieranych wyłącznie przez podmioty krajowe. Przy czym ważne jest, aby każda ze stron spełniła następujące warunki²⁵:

- strony transakcji nie korzystają z podmiotowego zwolnienia z CIT na podstawie art. 6 ustawy o podatku dochodowym od osób prawnych,

²¹ Ibidem.

²² Ustawa z dnia 26 lipca 1991 r. o podatku dochodowym od osób fizycznych, Dz.U. 2024 poz. 226, art. 23zc. ust. 2.

²³ Ustawa z dnia 9 marca 2017 o wymianie informacji podatkowych z innymi państwami Dz. U. 2019 poz. 648, art. 82 ust. 2.

²⁴ *Dokumentacja cen transferowych...*, op. cit. s. 31-32 [dostęp: 29.12.2024 r.].

²⁵ <https://www.rsmpland.pl/kiedy-nie-trzeba-miec-dokumentacji-cen-transferowych> [dostęp: 29.12.2024 r.].

- strony transakcji nie poniosły straty podatkowej w danym roku podatkowym,
- strony transakcji nie korzystają ze zwolnienia z CIT przewidzianego dla Specjalnej Strefy Ekonomicznej oraz Polskiej Strefy Inwestycji.

Aby podmioty mogły korzystać ze zwolnienia z obowiązku sporządzania dokumentacji cen transferowych, podatnik musi jednocześnie spełnić wszystkie wymienione wcześniej warunki. Warto zaznaczyć, że zwolnienie to może dotyczyć każdej transakcji krajowej, niezależnie od jej wartości, pod warunkiem spełnienia wskazanych wytycznych²⁶.

Ponadto podmioty powiązane mają obowiązek składania informacji o cenach transferowych TPR, aby zapewnić organom podatkowym pełną przejrzystość w zakresie swoich transakcji. TPR to zbiór danych dotyczących transakcji między podmiotami powiązanymi oraz transakcji zawieranych przez podatników i spółki, które nie są osobami prawnymi, z podmiotami mającymi siedzibę, miejsce zamieszkania lub zarząd w krajach stosujących szkodliwą konkurencję podatkową, czyli tzw. rajach podatkowych. Informacje te należy złożyć do końca jedenastego miesiąca po zakończeniu roku podatkowego, bezpośrednio do naczelnika właściwego urzędu skarbowego. Informacja TPR zawiera dane dotyczące²⁷:

- transakcji kontrolowanych, które wymagają sporządzenia lokalnej dokumentacji cen transferowych,
- niektórych transakcji kontrolowanych, które są zwolnione z obowiązku sporządzania lokalnej dokumentacji,
- transakcji z podmiotami z siedzibą w rajach podatkowych, które nie są transakcjami kontrolowanymi.

Celem raportowania TPR jest dostarczenie administracji podatkowej niezbędnych informacji do oceny ryzyka zaniżenia dochodów do opodatkowania w zakresie cen transferowych, a także do analiz makroekonomicznych i statystycznych. Jednocześnie informację TPR należy składać wyłącznie drogą elektroniczną, zgodnie z przepisami ordynacji podatkowej. Dokument TPR przygotowuje się zgodnie z formularzem elektronicznym dostępnym w Biuletynie Informacji Publicznej Ministerstwa Finansów²⁸.

Niewłaściwe przygotowanie lub brak dokumentacji cen transferowych może prowadzić do poważnych konsekwencji, które mogą skończyć się nałożeniem sankcji finansowych. Zgodnie z art. 56c kodeksu karnego skarbowego, kara grzywny grozi za²⁹:

- niesporządzenie dokumentacji cen transferowych,

²⁶ Ibidem.

²⁷ <https://www.podatki.gov.pl/ceny-transferowe/informacja-tpr/> [dostęp: 30.12.2024 r.].

²⁸ Ibidem.

²⁹ Ustawa z dnia 10 września 1999 r. – Kodeks karny skarbowy Dz.U. z 2024 poz. 628, art. 56c.

- sporządzenie dokumentacji cen transferowych niezgodnie ze stanem rzeczywistym,
- sporządzenie dokumentacji po terminie.

Osoby odpowiedzialne za sporządzenie dokumentacji mogą zostać ukarane grzywną wynoszącą 720 stawek dziennych za brak dokumentacji. Ta sama kara dotyczy podmiotów, które przygotowują dokumentację niezgodną z rzeczywistością. Natomiast za sporządzenie dokumentacji po terminie grozi kara grzywny w wysokości do 240 stawek dziennych³⁰.

3. METODY USTALANIA CEN TRANSFEROWYCH

Podmioty realizujące transakcje z podmiotami powiązаныmi muszą stosować warunki zbliżone do tych, które obowiązywałyby między podmiotami niezależnymi, w szczególności obowiązek ten dotyczy ustalania ceny rynkowej dla transakcji. Organy podatkowe mają prawo sprawdzić, czy transakcje są przeprowadzane na zasadach odpowiadających warunkom rynkowym. Jeśli stwierdzą, że warunki odbiegają od rynkowych, co skutkuje zaniżeniem dochodu do opodatkowania, mogą dokonać oszacowania dochodu. Szacowanie cen transferowych przeprowadzane jest zgodnie z metodami zawartymi w przepisach podatkowych (art. 11d ustawy o CIT oraz art. 23p ustawy o PIT). Szczegóły dotyczące sposobu oszacowania reguluje rozporządzenie Ministra Finansów z 21 grudnia 2018 r., dotyczące podatku dochodowego od osób prawnych (Dz.U. z 2021 r. poz. 1444) i osób fizycznych (Dz.U. z 2021 r. poz. 870). Rozporządzenia te zostały częściowo zmienione z dniem 4 marca 2022 r. Do 2018 r. przepisy pozwalały wykorzystać pięć metod szacowania cen transferowych: porównywalnej ceny niekontrolowanej, odsprzedaży, rozsądnej marży, marży transakcyjnej netto oraz podziału zysku. Organy podatkowe mogły stosować wyłącznie wyżej wymienione metody. W przypadku stwierdzenia przez organ podatkowy, że cena transakcji odbiega od rynkowej, organ musiał wybrać jedną z tych pięciu metod wraz z uzasadnieniem wyboru. Podmioty powiązane, w przeciwieństwie do organów, nie są zobowiązane do korzystania z ustawowych metod, mogą ustalać ceny własnymi sposobami, pod warunkiem, że ceny będą zgodne z cenami rynkowymi. Od 2019 r. przepisy (art. 11d ust. 2 ustawy o CIT i art. 23p ustawy o PIT) pozwalają organom podatkowym na użycie innych metod, w tym technik wyceny, jeśli zastosowanie dotychczasowych metod jest niemożliwe. W takich przypadkach organ wybiera najbardziej odpowiednią metodę, dostosowaną do okoliczności³¹.

Metoda porównywalnej ceny niekontrolowanej polega na porównaniu ceny ustalonej w transakcjach między podmiotami powiązаныmi z cenami stosowanymi w podobnych transakcjach przez podmioty niezależne. Celem jest ustalenie wartości

³⁰ Ibidem.

³¹ Ustawa z dnia 15 lutego 1992 r. o podatku dochodowym od osób prawnych, tekst jednolity z 2023 roku, Dz.U. 2024.226 tj., art. 23p.

rynkowej przedmiotu transakcji. Porównanie może być wewnętrzne (dotyczy transakcji tego samego podmiotu z niezależnymi kontrahentami) lub zewnętrzne (odnosi się do transakcji innych, niezależnych podmiotów). Aby zastosować metodę, transakcje muszą być porównywalne, co oznacza, że cechy transakcji, warunki jej realizacji oraz strategię gospodarcze stron są identyczne lub różnice można skorygować w sposób eliminujący ich wpływ na cenę. Czynniki decydujące o porównywalności to: cechy przedmiotu transakcji, cechy podmiotów transakcji, warunki transakcji, warunki ekonomiczne oraz strategię gospodarcze. Metoda sprawdza się szczególnie w przypadku towarów o ustalonych cenach giełdowych lub w sytuacjach, gdy podobne transakcje między podmiotami powiązаныmi i niezależnymi zachodzą na tym samym rynku geograficznym i poziomie łańcucha dystrybucji. Natomiast jej zastosowanie jest trudne, gdy transakcje różnią się rynkiem, poziomem sprzedaży, a także gdy dotyczą dóbr niematerialnych lub nie ma danych o transakcjach z niezależnymi podmiotami. Ważne, aby porównywalne dane były ogólnodostępne, co ogranicza wykorzystanie informacji z innych kontroli podatkowych przez organy podatkowe³².

Metoda ceny odsprzedaży polega na ustaleniu ceny rynkowej transakcji między podmiotami powiązаныmi w oparciu o cenę, po jakiej towar lub usługa zakupione od podmiotu powiązanego są odsprzedawane podmiotowi niezależnemu. Kluczowym elementem tej metody jest obniżenie ceny odsprzedaży o odpowiednią marżę brutto ceny odsprzedaży, która obejmuje koszty oraz uzasadnioną stopę zysku. Czynniki uwzględniane przy ustalaniu marży to czas między zakupem a odsprzedażą – uwzględnienie zmian rynkowych, takich jak inflacja, kursy walut czy koszty. Stan i zużycie towaru – odsprzedaż powinna nastąpić bez znaczącego zwiększenia wartości towaru (np. poprzez przetworzenie). Prawa wyłączne sprzedawcy – jeśli sprzedawca posiada wyłączność na sprzedaż danego towaru, może to wpłynąć na wysokość marży. Metoda jest skuteczna, gdy transakcje odbywają się w krótkim czasie, na podobnym rynku i bez istotnych zmian w towarze/usłudze. Marża powinna być oparta na porównywalnych danych rynkowych³³.

Metoda rozsądnej marży (koszt plus) polega na ustaleniu ceny sprzedaży w transakcji między podmiotami powiązаныmi poprzez dodanie do bazy kosztowej (koszty bezpośrednie i pośrednie związane z wytworzeniem lub zakupem towarów/usług) odpowiedniego narzutu zysku. Narzut ten powinien być porównywalny z marżami stosowanymi w podobnych transakcjach przez podmioty niezależne. Metoda jest odwrotnością metody ceny odsprzedaży – tutaj zaczyna się od kosztów, do których dodaje się marżę, aby ustalić cenę rynkową. Baza kosztowa uwzględnia koszty bezpośrednie (np. materiałów, robocizny) i pośrednie (np. logistyki), z wyłączeniem kosztów zarządu. Narzut ustalany jest w oparciu o marże stosowane przez ten sam podmiot w transakcjach z niezależnymi kontrahentami (porównanie

³² W. Chaczykowska, B. Redzyńska, *Ceny Transferowe- dokumentacja podatkowa w 2024 r.*, Infor PL S.A, Warszawa 2024, s. 25.

³³ *Ibidem*, s. 27.

wewnętrzne) oraz marże stosowane przez inne podmioty niezależne w porównywalnych transakcjach (porównanie zewnętrzne). Ceną transakcji jest suma kosztów i odpowiedniego narzutu, która powinna być zgodna z rynkowymi warunkami. Metoda jest szczególnie odpowiednia w przypadku świadczenia usług, produkcji lub dostawy dóbr, gdy możliwe jest dokładne określenie kosztów. Może być stosowana, np. gdy podmiot powiązany wykonuje usługi badawcze na zlecenie innego podmiotu w grupie. Do ograniczeń tej metody należą trudność w precyzyjnym określeniu kosztów (zwłaszcza pośrednich), konieczność dokładnego porównania procesów i warunków produkcji, aby narzut zysku był rzetelnie ustalony. Metoda koszt plus zakłada, że cena towaru/usługi odzwierciedla koszty ich wytworzenia oraz rynkowy zysk. Jeśli narzuty stosowane w transakcji kontrolowanej są zbliżone do tych w transakcjach niekontrolowanych, cena jest uznawana za rynkową³⁴.

Metoda podziału zysków polega na ustaleniu faktycznych zysków osiągniętych w ramach danej transakcji (lub transakcji) przez podmioty powiązane, a następnie podziale tych zysków między te podmioty w taki sposób, w jaki zrobiłyby to podmioty niezależne. Metoda opiera się na podziale wynikowej rentowności osiągniętej przez podmioty powiązane w łańcuchu produkcyjno-dystrybucyjnym w wyniku sprzedaży towarów lub usług podmiotowi spoza grupy. Na tej podstawie ustala się cenę transferową w transakcji między podmiotami powiązanymi. Podział zysków dokonuje się za pomocą dwóch głównych metod:

- 1) Analizy rezydualnej – każdemu podmiotowi powiązanemu przypisuje się podstawowy zysk odpowiedni dla pełnionych funkcji, zaangażowanych aktywów i ponoszonego ryzyka, analogiczny do zysku osiąganego przez podmioty niezależne w podobnych transakcjach. Ten zysk zapewnia zwrot rynkowy. Pozostały zysk, który nie został przypisany w pierwszym etapie, dzielony jest między podmioty powiązane zgodnie z zasadami, jakie przyjęłyby podmioty niezależne w podobnej sytuacji.
- 2) Analizy udziału, która polega na podziale wspólnego zysku z transakcji między podmioty powiązane na podstawie względnej wartości działań podejmowanych przez każde z nich. Uwzględnia się funkcje pełnione przez strony, zaangażowane aktywa materialne i niematerialne oraz kapitał ludzki. Podział zysków wymaga precyzyjnego określenia przychodów osiągniętych przez każde z podmiotów oraz poniesionych przez nie kosztów związanych z daną transakcją. Metoda ta jest szczególnie przydatna w przypadku skomplikowanych transakcji, w których trudno określić porównywalne transakcje rynkowe³⁵.

Metoda marży transakcyjnej netto polega na analizie marży zysku netto osiąganego przez podmiot w transakcji lub transakcjach z podmiotem powiązanym i porównaniu jej z marżą osiąganą przez ten sam podmiot w transakcjach z podmiotami niezależnymi lub marżą stosowaną w porównywalnych transakcjach przez podmioty

³⁴ Ibidem, s. 34.

³⁵ Ibidem, s. 37.

niezależne. Marża transakcyjna netto jest określana poprzez odjęcie od przychodu z transakcji kosztów związanych z jego uzyskaniem, w tym kosztów ogólnych zarządu, które są proporcjonalnie przypisywane do danej transakcji. Zastosowanie metody wymaga uwzględnienia takich czynników jak: konkurencja na rynku, skuteczność i strategia zarządzania, pozycja rynkowa, różnice w strukturze kosztów i koszty pozyskania kapitału, doświadczenie w działalności gospodarczej. W przeciwieństwie do innych metod, pozwala na większą tolerancję różnic produktowych, co oznacza, że charakterystyka dóbr i usług ma mniejszy wpływ na analizę. Kluczowa jest porównywalność podmiotów w aspekcie funkcjonalnym, co oznacza analizę pełnionych funkcji, angażowanych aktywów i ponoszonego ryzyka. Jeśli brak jest możliwości uzyskania danych zewnętrznych, metoda może być stosowana w sposób wewnętrzny, poprzez analizę transakcji tego samego podmiotu z różnymi kontrahentami. Ministerstwo Finansów w swoich wytycznych z 2021 roku podkreśla te różnice, wskazując, że metoda ta koncentruje się bardziej na porównywalności podmiotów niż na szczegółach transakcji, co czyni ją bardziej elastyczną³⁶.

Inne metody i techniki wyceny od 2019 r. ustawodawca dopuścił możliwość stosowania innych metod i technik wyceny, w sytuacjach, gdy metody podstawowe (np. porównywalnej ceny niekontrolowanej czy marży transakcyjnej netto) nie mogą być zastosowane. Wprowadzenie takich narzędzi, jak metoda zdyskontowanych przepływów pieniężnych, pozwala na elastyczniejsze podejście, szczególnie w branżach, gdzie brak jest porównywalnych transakcji, np. w nieruchomościach. Nowe przepisy dają organom podatkowym większe możliwości, istnieje ryzyko ich nadużycia. Organy mogą stosować inne metody nie dlatego, że metody podstawowe są niemożliwe do użycia, lecz z powodu braku umiejętności ich właściwego zastosowania. Ochroną dla podatników jest zasada, że organ podatkowy powinien stosować metodę wybraną przez podatnika, chyba że inna metoda jest bardziej adekwatna w danych okolicznościach. W praktyce, zastosowanie metody transakcyjnej lub zysku transakcyjnego przez podatnika ogranicza organom możliwość wyboru alternatywnych technik wyceny³⁷.

4. ZMIANY W PRZEPISACH DOTYCZĄCYCH CEN TRANSFEROWYCH OD 2025 ROKU

W 2025 r. podatnicy, przygotowując dokumentację i raporty dotyczące transakcji za 2024 r., będą korzystać z przepisów obowiązujących od roku podatkowego rozpoczynającego się po 1 stycznia 2022 r. Podstawowe pojęcia, takie jak definicja podmiotów powiązanych, pozostają bez zmian. Obowiązek dokumentacyjny nadal dotyczy transakcji spełniających określone progi: 10 mln zł dla transakcji towarowych i finansowych oraz 2 mln zł dla usługowych i innych transakcji. W przypadku transakcji z podmiotami z „rajów podatkowych” obowiązują obecne regulacje dotyczące

³⁶ Ibidem, s. 40.

³⁷ Ibidem, s. 41.

dokumentacji dla transakcji bezpośrednich, zarówno przychodowych, jak i kosztowych. Progi te wynoszą 2,5 mln zł dla transakcji finansowych i 0,5 mln zł dla pozostałych transakcji. Terminy sporządzania dokumentacji pozostają bez zmian: podatnicy mają dziesięć miesięcy po zakończeniu roku podatkowego na przygotowanie dokumentacji, a informację TPR należy złożyć do urzędu skarbowego w terminie do końca jedenastego miesiąca po zakończeniu roku podatkowego. Dokumentacja grupowa powinna być gotowa do końca dwunastego miesiąca po zakończeniu roku podatkowego. Informacja TPR za rok 2024 musi zawierać oświadczenie o sporządzeniu dokumentacji zgodnie ze stanem faktycznym oraz stosowaniu cen rynkowych. Dokument ten należy złożyć w urzędzie skarbowym właściwym dla podatnika. Obowiązują również dotychczasowe zwolnienia z przygotowania dokumentacji cen transferowych, m.in. w ramach *safe harbour*, czy dla refaktur, a także z analiz cen transferowych w przypadku mikro- i małych przedsiębiorców lub transakcji niekontrolowanych z podmiotami z rajów podatkowych. W kontekście „*safe harbour*” dla transakcji finansowych konieczne jest bieżące monitorowanie potencjalnych zmian dotyczących stóp bazowych i wysokości marży³⁸.

W Monitorze Polskim opublikowano obwieszczenie Ministra Finansów z dnia 20 grudnia 2024 roku, które określa rodzaj bazowej stopy procentowej i wysokość marży w transakcjach finansowych między podmiotami powiązаныmi, mających zastosowanie w uproszczeniach typu *safe harbour* dla celów cen transferowych. Regulacja ta dotyczy zarówno podatku dochodowego od osób fizycznych (PIT), jak i podatku dochodowego od osób prawnych (CIT), weszła w życie z dniem 1 stycznia 2025 roku. Obwieszczenie określa rodzaj bazowej stopy procentowej oraz wysokość marży, niezbędne do ustalenia oprocentowania pożyczek, kredytów lub emisji obligacji między podmiotami powiązаныmi, co stanowi jeden z warunków korzystania z uproszczenia typu *safe harbour* w obszarze cen transferowych. Regulacje te wynikają z przepisów zawartych w art. 23s ust. 4 ustawy o PIT oraz art. 11g ust. 4 ustawy o CIT. Zmiany dotyczą rezygnacji ze wskaźników LIBOR GBP 3M i LIBOR USD 3M, których publikacja zakończyła się odpowiednio w marcu i wrześniu 2024 r. Zamiast nich dla transakcji w dolarach amerykańskich oraz funtach brytyjskich zastosowanie mają nowe bazowe stopy procentowe oparte na wskaźnikach referencyjnych SOFR i SONIA. Szczegóły dotyczące tych wskaźników zostały zawarte w uzasadnieniu obwieszczenia. Nowe regulacje, określone w obwieszczeniu, mają zastosowanie do transakcji zawieranych od dnia 1 stycznia 2025 r.³⁹.

Komisja Europejska zaprezentowała projekt dyrektywy dotyczącej harmonizacji przepisów w zakresie cen transferowych (TP), która ma wejść w życie w państwach członkowskich od 1 stycznia 2026 roku. Dyrektywa stanowi element pakietu reform BEFIT (Business in Europe: Framework for Income Taxation), a jej założenia były

³⁸ <https://grantthornton.pl/publikacja/top-17-zmian-i-wyzwan-podatkowych-na-2025-r/#7> [dostęp: 03.12.2024 r.].

³⁹ <https://www.podatki.gov.pl/ceny-transferowe/zmiany-w-prawie/rodzaj-bazowej-stopy-procentowej-i-marzy-dla-potrzeb-cen-transferowych-na-rok-2025/> [dostęp: 03.12.2024 r.].

omówione podczas XVIII posiedzenia Forum Cen Transferowych przez przedstawicieli Ministerstwa Finansów, którzy przedstawili także zmiany w zakresie informacji TPR. Głównym celem dyrektywy jest ujednoczenie regulacji cen transferowych w całej Unii Europejskiej, co ma zapewnić spójne stosowanie zasady ceny rynkowej (*arm's length principle*) oraz zwiększyć pewność podatkową dla międzynarodowych grup kapitałowych. Harmonizacja obejmie nie tylko transakcje w grupach międzynarodowych objętych globalnym podatkiem minimalnym, ale także wszystkie zagraniczne transakcje handlowe i finansowe między podmiotami powiązаныmi. Projekt zakłada wprowadzenie jednolitej definicji podmiotów powiązanych, w której próg kapitałowy wynosić będzie 25% – tak jak obecnie w Polsce. Definicja ma jednak obejmować także inne rodzaje powiązań, które zostaną szczegółowo opisane. Dyrektywa określa katalog metod ustalania cen transferowych oraz kryteria wyboru odpowiedniej metody. Oprócz pięciu podstawowych metod OECD, przewiduje także możliwość stosowania innych technik wyceny, podobnych do przepisów obowiązujących w Polsce. Kluczowe jest, że dyrektywa odwołuje się bezpośrednio do wytycznych OECD, które będą obowiązywały w najnowszej wersji zatwierdzonej przez Unię Europejską. Dotyczy to m.in. zakresu dokumentacji cen transferowych, która musi być zgodna z tymi wytycznymi. Komisja Europejska wskazuje, że państwa członkowskie mają czas na implementację dyrektywy do prawa krajowego do 31 grudnia 2025 r., tak aby nowe przepisy mogły obowiązywać od początku 2026 roku⁴⁰.

W ramach pakietu BEFIT Komisja Europejska zaproponowała dwa projekty dyrektyw, które mają na celu harmonizację systemów podatkowych w Unii Europejskiej: dyrektywę dotyczącą Ram Opodatkowania Dochodów (BEFIT) oraz dyrektywę w sprawie cen transferowych. Oba projekty zakładają uproszczenie otoczenia podatkowego, ograniczenie 27 różnych systemów określania podstawy opodatkowania i wprowadzenie jednolitych zasad na poziomie unijnym.

Dyrektywa w sprawie cen transferowych ma na celu eliminację problemów wynikających z niespójnych regulacji w państwach członkowskich, takich jak arbitralna wycena transakcji, przenoszenie zysków, unikanie opodatkowania oraz wysokie koszty zgodności. Wprowadzenie jednolitej definicji przedsiębiorstw powiązanych oraz ujednoczenie stosowania zasady ceny rynkowej w całej Unii ma zmniejszyć ryzyko podwójnego opodatkowania i sporów podatkowych. Projekt zakłada również obowiązkowe stosowanie wytycznych OECD w najnowszej wersji zatwierdzonej przez UE, co ma zapewnić większą spójność w interpretacji przepisów.

Kluczowe elementy dyrektywy to:

- 1) Zasada ceny rynkowej – jednolite podejście do wyceny transakcji między podmiotami powiązаныmi.

⁴⁰ <https://www.bdo.pl/pl-pl/publikacje/bdo-w-mediach/2023/unijne-przepisy-o-tp-od-2026-roku> [dostęp: 03.12.2024 r.].

- 2) Jednolita definicja podmiotów powiązanych – z uwzględnieniem progu 25% udziałów oraz innych form powiązań, takich jak wpływ na zarządzanie czy udziały w zyskach.
- 3) Harmonizacja metod ustalania cen transferowych – uwzględnienie pięciu podstawowych metod OECD oraz możliwość stosowania technik wyceny w uzasadnionych przypadkach.
- 4) Spójne zasady korekt cen transferowych – uregulowanie mechanizmów korekt pierwotnych, współzależnych i wyrównawczych w celu uniknięcia podwójnego opodatkowania.
- 5) Jednolita dokumentacja cen transferowych – uproszczenie wymagań formalnych poprzez wprowadzenie spójnych wzorców dokumentacyjnych.

Komisja Europejska zobowiązała państwa członkowskie do implementacji przepisów dyrektywy do końca 2025 r., tak aby mogły one wejść w życie 1 stycznia 2026 r. Nowe regulacje mają uprościć systemy podatkowe i poprawić warunki prowadzenia działalności gospodarczej w UE, przy jednoczesnym ograniczeniu zjawiska unikania opodatkowania oraz podwójnego opodatkowania.

W porównaniu z dotychczasowymi polskimi przepisami dotyczącymi cen transferowych, które już bazują na wytycznych OECD, zmiany mogą być ograniczone. Oczekuje się, że dyrektywa wprowadzi bardziej restrykcyjne zasady w niektórych obszarach, takich jak szczegółowe metody wyliczania rynkowego przedziału wyników czy bardziej ujednolicone podejście do dokumentacji cen transferowych⁴¹.

5. PODATEK U ŹRÓDŁA – DEFINICJA I ZASADY OPODATKOWANIA

Podatek u źródła (ang. *WHT* – *withholding tax*) jest zryczałtowanym podatkiem dochodowym. Podatek ten jest opłacany od dochodów uzyskiwanych przez niektórych podatników: osoby fizyczne i prawne, z tytułu transakcji dokonywanych z podmiotami zagranicznymi. Tryb rozliczenia podatku u źródła posiada nietypową specyfikę. Podmiot zagraniczny (osoba prawna lub fizyczna) jest podatnikiem, ale zobowiązany do rozliczenia tego podatku w Polsce jest polski podmiot, wypłacający świadczenie będące przychodem podmiotu zagranicznego. Zasady stosowania tego podatku w praktyce są bardzo złożone i rodzą nie raz wiele niejasności. Funkcjonowanie podatku u źródła ma na celu ochronę interesów państwa oraz ochronę podatnika przed podwójnym opodatkowaniem⁴².

Cały proces z prawidłowym naliczeniem, pobraniem, udokumentowaniem, a także odprowadzeniem do urzędu podatku u źródła spoczywa na płatniku. Polskie

⁴¹ <https://www.parp.gov.pl/component/content/article/86034:projekt-dyrektywy-w-sprawie-cen-transferowych-co-moze-zmienic-sie-w-polskich-przepisach> [dostęp: 03.12.2024 r.].

⁴² H. Buk, A. Szydłowska, *Podatek u źródła jako narzędzie unikania podwójnego opodatkowania przez międzynarodowe korporacje*, Zeszyty naukowe WSB w Poznaniu, 2024, t. 104, Nr 1, s. 1-2.

przepisy określają od jakich dochodów (przychodów) uzyskiwanych przez nierezydentów na terytorium Polski pobierać podatek. Określają je art. 21 i 22 ustawy o podatku dochodowym od osób prawnych, które są omówione poniżej⁴³.

Tabela 3. Stawki poboru podatku od dochodów (przychodów) uzyskiwanych na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej przez nierezydentów oraz źródła tych przychodów

Przychody opodatkowane stawką 20%	Przychody opodatkowane stawką 10%
Ze źródeł takich jak odsetki, prawa autorskie lub prawa pokrewne, prawa do projektów wynalazczych, znaki towarowe oraz wzory zdobnicze, w tym również przychody ze sprzedaży tych praw, należności za udostępnienie tajemnicy receptury lub procesu produkcyjnego, użytkowanie lub prawo do użytkowania urządzenia przemysłowego, w tym także środka transportu, urządzenia handlowego lub naukowego, a także informacje związane z nabytym doświadczeniem w dziedzinie przemysłowej, handlowej lub naukowej (know-how)	Należności z tytułu wywozu ładunków i przewozu pasażerów przyjętych do transportu w polskich portach przez zagraniczne przedsiębiorstwa morskiej żeglugi handlowej, z wyjątkiem tranzytowych ładunków i pasażerów
Z opłat za świadczone usługi w zakresie działalności widowiskowej, rozrywkowej lub sportowej, świadczonej przez osoby prawne mające siedzibę za granicą, które są organizowane za pośrednictwem osób fizycznych lub osób prawnych prowadzących działalność w obszarze imprez artystycznych, rozrywkowych lub sportowych na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej	Te, które zostały uzyskane na terenie Rzeczypospolitej Polskiej przez zagraniczne przedsiębiorstwa żeglugi powietrznej. Wyjątkiem są przychody związane z lotniczym rozkładowym przewozem pasażerskim, który wymaga posiadania biletu lotniczego przez pasażera
W zakresie świadczeń takich jak doradztwo, księgowość, badanie rynku, usługi prawne, usługi reklamowe, zarządzanie i kontrola, przetwarzanie danych, rekrutacja pracowników oraz pozyskiwanie personelu, gwarancje, poręczenia i świadczenia o podobnym charakterze	

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Ustawy z dnia 15 lutego 1992 r. o podatku dochodowym od osób prawnych, tekst jednolity z 2023 roku, Dz.U. z 2023 r., poz. 2805, art. 21

Ustawa o podatku dochodowym przewiduje jeszcze jedną stawkę. Podatek dochodowy od przychodów określonych w art. 7b ust. 1 pkt 1, obejmujących dywidendy oraz inne dochody z tytułu udziału w zyskach osób prawnych z siedzibą lub zarządem na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, wynosi 19% uzyskanego przychodu (dochodu)⁴⁴.

Podatek u źródła musi być pobrany, jeśli spełnione jest łącznie sześć warunków:
1) Wypłacana należność stanowi przychód osiągnięty na terytorium Polski.

⁴³ M. Makowski, *Podatek u źródła*, Infor PL S.A., Warszawa 2024, s. 6-7.

⁴⁴ Ustawa z dnia 15 lutego 1992 r. o podatku dochodowym..., op. cit., art. 21.

- 2) Przychód ten jest określony w następujących przepisach w art. 29 ust. 1 i art. 30a ust. 1 pkt 4 ustawy o PIT oraz art. 21 ust. 1 i art. 22 ust. 1 ustawy o CIT.
- 3) Należność ta wypłacana jest nierezydentowi, czyli osobie fizycznej niemającej miejsca zamieszkania w Polsce lub podatnikowi podatku dochodowego od osób prawnych niemającemu siedziby lub zarządu w Polsce.
- 4) Należność jest wypłacana przez polską osobę prawną (np. spółka z.o.o.), jednostkę niemającą osobowości prawnej (np. spółka jawna) lub przez osobę fizyczną będącą przedsiębiorcą.
- 5) Pobranie podatku nie wyłącza umowa o unikaniu podwójnego opodatkowania zawarta z państwem nierezydenta.
- 6) Nie ma zastosowanie art. 21 ust. 3 lub art. 22 ust. 4 ustawy o CIT o zwolnieniu od podatku dochodowego⁴⁵.

Obowiązek poboru podatku u źródła może zostać wyłączony na mocy umowy o unikaniu podwójnego opodatkowania, której stroną jest Polska. Taka umowa może również wprowadzać wymóg stosowania innej, obniżonej stawki podatku u źródła. W obu przypadkach niezbędne jest przedstawienie przez nierezydenta dokumentu potwierdzającego miejsce zamieszkania lub siedziby dla celów podatkowych poprzez odpowiedni certyfikat rezydencji podatkowej (w niektórych sytuacjach może to być także kopia certyfikatu)⁴⁶.

6. PODATEK U ŹRÓDŁA W TRANSAKCJACH MIĘDZYNARODOWYCH

W sytuacji, gdy dochód lub majątek uzyskiwany przez tego samego podatnika, w tym samym okresie są obciążone równymi lub podobnymi podatkami przez dwa różne państwa, mówimy o zjawisku podwójnego opodatkowania. Takie sytuacje są zdecydowanie niekorzystne, dlatego zainteresowane państwa podejmują kroki, aby zapobiegać ich występowaniu lub łagodzić ich skutki. Narzędzia do walki z podwójnym opodatkowaniem zawarte są w dwustronnych umowach o unikaniu podwójnego opodatkowania (UPO)⁴⁷.

Zasady określone w tych umowach precyzują, jak należy opodatkować dochód lub majątek osoby, która ma miejsce zamieszkania lub siedzibę w jednym państwie, a osiąga dochody w innym. Zgodnie z polską konstytucją, umowy międzynarodowe, po ratyfikacji i ogłoszeniu w Dzienniku Ustaw, stają się powszechnie obowiązującym źródłem prawa. W związku z tym, umowy dotyczące unikania podwójnego opodatkowania, które Polska zawarła z około 90 państwami, są bezpośrednio wykorzystywane do rozstrzygnięcia kwestii opodatkowania dochodów zagranicznych.

⁴⁵ M. Makowski, *Podatek...*, op. cit., s. 10.

⁴⁶ D. Strzała, *Nowe zasady poboru podatku u źródła – mechanizm walki z optymalizacją podatkową czy patologia podatkowa?*, Doradztwo Podatkowe – Biuletyn Instytutu Studiów Podatkowych Nr 8/2019, s. 26.

⁴⁷ M. Makowski, *Podatek...*, op. cit., s. 24.

Oznacza to, że Polska ma umowy z niemal połową krajów świata, w tym z większością państw europejskich, Ameryki Północnej oraz Azji⁴⁸.

W przypadku gdy umowa przewiduje możliwość opodatkowania konkretnego dochodu zarówno w kraju rezydencji podatnika, jak i w kraju źródła dochodu konieczne jest zapoznanie się z przepisami zawartymi w umowie dotyczącymi metod unikania podwójnego opodatkowania. Podmiot wypłacający świadczenie ma obowiązek weryfikacji, czy dany kontrahent lub osoba fizyczna jest rezydentem w Polsce⁴⁹.

Rezydencją podatkową jest ten kraj, który ma prawo opodatkować podatnika od całkowitych dochodów. W przypadku osób fizycznych, rezydencją jest miejsce ich zamieszkania, natomiast dla osób prawnych – kraj, w którym znajduje się siedziba przedsiębiorstwa. Kwestia rezydencji podatnika wiąże się z ustaleniem, czy na podstawie polskich przepisów podlega on nieograniczonemu czy też ograniczonemu obowiązkowi podatkowemu⁵⁰.

Umowa o unikaniu podwójnego opodatkowania ma zastosowanie w sytuacji, gdy podatnik, którego miejsce zamieszkania lub siedziba znajduje się w jednym państwie, uzyskuje dochód w innym państwie. W takich przypadkach zarówno kraj rezydencji, jak i kraj źródła mają interes w opodatkowaniu tego dochodu. Celem tych umów jest zapobieżenie sytuacjom, w których ten sam dochód byłby opodatkowany w dwóch różnych państwach. Warto zauważyć, że umowa ta będzie obowiązywać jedynie wtedy, gdy miejsce rezydencji podatnika i źródło jego dochodów znajdują się w różnych krajach. Jeżeli natomiast zarówno rezydencja podatnika, jak i źródło jego dochodów znajdują się w tym samym państwie, nie stosuje się żadnej umowy, ponieważ tylko to jedno państwo ma prawo do opodatkowania tych dochodów⁵¹.

7. PODATEK U ŹRÓDŁA W 2025 ROKU – PRZEWIDYWANE ZMIANY

Podatek u źródła (WHT) stał się jednym z kluczowych obszarów zainteresowania Krajowej Administracji Skarbowej, co jest efektem rosnącej liczby prowadzonych kontroli oraz ich skuteczności. Wprowadzenie mechanizmu *pay and refund* w 2022 roku oraz wzrost liczby domiarów podatkowych wskazują na szczególne zaangażowanie organów podatkowych w kwestie związane z WHT. Płatnicy mają obowiązek zachować szczególną staranność podczas weryfikacji uprawnień odbiorców płatności do korzystania z preferencji podatkowych. Obejmuje to m. in. potwierdzenie statusu rzeczywistego właściciela oraz upewnienie się, że odbiorca należności prowadzi rzeczywistą działalność gospodarczą. Biorąc pod uwagę wzrastającą liczbę kontroli w tym zakresie, prognozy wskazują, że w 2025 roku ich liczba może utrzymać się na obecnym poziomie lub nawet wzrosnąć⁵².

⁴⁸ Ibidem.

⁴⁹ Ibidem, s. 25.

⁵⁰ Ibidem, s. 26.

⁵¹ Ibidem.

⁵² <https://grantthornton.pl/publikacja/podatek-u-zrodla-w-2025-roku-wyzwania-i-zmiany/>, [dostęp: 02.12.2024 r.].

W 2025 roku planowane jest wydanie nowych objaśnień podatkowych dotyczących podatku u źródła, mających na celu ułatwienie stosowania przepisów w tej dziedzinie. Objasnienia te będą miały za zadanie wyjaśnić kluczowe wątpliwości, jakie pojawiają się w praktyce, szczególnie w kontekście należytej staranności oraz weryfikacji rzeczywistego właściciela należności. Dokument ten ma również na celu precyzowanie kryteriów, które muszą spełniać płatnicy, aby mogli korzystać z preferencji wynikających z umów o unikaniu podwójnego opodatkowania⁵³.

Komisja Europejska planuje uproszczenie procesu zwrotu nadpłaconego podatku u źródła, wprowadzając nową procedurę znaną jako „szybki zwrot”. Obecny mechanizm *pay and refund* nie spełnia wszystkich założeń, co skłoniło Komisję do działań, mających na celu poprawę efektywności tego procesu. Zgodnie z proponowanymi zmianami, podatek będzie pobierany według wyższej stawki WHT, a nadpłacona kwota ma być zwracana podatnikowi maksymalnie 25 dni od złożenia wniosku⁵⁴.

Komisja Europejska wskazuje, że nowe obowiązki sprawozdawcze zapewnią organom podatkowym pełną widoczność w łańcuchu finansowym, co pozwoli na weryfikację kwalifikacji inwestorów do obniżonych stawek oraz zapewnienie prawidłowego przyznania zwrotu podatku, a także pomoże w walce z nadużyciami podatkowymi. Zmiany te są również oczekiwane przez polskich podatników, którzy po wprowadzeniu mechanizmu *pay and refund* napotykać liczne trudności związane z udowodnieniem prawa do zwolnień lub obniżonych stawek. Długie, sześciomiesięczne terminy oczekiwania na wydanie opinii o stosowaniu preferencji oraz zwrotu podatku jedynie pogłębiają frustrację podatników, którzy z entuzjazmem przyjmują ich skrócenie⁵⁵.

PODSUMOWANIE

Ceny transferowe oraz podatek u źródła odgrywają kluczową rolę w zarządzaniu podatkowym podmiotów działających na rynku międzynarodowym. Odpowiednie stosowanie zasad ustalania cen transferowych oraz przestrzeganie regulacji dotyczących podatku u źródła, pozwala nie tylko na minimalizowanie ryzyka podatkowego, ale także na budowanie zgodności z obowiązującymi przepisami i normami międzynarodowymi. Wprowadzenie zmian w 2025 roku, takich jak modyfikacje w procedurach *safe harbour*, czy harmonizacja regulacji w ramach Unii Europejskiej, ma na celu uproszczenie zasad oraz zwiększenie ich transparentności.

Opracowanie kompleksowych regulacji w tych obszarach wskazuje na rosnące znaczenie współpracy międzynarodowej w zwalczaniu zjawisk takich jak unikanie opodatkowania czy podwójne opodatkowanie. Równocześnie, wymaga to od przedsiębiorców nieustannego dostosowywania swoich działań do zmieniających

⁵³ Ibidem.

⁵⁴ <https://ksiegowosc.infor.pl/podatki/cit/6437587,planowane-zmiany-w-podatku-u-zrodla-wht-przez-ue.html>, [dostęp: 02.12.2024 r.].

⁵⁵ Ibidem.

się realiów prawnych i ekonomicznych. Przedstawiona analiza podkreśla konieczność poszerzania wiedzy w zakresie zarządzania podatkowego oraz umiejętności praktycznego stosowania przepisów, co stanowi fundament skutecznego prowadzenia działalności gospodarczej na skalę międzynarodową.

BIBLIOGRAFIA

1. Buk H., Szydłowska A., *Podatek u źródła jako narzędzie unikania podwójnego opodatkowania przez międzynarodowe korporacje*, Zeszyty naukowe Wyższej Szkoły Bankowej w Poznaniu, 2024, t. 104, Nr 1.
2. *Ceny transferowe – kompendium wiedzy*, <https://grantthornton.pl/wp-content/uploads/2022/03/Grant-Thornton-Ceny-transferowe-kompendium-2022.pdf> [dostęp: 28.12.2024 r.]
3. Chaczykowska W., Redzyńska B., *Ceny Transferowe- dokumentacja podatkowa w 2024 r.*, Infor PL SA, Warszawa 2024.
4. *Dokumentacja cen transferowych – przewodnik (wersja 2024)*, https://www.tpadvisory.pl/wpcontent/uploads/2024/01/Przewodnik_TP_Advisory_wersja_2024.pdf [dostęp: 28.12.2024 r.]
5. <https://cgofinance.pl/dokumentacja-cen-transferowych/> [dostęp: 20.12.2024 r.]
6. <https://grantthornton.pl/publikacja/podatek-u-zrodla-w-2025-roku-wyzwania-i-zmiany/>, [dostęp: 2.12.2024 r.]
7. <https://grantthornton.pl/publikacja/top-17-zmian-i-wyzwan-podatkowych-na-2025-r/#7> [dostęp: 3.12.2024 r.]
8. <https://ksiegowosc.infor.pl/podatki/cit/6437587,planowane-zmiany-w-podatku-u-zrodla-wht-przez-ue.html>, [dostęp: 02.12.2024 r.]
9. <https://www.bdo.pl/pl-pl/publikacje/bdo-w-mediach/2023/unijne-przepisy-o-tpod-2026-roku> [dostęp: 3.12.2024 r.]
10. <https://www.podatki.gov.pl/ceny-transferowe/abc-cen-transferowych/> [dostęp: 20.12.2024 r.]
11. <https://www.podatki.gov.pl/ceny-transferowe/akty-prawne/> [dostęp: 22.12.2024 r.]
12. <https://www.podatki.gov.pl/ceny-transferowe/informacja-tp/> [dostęp: 30.12.2024 r.]
13. <https://www.podatki.gov.pl/ceny-transferowe/zmiany-w-prawie/rodzaj-bazowej-stopy-procentowej-i-marzy-dla-potrzeb-cen-transferowych-na-rok-2025/> [dostęp: 3.12.2024 r.]
14. <https://www.rsmpland.pl/kiedy-nie-trzeba-miec-dokumentacji-cen-transferowych> [dostęp: 29.12.2024 r.]
15. Kubista B., *Dokumentacja cen transferowych jako instrument ochrony podatnika*, Wolters Kluwer, Warszawa 2023.
16. Makowski M., *Podatek u źródła*, Infor PL S.A., Warszawa 2024.
17. Sojak S., Boćkowski D., *Ceny transferowe. Aspekt podatkowy*, Warszawa 2003.
18. Strzała D., *Nowe zasady poboru podatku u źródła – mechanizm walki z optymalizacją podatkową czy patologia podatkowa?*, Doradztwo Podatkowe – Biuletyn Instytutu Studiów Podatkowych Nr 8/2019.

19. Ustawa z dnia 10 września 1999 r. – Kodeks karny skarbowy Dz.U. z 2024 poz. 628.
20. Ustawa z dnia 15 lutego 1992 r. o podatku dochodowym od osób prawnych, tekst jednolity z 2023 roku, Dz. U. 2024.226.
21. Ustawa z dnia 26 lipca 1991 r. o podatku dochodowym od osób fizycznych, Dz.U. 2024 poz. 226.
22. Ustawa z dnia 9 marca 2017 r. o wymianie informacji podatkowych z innymi państwami Dz. U. 2019 poz. 648.
23. Wycisłok J., *Ceny transferowe. Przedsiębiorstwa powiązane. Przerzucanie dochodów*, C.H. Beck, Warszawa 2014.
24. Zbaraszewska A., *Ceny transferowe w regulacjach prawa bilansowego i podatkowego*, *Finanse, Rynki Finansowe, Ubezpieczenia*, nr 4(88), Szczecin 2017.

TRANSFER PRICES AND WITHHOLDING TAX

Abstract

The article presents the key aspects of transfer pricing and withholding tax in the context of regulations applicable in Poland. It discusses the definitions and applications of transfer pricing in transactions between related entities, as well as the challenges associated with proper documentation. The issue of withholding tax, its significance for international settlements, and the obligations of taxpayers and payers in this regard are also addressed. Particular attention is given to legal regulations and practical challenges in meeting documentation and reporting obligations, with an emphasis on the necessity of exercising due diligence. The article highlights the importance of compliance with legal provisions, which plays a crucial role in the tax relations of enterprises with tax authorities.

Keywords: transfer pricing, withholding tax, tax regulations, transactions between related entities, tax documentation.

Zeszyty Naukowe Wydziału Ekonomii i Finansów
Uniwersytetu Radomskiego im. Kazimierza Pułaskiego
Studia Ekonomiczne, Prawne i Administracyjne
Zeszyt 4 (2024)
DOI <https://doi.org/10.24136/sepia.2024.017>

Angelika Kowalczyk¹, Paulina Pilecka², Ewelina Sońta³

KSEF- KRAJOWY SYSTEM E-FAKTUR

Streszczenie

1 lutego 2026 roku wchodzi w Polsce obowiązek wystawiania e-faktur przy użyciu Krajowego Systemu e-Faktur (KSeF). Oznacza to, że wszyscy przedsiębiorcy będą zobowiązani do korzystania z ustrukturyzowanego formatu faktur elektronicznych, które będą przesyłane i przechowywane w centralnym systemie Ministerstwa Finansów. Zmiana ta wpłynie na wszystkie firmy prowadzące działalność gospodarczą w Polsce zarówno te korzystające z pełnej księgowości, jak i przedsiębiorców prowadzących uproszczone formy ewidencji. Nowe regulacje mają na celu nie tylko usprawnienie procesów fakturowania, ale także wyeliminowanie nieprawidłowości podatkowych, takich jak wyludzenia VAT, czy fałszowanie dokumentów.

Słowa kluczowe: Krajowy System e-Faktur, faktura ustrukturyzowana, faktura, podatek od towarów i usług.

WSTĘP

Dynamiczny rozwój technologii cyfrowej oraz chęć automatyzacji procesów księgowo-podatkowych skłoniły ustawodawców w wielu krajach do wdrożenia nowoczesnych systemów faktur elektronicznych. W Polsce jednym z głównych narzędzi transformacji cyfrowej w sektorze finansów publicznych jest Krajowy System e-Faktur KSeF. Jego narodziny miały wyjść naprzeciw rosnącym potrzebom przedsiębiorców i menedżerów na przejrzystość i efektywność obiegu dokumentów księgowych.

¹ Student, kierunek: finanse i rachunkowość, Uniwersytet Radomski im. Kazimierza Pułaskiego, e-mail: 117497@student.urad.edu.pl.

² Student, kierunek: finanse i rachunkowość, Uniwersytet Radomski im. Kazimierza Pułaskiego, e-mail: 117053@student.urad.edu.pl.

³ Student, kierunek: finanse i rachunkowość, Uniwersytet Radomski im. Kazimierza Pułaskiego, e-mail: 110077@student.urad.edu.pl.

KSeF to zaawansowana platforma teleinformatyczna umożliwiająca wystawianie, otrzymywanie i przechowywanie faktur strukturalnych w ujednocionym formacie XML. Celem systemu jest usprawnienie płatności pomiędzy podmiotami gospodarczymi oraz zwiększenie kontroli nad procesami podatkowymi. Obowiązkowe stosowanie KSeF to krok w kierunku cyfryzacji polskiej gospodarki, który wpisuje się w ogólnoeuropejski trend eliminacji dokumentacji papierowej i optymalizacji procesów biznesowych. Dla przedsiębiorców oznacza to dostosowanie systemów księgowych i zmiany w funkcjonowaniu działów finansowych.

Celem artykułu jest przedstawienie Krajowego Systemu e-Faktur (KSeF) jako nowoczesnego narzędzia wspierającego digitalizację procesów księgowych i podatkowych w Polsce. Artykuł ma za zadanie wyjaśnić, czym jest KSeF, jakie podmioty obejmuje i jak wyglądają etapy jego wdrażania.

1. CZYM JEST KSEF?

KSeF czyli Krajowy System e-Faktur, jest to system teleinformatyczny, który umożliwia wystawianie, otrzymywanie, a także przechowywanie faktur ustrukturyzowanych (drogą elektroniczną)⁴. System ten gwarantuje autentyczność pochodzenia każdej faktury, która została ustrukturyzowana, integralność jej treści, a także czytelność⁵. Docelowo jedyną dopuszczalną formą fakturowania będzie wystawianie faktur VAT za pośrednictwem KSeF⁶.

Krajowy System e-Faktur będzie wymagał, aby każda transakcja, która do tej pory była wystawiana w wersji papierowej, była wprowadzana poprzez elektroniczne fakturowanie. W momencie wystawienia takiej faktury odbiorca otrzyma fakturę ustrukturyzowaną bez względu na to, czy wyrażał zgodę na tego typu formę fakturowania⁷.

Zgodnie z Ustawą z 29 października 2021 r. o zmianie ustawy o podatku towarów i usług oraz niektórych innych ustaw, Krajowy System e-Faktur ma za zadanie służyć między innymi do:⁸

1. Nadawania, zmiany lub odbierania uprawnień do korzystania z Krajowego Systemu e-Faktur;

⁴ <https://ksef.podatki.gov.pl/informacje-o-ksef/>.

⁵ Ustawa z dnia 11 marca 2004r. o podatku od towarów i usług (Dz.U. 2004 Nr 54 poz. 535).

⁶ Decyzja wykonawcza Rady (UE) 2022/1003 z dnia 17 czerwca 2022 r. upoważniająca Rzeczpospolitą Polskę do stosowania szczególnego środka stanowiącego odstępstwo od art. 218 i 232 dyrektywy 2006/112/WE w sprawie wspólnego systemu podatku od wartości dodanej (Dz. Urz. UE L 168, 27.6.2022, s. 81-83).

⁷ Krajowy System e-Faktur | Biznes.gov.pl – Serwis informacyjno-usługowy dla przedsiębiorcy [dostęp: 30.12.2024 r.].

⁸ Ustawa z dnia 29 października 2021 r. o zmianie ustawy o podatku od towarów i usług oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. z 2021 r. poz. 2076).

2. Powiadamiania podmiotów, o których mowa w art. 106nb, o nadanych uprawnieniach do korzystania z Krajowego Systemu e-Faktur lub ich odebraniu;
3. Uwierzytelnienia oraz weryfikacji uprawnień do korzystania z Krajowego Systemu e-Faktur, posiadanych przez podmioty, o których mowa w art. 106nb;
4. Wystawiania faktur ustrukturyzowanych;
5. Dostępu do faktur ustrukturyzowanych;
6. Otrzymywania faktur ustrukturyzowanych;
7. Przechowywania faktur ustrukturyzowanych;
8. Oznaczania faktur ustrukturyzowanych numerem identyfikującym przydzielonym w Krajowym Systemie e-Faktur;
9. Analizy i kontroli prawidłowości danych z faktur ustrukturyzowanych;
10. Powiadamiania podmiotów, o których mowa w art. 106nb, o:
 - a. Dacie i czasie wystawienia faktury ustrukturyzowanej oraz numerze identyfikującym fakturę ustrukturyzowaną przydzielonym w Krajowym Systemie e-Faktur oraz dacie i czasie jego przydzielenia,
 - b. Dacie i czasie odrzucenia faktury w przypadku jej niezgodności z wzorem, o którym mowa w art. 106nc ust. 3,
 - c. Braku możliwości wystawienia faktury ustrukturyzowanej – w przypadku niedostępności Krajowego Systemu e-Faktur;
11. Powiadamiania podmiotów innych niż określone w art. 106nb o braku uprawnień do korzystania z Krajowego Systemu e-Faktur.

Polska w ramach jednolitego systemu jest zobligowana dyrektywą unijną o VAT w epoce cyfrowej, powstałą w grudniu 2022 roku, do umożliwienia otrzymywania, a także wystawiania faktur elektronicznych. KSeF miał zostać wdrożony w lipcu 2024 r., jednak ze względu na wykrycie błędów w systemie, termin ten został przesunięty. W czerwcu 2024 r. opublikowana została nowelizacja ustawy o VAT, która przesuwą obowiązek wystawiania e-faktur na⁹:

- 1 lutego 2026 r. dla przedsiębiorców, których wartość sprzedaży (wraz z kwotą podatku) przekroczyła w 2025 r. 200 mln zł,
- 1 kwietnia 2026 r. dla pozostałych przedsiębiorców.

2. E-FAKTUROWANIE W INNYCH KRAJACH

W związku z szybko rozwijającą się cyfryzacją oraz koniecznością dostosowania stylu pracy do potrzeb światowej gospodarki, wprowadzenie e-faktur było kwestią czasu. Lockdown związany z pandemią COVID-19 ukazał również potrzebę szybkiego, a w szczególności zdalnego dotarcia do wszystkich klientów. Poszukując rozwiązań, Komisja Europejska przedstawiła projekt ViDA (VAT in the Digital

⁹ Ustawa z 9 maja 2024 r. zmieniająca ustawę o zmianie ustawy o podatku od towarów i usług oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. poz.) 852.

Age), którego celem było wprowadzenie systemu raportowania transakcji poprzez wykorzystywanie e-faktur. Dzięki niej przekaz informacji dotyczących transakcji podatku VAT jest praktycznie natychmiastowy¹⁰.

W odpowiedzi na potrzeby Polska stworzyła system KSeF, natomiast w pozostałych państwach systemy te noszą inne nazwy. Zasada działania jest jednak ta sama, przekazywanie ustrukturyzowanych faktur elektronicznych do systemu, który przesyła te dane do organów podatkowych.

Wyzwanie jakie stoi w związku z wprowadzeniem faktur ustrukturyzowanych to odpowiednie przygotowanie technologiczne. Pracują nad nim nie tylko jednostki rządowe, ale i producenci narzędzi wspierających codzienną pracę biur rachunkowych. Integracja tych systemów jest niezbędna do tego, by przedsiębiorstwa płynnie i bez żadnych komplikacji przeszły na wystawianie i pobieranie faktur drogą elektroniczną.

Pionierem wśród krajów Unii Europejskiej stały się Włochy, którzy w 2019 r. uruchomili system Sistema di Interscambio (SdI), czyli odpowiednik polskiego KSeF. Za ich śladami podążają kolejne kraje, m.in.: Francja, Hiszpania, Polska, Grecja, Turcja, którzy już wprowadzają w swoich krajach obowiązki e-fakturowania. Kraje takie jak Niemcy, Portugalia, Belgia czy Holandia, zaczynają stopniowe przygotowania prowadzące do obowiązkowego systemu e-faktur. Zakładamy, że w przeciągu kilku lat lista ta będzie stale się powiększać¹¹.

E-faktury okazały się skutecznym narzędziem w krajach nie tylko należących do Unii Europejskiej ale również i na całym świecie. Mowa tutaj np. o: Australii, Chinach, Hongkongu, Tajwanie, Japonii, Korei Południowej, Indiach, Brazylii, Chile i Meksyku¹².

Skandynawia, z krajami takimi jak Norwegia, Dania i Szwecja, jest znana z efektywności i przejrzystości w wielu dziedzinach gospodarki. Wprowadzenie e-faktur w tych krajach przyczyniło się do wzrostu gospodarczego, przyspieszając transakcje i minimalizując ryzyko nadużyć¹³.

Zarówno przed krajami Unii Europejskiej jak i pozostałymi, pozostała jeszcze długa droga, by system fakturowania elektronicznego działał w pełni bez zarzutów, jednak ostateczne wyniki wprowadzenia i ujednolicenia systemu wpłyną pozytywnie na całą cyfryzację procesów finansowych, a co za tym idzie polepszy to gospodarkę światową.

¹⁰ KSeF nie tylko w Polsce. Jak e-faktury działają w innych krajach? – PIT.pl [dostęp: 30.12.2024 r.].

¹¹ Prezentacja_Krajowy_System_eFaktur.pdf.

¹² KSeF jest już w innych krajach. I to nie tylko Europy. Jak e-faktury działają na całym świecie? – Infor.pl [dostęp: 30.12.2024 r.].

¹³ <https://symfonia.pl/blog/prawo/ksef/e-faktury-na-swiecie/> [dostęp: 30.12.2024 r.].

Tabela 1. Harmonogram wdrażania e-fakturowania w krajach UE

Włochy	<p>2014 r. Obowiązkowe faktury elektroniczne dla kontrahentów organów rządowych.</p> <p>2019 r. Wszystkie faktury wystawione między podmiotami mającymi miejsce zamieszkania lub siedzibę we Włoszech muszą być fakturami elektronicznymi.</p> <p>Lipiec 2022 r. Zarówno podatnicy rezydenci, jak i nierezydenci muszą generować i przysyłać faktury elektroniczne.</p>
Niemcy	<p>2020 r. Obowiązkowe faktury elektroniczne dla kontrahentów organów rządowych.</p> <p>Styczeń 2025 r. Wszystkie firmy muszą odbierać e-faktury</p> <p>Styczeń 2027 r. Wysyłanie i odbieranie e-faktur staje się obowiązkowe dla firm z obrotem powyżej 800 tys. EUR.</p> <p>Styczeń 2028 r. Wysyłanie i odbieranie e-faktur staje się obowiązkowe dla wszystkich firm, niezależnie od obrotu.</p>
Francja	<p>Marzec 2017 r. Obowiązkowe faktury elektroniczne dla kontrahentów organów rządowych.</p> <p>Lipiec 2024 r. Duże przedsiębiorstwa będą musiały korzystać z elektronicznego fakturowania</p> <p>Styczeń 2025 r. Do e-fakturowania przyłączają się średnie przedsiębiorstwa</p> <p>Styczeń 2026 r. Wysyłanie i odbieranie e-faktur staje się obowiązkowe dla wszystkich firm, niezależnie od obrotu.</p>
Hiszpania	<p>Październik 2023 r. Duże przedsiębiorstwa będą musiały korzystać z elektronicznego fakturowania</p> <p>2025 r. Wysyłanie i odbieranie e-faktur staje się obowiązkowe dla wszystkich firm, niezależnie od obrotu.</p>
Chorwacja	<p>Lipiec 2019 r. Obowiązkowe faktury elektroniczne dla kontrahentów organów rządowych.</p> <p>2026 r. Plany wdrożenia e-faktur dla przedsiębiorców.</p>
Rumunia	<p>Lipiec 2022 r. Obowiązkowe faktury elektroniczne dla kontrahentów organów rządowych.</p> <p>2024 r. Wysyłanie i odbieranie e-faktur staje się obowiązkowe dla wszystkich firm, niezależnie od obrotu.</p>

Źródło: Opracowanie własne

3. OD KIEDY KSEF JEST OBOWIĄZKOWY?

Wraz z końcem sierpnia 2021 roku Rada Ministrów przyjęła projekt zmian ustawy VAT wprowadzającej Krajowy System e-Faktur. 1 października tego samego roku sejm przyjął ustawę o VAT wdrażającą KSeF. Za przyjęciem ustawy głosowało 448 posłów, 1 był przeciw, nikt się nie wstrzymał. Decyzja ta rozpoczęła 3-miesięczny okres testów systemu, po którym sejm ustalił ostatecznie z poprawkami

senatu ustawę z dnia 29 października 2021 roku o zmianie ustawy o podatku od towarów i usług oraz niektórych innych ustaw. 15 listopada prezydent Andrzej Duda podpisał ustawę wprowadzającą Krajowy System e-Faktur i fakturę ustrukturyzowaną, a kilka dni później opublikowano ją w Dzienniku Ustaw. Od 1 stycznia 2022 roku wprowadzony został Krajowy System e-Faktur jako rozwiązanie dobrowolne. Od tego momentu przedsiębiorcy mają możliwość wystawienia faktur ustrukturyzowanych w ramach Krajowego Systemu e-Faktur (KSeF)¹⁴. Niedługo potem Komisja Europejska wydała zgodę na obowiązkową fakturę ustrukturyzowaną w Polsce, a zaraz po tym, ustalono termin wejścia KSeF-u na 1 stycznia 2024 roku. Dotyczył on wszystkich podmiotów mających siedzibę w Polsce oraz podmiotów zagranicznych mających stałe miejsce prowadzenia działalności gospodarczej w Polsce. Krajowy System e-Faktur zostanie jednak wdrożony w późniejszym terminie¹⁵.

„Zdiagnozowaliśmy błędy, które uniemożliwiają wprowadzenie obligatoryjnego KSeF w zakładanym terminie. Dlatego podjąłem decyzję o przeprowadzeniu zewnętrznego audytu informatycznego i przesunięciu terminu wdrożenia obowiązkowego KSeF. System nie wejdzie w życie w 2024 r. Wyniki audytu będą podstawą do wskazania nowego terminu” – powiedział Andrzej Domański, Minister Finansów¹⁶.

10 czerwca 2024 r. została opublikowana nowelizacja ustawy o VAT, która przesuwa obowiązek wystawiania e-faktur na 1 lutego 2026 roku¹⁷. Ustawa przewiduje półroczne odroczenie części obowiązków z nim związanych, które obowiązywać będą do końca lipca 2026 roku. Decyzja ta ma na celu umożliwienie przedsiębiorcom lepszemu przygotowania się do planowanych zmian oraz przeprowadzenie odpowiednich konsultacji. W związku z tym Ministerstwo Finansów podzieliło prace nad nowelizacją ustawy dotyczącej KSeF na dwa etapy¹⁸.

W drugim etapie legislacyjnym ministerstwo planuje przedstawić uproszczenia w zakresie obowiązków dotyczących wdrożenia KSeF oraz etapowe wprowadzanie tego systemu. Obowiązek korzystania z KSeF ma zostać wprowadzony od 1 lutego 2026 roku dla przedsiębiorców, których sprzedaż w poprzednim roku podatkowym (łącznie z podatkiem) przekroczyła 200 milionów złotych, a od 1 kwietnia 2026 roku dla pozostałych przedsiębiorców niezależnie od wartości sprzedaży¹⁹.

¹⁴ <https://krajowysystemefaktur.pl/terminy/#> [dostęp: 30.12.2024 r.].

¹⁵ <https://www.gov.pl/web/kas/krajowy-system-e-faktur> [dostęp: 30.12.2024 r.].

¹⁶ <https://www.gov.pl/web/finanse/przesuniecie-terminu-wdrozenia-obowiazkowego-ksef> [dostęp: 30.12.2024 r.].

¹⁷ Ziolkowski G., *KseF nie dla każdego od 1 lipca 2024 r.*, <https://sklep.infor.pl/arttykul-ksef-nie-dla-kazdego-od-1-lipca-2024-r.html> [dostęp: 30.12.2024 r.].

¹⁸ Ustawa z dnia 9 maja 2024 r. zmieniająca ustawę o zmianie ustawy o podatku od towarów i usług oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. z 2024 r. poz. 852).

¹⁹ <https://www.podatki.gov.pl/wyjasnienia/obowiazkowy-ksef-odroczone-do-1-lutego-2026-r/> [dostęp: 30.12.2024 r.].

4. PODMIOTY ZOBOWIĄZANE I ZWOLNIONE Z KORZYSTANIA Z KSEF

Obligatoryjne e-fakturowanie obejmuje czynności, które do tej pory wymagały udokumentowania fakturą wystawioną zgodnie z ustawą o VAT. Będą to czynności podlegające w Polsce opodatkowaniu VAT, w tym krajowe dostawy towarów oraz świadczenie usług dokonywane pomiędzy przedsiębiorcami (B2B) i na rzecz organów publicznych.

Zgodnie z art. 106ga ust. 2 ustawy o VAT, z obowiązku korzystania z KSeF zwolnieni będą podatnicy, którzy:

- Nie mają ani siedziby działalności gospodarczej, ani stałego miejsca prowadzenia działalności na terytorium Polski.
- Nie posiadają siedziby działalności gospodarczej w Polsce, lecz posiadają stałe miejsce prowadzenia działalności, które jednak nie jest związane z zafakturowaną dostawą towarów lub świadczeniem usług.
- Korzystają z procedur szczególnych, takich jak:
 - podmioty z siedzibą poza Unią Europejską, świadczące usługi na rzecz konsumentów z UE oraz zarejestrowane w Polsce jako podatnicy VAT dla procedury nieunijnej rozliczania VAT,
 - podmioty zagraniczne zarejestrowane w szczególnej procedurze rozliczania VAT dla międzynarodowego okazjonalnego przewozu drogowego osób,
 - podmioty zagraniczne zarejestrowane w szczególnej procedurze dotyczącej sprzedaży na odległość towarów importowanych.
- Wystawiają faktury na rzecz nabywcy towarów lub usług będącego osobą fizyczną nieprowadzącą działalności gospodarczej (B2C).
- Dokumentują dostawy towarów lub świadczenie usług, dla których zgodnie z rozporządzeniem Ministra Finansów nie ma obowiązku wystawiania faktur w Krajowym Systemie e-Faktur (KSeF)²⁰. Chodzi konkretnie o takie usługi jak:
 - przejazd autostradą płatną udokumentowany biletami jednorazowymi wystawionymi przez podatników podatku od towarów i usług, którzy uprawnieni są do świadczenia takich usług,
 - transport osób na dowolne odległości, realizowany różnorodnymi środkami transportu, takimi jak samochody, statki pełnomorskie, jednostki żegluga śródlądowej i przybrzeżnej, koleje normalnotorowe, samoloty, promy czy helikoptery. Te przewozy również muszą być potwierdzone fakturami w formie biletów jednorazowych, wystawionymi przez odpowiednich podatników VAT,

²⁰ Ustawa z dnia 11 marca 2004 r. o podatku od towarów i usług (Dz.U. z 2018 r. poz. 2174 ze zm.).

- usługi związane z kontrolą i nadzorem ruchu lotniczego, za które pobierane są opłaty trasowe. Wyjątek stanowią usługi objęte stawką VAT w wysokości 0%, które muszą być udokumentowane fakturami wystawionymi za miesięczne okresy przez Centralne Biuro Opłat Trasowych (CRCO)²¹.

5. FAKTURY WYSTAWIANE W KSeF

W systemie KSeF możliwe jest wystawianie dokumentów zawierających wymagane dane zgodne z wzorem faktury ustrukturyzowanej. W związku z tym, nie wszystkie dokumenty związane ze sprzedażą przedsiębiorcy będą mogły być przygotowane za pomocą tego systemu. Aktualnie znajdujemy się w okresie przejściowym, w którym wystawianie faktur ustrukturyzowanych jest dobrowolne. Do 30 czerwca 2024 roku wciąż obowiązują trzy odrębne metody fakturowania: tradycyjne fakturowanie papierowe, elektroniczne fakturowanie oraz elektroniczne fakturowanie ustrukturyzowane realizowane za pośrednictwem platformy KSeF. Wybór sposobu wystawiania faktur należy do podatnika, który może jednocześnie korzystać z różnych sposobów. Przepisy nie wymagają, aby dla wszystkich faktur stosować jeden typ fakturowania²². Fakturowanie papierowe, znane również jako tradycyjne fakturowanie, to system polegający na tworzeniu, drukowaniu oraz wysyłaniu faktur w formie fizycznej za pośrednictwem poczty. Ta metoda zyskała popularność już kilkadziesiąt lat temu i pomimo upływu lat wciąż cieszy się dużym uznaniem. Elektroniczne fakturowanie to nowoczesny proces, który pozwala firmom na przesyłanie i odbieranie faktur w formie elektronicznej, zazwyczaj przy użyciu Internetu. W odróżnieniu od tradycyjnego fakturowania papierowego, które wymaga użycia materiałów drukowanych oraz ich przesyłania pocztą, fakturowanie elektroniczne opiera się na natychmiastowym przesyłaniu plików cyfrowych. Faktura ustrukturyzowana, znana również jako e-Faktura, to rodzaj faktury elektronicznej, która jest zapisywana w formacie XML, zastępując tym samym dotychczasowy format PDF. Informacje na tych fakturach będą gromadzone według ustalonego standardu, który definiuje niezbędne dane. Każda faktura wystawiona w Krajowym Systemie e-Faktur (KSeF) będzie poddawana weryfikacji pod kątem struktury logicznej, a po pozytywnym sprawdzeniu otrzyma unikalny numer identyfikacyjny. W ten sposób dokument zyska ważność prawną.

W zakresie obowiązkowego przesyłania faktur do Krajowego Systemu e-Faktur (KSeF) należy podkreślić, że system obejmuje różne typy faktur, które muszą być wystawiane w formie elektronicznej. Przepisy szczegółowo określają, które faktury będą musiały być przesyłane do KSeF, w tym m.in. faktury B2B, faktury dotyczące

²¹ <https://www.biznes.gov.pl/pl/portal/004651#4> [dostęp: 30.12.2024 r.].

²² <https://sklep.infor.pl/artukul-ktore-faktury-nie-moga-byc-wystawiane-za-pomoca-ksef> [dostęp: 30.12.2024 r.].

transakcji krajowych i zagranicznych, faktury do paragonów, faktury związane z procedurami specjalnymi, a także faktury korygujące²³.

Obowiązkowo do KSeF będą musiały być przesyłane faktury B2B, czyli faktury wystawiane między podatnikami VAT, zarówno dotyczące sprzedaży towarów, jak i świadczenia usług. Zgodnie z ustawą z dnia 11 marca 2004 r. o podatku od towarów i usług – art. 106e oraz art. 106f, faktury te obejmują m.in. faktury towarowe, usługowe oraz zaliczkowe. Faktury te muszą zawierać wszystkie obowiązkowe dane, takie jak identyfikacja sprzedawcy i nabywcy, data wystawienia, numery identyfikacyjne (NIP), szczegóły dotyczące towarów lub usług, wysokość podatku VAT i kwotę do zapłaty. Faktury dokumentujące zarówno transakcje krajowe, jak i zagraniczne, w tym WDT (wewnątrzwspólnotowa dostawa towarów), eksport towarów, eksport usług muszą być przesyłane do KSeF, pod warunkiem, że dotyczą transakcji opodatkowanych VAT, zgodnie z przepisami prawa krajowego oraz unijnego. Zasady te są szczegółowo określone w przepisach dotyczących WDT oraz eksportu towarów i usług, w tym przepisach dotyczących procedur VAT w obrocie międzynarodowym. Obowiązkowe przesyłanie faktur do paragonów to kolejna kategoria faktur objętych systemem KSeF. Przedsiębiorcy, którzy wystawiają faktury do paragonów, będą zobowiązani do przesyłania tych faktur elektronicznie. Faktury do paragonów muszą zawierać dane umożliwiające jednoznacznie identyfikację transakcji, w tym numer paragonu, oraz dane sprzedawcy i nabywcy, jeśli nabywca zażąda faktury²⁴. System e-Faktur obejmuje również faktury dotyczące szczególnych procedur rozliczeniowych, takich jak VAT marża, które dotyczą sprzedaży towarów używanych, dzieł sztuki, antyków i przedmiotów kolekcjonerskich, w przypadku których rozliczenie VAT odbywa się na zasadzie marży oraz faktury VAT RR, które dotyczą nabycia produktów rolnych i usług rolniczych od rolników ryczałtowych. KSeF obejmuje również faktury korygujące, które są wystawiane w celu poprawienia wcześniej wystawionych faktur. Faktury te muszą być przesyłane do systemu KSeF i zawierać dane pozwalające na identyfikację faktury pierwotnej, której dotyczy korekta, a także szczegóły dotyczące zmian w wysokości podatku VAT lub kwoty do zapłaty²⁵.

Jeśli podmiot zdecyduje się na korzystanie z systemu KSeF do wystawiania faktur, warto pamiętać, że od 1 września 2023 roku obowiązuje druga wersja faktury ustrukturyzowanej. Wszelkie dokumenty generowane przez KSeF muszą być zgodne z aktualnymi wytycznymi, co oznacza, że nie wszystkie dokumenty można wystawić w tym systemie. Warto zaznaczyć, że z uwagi na specyfikę faktur ustrukturyzowanych, KSeF nie przewiduje wystawiania ani przesyłania not korygujących w formie ustrukturyzowanej dla faktur ustrukturyzowanych. Niemniej jednak,

²³ <https://ikidp.pl/2023/08/21/kto-podlega-ksef-i-jakie-faktury-musza-sie-w-nim-obowiazkowo-znalezc/> [dostęp: 30.12.2024 r.].

²⁴ <https://ksiegowosc.infor.pl/podatki/vat/faktura/6199110,ksef-20242025-ktore-faktury-beda-mogly-byc-wystawiane-w-dowolnej-formie-poza-ksef.html> [dostęp: 30.12.2024 r.].

²⁵ <https://ksef.gov.pl/ufaq/jakie-typy-faktur-mozna-wystawic-przez-ksef/> [dostęp: 30.12.2024 r.].

do 30 czerwca 2024 roku podatnik ma możliwość wystawiania not korygujących poza systemem KSeF. W odniesieniu do duplikatów faktur, przepisy wynikające z art. 106l ustawy o VAT nie stosują się do faktur ustrukturyzowanych wydawanych przez KSeF. W systemie tym nie istnieje ryzyko zagubienia ani zniszczenia faktury. Warto również zauważyć, że w systemie KSeF nie można również wystawić faktur, które na podstawie innych przepisów nie muszą zawierać numeru identyfikacyjnego sprzedawcy ani danych umożliwiających identyfikację nabywcy. Przykłady takich faktur obejmują dokumenty związane z dostawami towarów lub świadczeniem usług zwolnionych z VAT na mocy art. 43 ust. 1 pkt 2-6, 8-36 ustawy o VAT, które nie zawierają numeru NIP sprzedawcy. Do tej samej kategorii zaliczają się faktury dokumentujące przejazd płatną autostradą bądź przejazd na dowolny dystans, wystawiane w formie biletu jednorazowego przez podatników świadczących usługi transportowe. Warto podkreślić, że system KSeF nie obejmuje także faktur wystawianych za pomocą kas rejestrujących, które będą mogły być emitowane jedynie do końca 2024 roku. Jeśli chodzi o faktury VAT RR, do 30 czerwca 2024 roku nie będzie możliwości ich wystawiania w systemie KSeF. Faktury pro forma, pełniące funkcję dokumentów podstawowych dla zapłaty, również muszą być wystawiane poza tym systemem. Dokumenty takie jak faktury pro forma, stanowiące podstawę do zapłaty, również muszą być wystawiane poza systemem KSeF. Na koniec, należy zaznaczyć, że system faktur ustrukturyzowanych, zgodny z ustawą z dnia 9 listopada 2018 r. o elektronicznym fakturowaniu w zamówieniach publicznych, koncesjach na roboty budowlane i usługi, oraz system KSeF są odrębnymi systemami²⁶.

6. KORZYŚCI I ZALETY KSEF

Korzystając z Krajowego Systemu e-Faktur (KSeF) w połączeniu ze swoim własnym systemem do zarządzania fakturami, można osiągnąć szereg korzyści finansowych. Przede wszystkim zyskuje się możliwość automatyzacji procesu fakturowania, co pozwala na znaczne obniżenie kosztów związanych z drukowaniem i przechowywaniem tradycyjnych faktur papierowych. Dodatkowo zmniejsza się ryzyko błędów w danych finansowych²⁷.

Dzięki KSeF można zyskać również łatwiejszy dostęp do historii transakcji, co zapewnia, że wszystkie faktury zakupowe od dostawców są zgromadzone w jednym miejscu. To z kolei ogranicza ryzyko zgubienia lub zapomnienia o ważnych dokumentach, co ma istotny wpływ na poprawność obliczeń podatku VAT, eliminując tym samym ryzyko jego zawyżenia²⁸.

Wprowadzenie Krajowego Systemu e-Faktur (KSeF) może znacząco uprościć prowadzenie działalności gospodarczej, zwłaszcza gdy skorzystamy z odpowiednich

²⁶ <https://sklep.infor.pl/arttykul-ktore-faktury-nie-moga-byc-wystawiane-za-pomoca-ksef> [dostęp: 30.12.2024 r.].

²⁷ <https://ksef-gov.pl/> [dostęp: 30.12.2024 r.].

²⁸ <https://ksef-gov.pl/> [dostęp: 30.12.2024 r.].

narzędzi do zarządzania całym procesem. Automatyzacja procesu fakturowania, redukcja błędów, ułatwiony dostęp do historii transakcji oraz zintegrowane raportowanie mogą w znaczący sposób poprawić naszą efektywność operacyjną. Początkowo może być konieczne przyzwyczajenie się do nowego systemu i jego zrozumienie, ale korzyści, które przynosi w dłuższej perspektywie, zazwyczaj przewyższają wszelkie trudności związane z adaptacją.

Według D. Pokrop oraz A. Pałysa „Wdrożenie KSeF w przedsiębiorstwie niesie ze sobą także pewne korzyści dla podatnika. Podatnik wystawiający fakturę ustrukturyzowaną ma możliwość wglądu w jej treść w każdej chwili. E-faktura nie ulegnie zaginięciu ani zniszczeniu. Jest ona bowiem archiwizowana w KSeF. Ma to również tę zaletę, że w razie kontroli podatkowej nie będzie konieczności drukowania faktur przechowywanych elektronicznie albo wyszukiwania ich w dokumentacji papierowej. Organ sam będzie mógł pobrać sobie właściwy dokument. Dodatkowo zniknie konieczność wystawiania duplikatów, co powinno przyczynić się również do uzyskania płatności w krótszym terminie”²⁹.

Czas oczekiwania na zwrot podatku VAT zostanie skrócony z 60 do 40 dni, co oznacza zmniejszenie okresu zwrotu o 20 dni. Aby otrzymać taki zwrot, podatnik musi spełnić szereg warunków. W trakcie danego okresu rozliczeniowego należy wystawiać wyłącznie faktury ustrukturyzowane. Dodatkowo, podatnik musi być zarejestrowany jako czynny podatnik VAT przez 12 miesięcy poprzedzających okres, w którym zgłoszono różnicę podatku do zwrotu. Ważne jest również, aby posiadał rachunek rozliczeniowy lub imienny rachunek w spółdzielczej kasie oszczędnościowo-kredytowej, który znajduje się w tzw. białej liście podatników VAT. Co istotne, kwota podatku naliczonego lub różnicy podatku, która nie została rozliczona w poprzednich okresach i jest wykazana w deklaracji do zwrotu, nie może przekraczać 3000 zł. Wszystkie te warunki muszą być spełnione jednocześnie³⁰.

Aplikacja KSeF udostępniona przez Ministerstwo Finansów, służąca do wystawiania i wysyłania faktur do KSeF oraz odbierania dokumentów z tego systemu, ma szereg ograniczeń, które mogą utrudniać korzystanie z niej. Są to m.in.:

- skomplikowane logowanie – aby uzyskać dostęp do aplikacji, użytkownik musi za każdym razem logować się przy użyciu Profilu Zaufanego lub podpisu elektronicznego,
- brak archiwum dokumentów – system nie oferuje łatwego dostępu do historii wysłanych faktur, co utrudnia przeglądanie wcześniej wystawionych dokumentów,

²⁹ D. Pokrop, A. Pałys, *Krajowy System e-Faktur (KSeF) – kontekst prawny, wyzwania techniczne i konsekwencje praktyczne dla przedsiębiorców*, content, <https://open.icm.edu.pl/server/api/core/bitstreams/>, s. 25, [dostęp: 30.12.2024 r.].

³⁰ R. Burchart, *Faktury ustrukturyzowane w obrocie gospodarczym. Korzyści i wyzwania dla przedsiębiorców*, Prace Naukowe Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu, 2022 rok, s. 7, *Faktury_ustrukturyzowane_w_obrocie_gospodarczym_Ko.pdf*, [dostęp: 30.12.2024 r.].

- brak indeksu produktów i usług – podczas wystawiania każdej faktury konieczne jest ręczne wprowadzanie wszystkich pozycji, co może być czasochłonne, ponieważ system nie posiada wbudowanej bazy produktów³¹,
- brak bazy kontrahentów – aplikacja nie umożliwia tworzenia bazy danych kontrahentów, co oznacza, że przedsiębiorcy muszą przechowywać takie informacje w osobnym systemie,
- brak integracji z zewnętrznymi systemami – aplikacja rządowa nie może być zintegrowana z innymi systemami, takimi jak te do obsługi produkcji, sklepów internetowych czy platformy B2B.

Według R. Burachart „Podatnicy, którzy korzystają ze stale aktualizowanych systemów finansowo-księgowych, powinni dość sprawnie poradzić sobie z wprowadzeniem KSeF do ich systemów. Natomiast małe firmy, planujące przenieść obowiązek wystawiania faktur do biur rachunkowych, muszą liczyć się ze znaczną podwyżką opłat księgowych. Dla tych przedsiębiorstw wprowadzenie nowego obowiązku może spowodować przejście do szarej strefy lub rezygnację z prowadzenia działalności”³².

Warto również zaznaczyć, że w systemie KSeF nie ma możliwości dokonywania poprawek formalnych przez kupujących. Zamiast not księgowych, do wprowadzania zmian w danych stosuje się faktury korygujące. Należy zauważyć, że noty korygujące, które mogą poprawiać dane, muszą być wystawiane poza systemem KSeF. Przedsiębiorcy są zobowiązani przechowywać je samodzielnie aż do przedawnienia zobowiązań podatkowych. Błędne faktury pozostają w systemie, nawet w przypadku, gdy kupujący żąda ich korekty. Natomiast w pliku JPK_V7 dane mogą zostać zmodyfikowane po akceptacji noty korygującej przez kontrahenta³³.

PODSUMOWANIE

Krajowy System e-Faktur (KSeF) to nowoczesne narzędzie umożliwiające przedsiębiorcom wystawianie, otrzymywanie i przechowywanie faktur ustrukturyzowanych w sposób elektroniczny. System ten został wprowadzony w Polsce jako część procesu cyfryzacji administracji skarbowej, mając na celu uproszczenie rozliczeń podatkowych, zwiększenie transparentności oraz ograniczenie nadużyć podatkowych. Przedstawiono kluczowe aspekty funkcjonowania KSeF, w tym jego podstawy prawne, zasady działania oraz korzyści

³¹ <https://grantthornton.pl/publikacja/wady-i-zalety-krajowego-systemu-e-faktur/> [dostęp: 30.12.2024 r.].

³² R. Burchart, *Faktury ustrukturyzowane w obrocie gospodarczym.. Korzyści i wyzwania dla przedsiębiorców*, Prace Naukowe Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu, 2022 rok, s. 9, *Faktury_ustrukturyzowane_w_obrocie_gospodarczym_Ko.pdf*, [dostęp: 30.12.2024 r.].

³³ <https://ksef-gov.pl/> [dostęp: 30.12.2024 r.].

dla przedsiębiorców i administracji publicznej. Omówiono również wyzwania związane z wdrożeniem tego systemu.

KSeF stanowi istotny krok w kierunku automatyzacji i cyfryzacji procesów podatkowych w Polsce. Choć jego wdrożenie wiąże się z pewnymi wyzwaniami, to długofalowe korzyści, takie jak skrócenie czasu obsługi faktur, zmniejszenie ryzyka błędów oraz poprawa kontroli podatkowej, sprawiają, że system ten ma potencjał do znaczącego usprawnienia obrotu gospodarczego. Dlatego właściwe przygotowanie ma fundamentalne znaczenie, bez względu na to, czy przedsiębiorca planuje zmienić swój system finansowo-księgowy, zakupić dodatkowe oprogramowanie do obsługi e-faktur w KSeF, czy zlecić cały proces zewnętrznej firmie. Każda z tych opcji wymaga bowiem starannego wdrożenia oraz przetestowania nowego rozwiązania.

BIBLIOGRAFIA

1. Burchart R., *Faktury ustrukturyzowane w obrocie gospodarczym. Korzyści i wyzwania dla przedsiębiorców*, Prace Naukowe Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu, 2022 rok, *Faktury_ustrukturyzowane_w_obrocie_gospodarczym_Ko.pdf*, [dostęp: 30.12.2024 r.].
2. Decyzja wykonawcza Rady (UE) 2022/1003 z dnia 17 czerwca 2022 r. upoważniająca Rzeczpospolitą Polską do stosowania szczególnego środka stanowiącego odstępstwo od art. 218 i 232 dyrektywy 2006/112/WE.
3. E-faktury na świecie: Nowa era w zarządzaniu finansami – Symfonia [dostęp: 28.11.2024 r.].
4. <https://grantthornton.pl/publikacja/wady-i-zalety-krajowego-systemu-e-faktur/>, [dostęp: 30.12.2024 r.].
5. <https://ikidp.pl/2023/08/21/kto-podlega-ksef-i-jakie-faktury-musza-sie-w-nim-obowiazkowo-znalezc/> [dostęp: 30.12.2024 r.].
6. <https://krajowysystemefaktur.pl/terminy/#> [dostęp: 30.12.2024 r.].
7. <https://ksef.podatki.gov.pl/informacje-o-ksef/> [dostęp: 28.11.2024 r.].
8. <https://ksef-gov.pl/> [dostęp: 30.12.2024 r.].
9. <https://ksef-gov.pl/ufaq/jakie-typy-faktur-mozna-wystawic-przez-ksef/>, [dostęp: 30.12.2024 r.].
10. <https://ksiegowosc.infor.pl/podatki/vat/faktura/6199110,ksef-20242025-ktore-faktury-beda-mogly-byc-wystawiane-w-dowolnej-formie-poza-ksef.html> [dostęp: 30.12.2024 r.].
11. <https://sklep.infor.pl/artukul-ktore-faktury-nie-moga-byc-wystawiane-za-pomoca-ksef> [dostęp: 30.12.2024 r.].
12. <https://www.biznes.gov.pl/pl/portal/004651#4> [dostęp: 30.12.2024 r.].
13. <https://www.gov.pl/web/finanse/przesuniecie-terminu-wdrozenia-obowiazkowego-ksef> [dostęp: 30.12.2024 r.].
14. <https://www.podatki.gov.pl/wyjasnienia/obowiazkowy-ksef-odroczoney-do-1-lutego-2026-r/> [dostęp: 30.12.2024 r.].

15. Krajowy System e-Faktur | Biznes.gov.pl - Serwis informacyjno-usługowy dla przedsiębiorcy [dostęp: 28.11.2024 r.].
16. KSeF jest już w innych krajach. I to nie tylko Europy. Jak e-faktury działają na całym świecie? - Infor.pl [dostęp: 28.11.2024 r.].
17. KSeF nie tylko w Polsce. Jak e-faktury działają w innych krajach? – PIT.pl [dostęp: 28.11.2024 r.].
18. Pokrop D., Pałys A., *Krajowy System e-Faktur (KSeF) – kontekst prawny, wyzwania techniczne i konsekwencje praktyczne dla przedsiębiorców*, content, <https://open.icm.edu.pl/server/api/core/bitstreams/>, [dostęp: 30.12.2024 r.].
19. prezentacja_Krajowy_System_eFaktur.pdf [dostęp: 28.11.2024 r.].
20. Ustawa z 9 maja 2024 r. zmieniająca ustawę o zmianie ustawy o podatku od towarów i usług oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. poz.852).
21. Ustawa z dnia 11 marca 2004 r. o podatku od towarów i usług (Dz.U. z 2018 r. poz. 2174 ze zm.).
22. Ustawa z dnia 11 marca 2004r. o podatku od towarów i usług (Dz.U. 2004 Nr 54 poz. 535).
23. Ustawa z dnia 29 października 2021 r. o zmianie ustawy o podatku od towarów i usług oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. z 2021 r. poz. 2076).
24. Ustawa z dnia 9 maja 2024 r. zmieniająca ustawę o zmianie ustawy o podatku od towarów i usług oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. z 2024 r. poz. 852).
25. Ziółkowski G., *KseF nie dla każdego od 1 lipca 2024 r.*, <https://sklep.infor.pl/artykul-ksef-nie-dla-kazdego-od-1-lipca-2024-r.html> [dostęp: 30.12.2024 r.].

KSEF- NATIONAL E-INVOICING SYSTEM

Abstract

On February 1, 2026, it will become mandatory in Poland to issue e-invoices using the National e-Invoice System (KSeF). This means that all entrepreneurs will be required to use a structured format of electronic invoices, which will be transmitted and stored in the central system of the Ministry of Finance. This change will affect all companies doing business in Poland, both those using full accounting and entrepreneurs keeping simplified forms of registration. The new regulations are aimed not only at streamlining invoicing processes, but also at eliminating tax irregularities, such as VAT evasion and falsification of documents.

Keywords: National e-Invoicing System, structured invoice, invoice, value added tax.

Zeszyty Naukowe Wydziału Ekonomii i Finansów
Uniwersytetu Radomskiego im. Kazimierza Pułaskiego
Studia Ekonomiczne, Prawne i Administracyjne
Zeszyt 4 (2024)
DOI <https://doi.org/10.24136/sepia.2024.018>

Anna Pelka¹, Martyna Zawadzka²

ZMIANY W SKŁADCE ZDROWOTNEJ OD 1 STYCZNIA 2025 ROKU

Streszczenie

W artykule omówiono podstawowe zmiany w składce zdrowotnej obowiązujące od 1 stycznia 2025 r. Po wprowadzeniu w rys historyczny ubezpieczeń społecznych, przedstawiono istotę i rolę ubezpieczeń zdrowotnych. Następnie scharakteryzowano ubezpieczenie zdrowotne. Dokonano też szczegółowej analizy porównawczej zakresu zmian w składce zdrowotnej i przedstawiono ich konsekwencje dla przedsiębiorców.

Słowa kluczowe: ubezpieczenia społeczne, składka zdrowotna, nowelizacja.

„Ubezpieczenia społeczne, podobnie jak wszelkie wielkie idee ludzkości, zrodziła utopia, ludzka fantazja, goniąca za najlepszym, najdoskonalszym wyrazem zaspokojenia potrzeb wszelkich mas ludzkich”.
(Krzeczkowski 1936, s. 9).

WSTĘP

Wybitny niemiecki ekonomista, profesor Uniwersytetu w Hanowerze, Johann-Matthias Graf von der Schulenburg stwierdził, że „obowiązek ubezpieczenia jest tak dawny, jak ludzkie społeczności”³. Stwierdzenie to dotyczy jednak ubezpieczeń prywatnych. Ubezpieczenia społeczne bowiem szczycą się krótszą historią.

¹ Studentka kierunku finanse i rachunkowość – studia II stopnia, Wydział Ekonomii i Finansów, Uniwersytet Radomski im. Kazimierza Pułaskiego, email: 117051@student.uthrad.pl.

² Studentka kierunku finanse i rachunkowość – studia II stopnia, Wydział Ekonomii i Finansów, Uniwersytet Radomski im. Kazimierza Pułaskiego, email: 117056@student.uthrad.pl.

³ M. Orlicki, *Ubezpieczenia obowiązkowe*, Wolters Kluwer, Warszawa 2011, s. 26.

Potrzebę ochrony pracownika dostrzeżono w czasie rewolucji przemysłowej, która została zapoczątkowana w XVIII wieku w Anglii i w Szkocji. Właśnie w Wielkiej Brytanii w 1793 r. utworzono *Friendly Society Act*, czyli kasy wzajemnej pomocy, które miały zaspokajać potrzeby robotników w czasie choroby. Instytucję tę wprowadziły wkrótce inne kraje europejskie, m. in. Francja, Belgia, Dania, Szwecja⁴. Niemniej za ojczyznę ubezpieczeń społecznych uznaje się Niemcy. W latach 80. XIX w. kanclerz Otto von Bismarck wprowadził do systemu prawnego ubezpieczenia chorobowe, wypadkowe i emerytalne, wówczas nazywane inwalidzkim bądź od starości⁵.

W Polsce pierwsze zasady odnoszące się do ubezpieczeń społecznych obowiązywały w okresie zaborów. Były to regulacje państw, które dokonały rozbiorów. Najszerzą ochroną ubezpieczeniową byli objęci robotnicy mieszkający na terenie zaboru niemieckiego. Byli oni bowiem objęci skutecznym systemem ubezpieczeniowym stworzonym przez Bismarcka. Nieco mniejsza ochrona obowiązywała na terytorium zaboru austriackiego, natomiast w zaborze rosyjskim nie istniała w ogóle.

Odzyskanie przez Rzeczpospolitą niepodległości wymagało stworzenia jednolitego systemu dla całego państwa, również w sferze ubezpieczeń społecznych, aczkolwiek proces tworzenia systemu ubezpieczeniowego przebiegał powoli. Pierwszym ubezpieczeniem, które wprowadzono na niepodległych ziemiach polskich w 1919 r., było ubezpieczenie chorobowe⁶. W kolejnych latach uchwalono regulacje w zakresie innych rodzajów ryzyka socjalnego, wypadku przy pracy i bezrobocia. W 1927 r. ustanowiono ubezpieczenie rentowe dla pracowników umysłowych⁷. W 1933 r. dokonano kodyfikacji wszystkich przepisów odnoszących się do ubezpieczenia społecznego w jedną ustawę scaleniową⁸, ujednocijając ochronę ubezpieczeniową dla poszczególnych grup społecznych oraz wprowadzając ubezpieczenie emerytalne dla pracowników fizycznych.

De lege lata podstawą normatywną ubezpieczeń społecznych w Polsce jest ustawa z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych⁹ (zwana dalej u.o.s.u.s.). Dodatkowo w kwestii ubezpieczenia zdrowotnego aktualne są regulacje zawarte w ustawie z dnia 27 sierpnia 2004 r. o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych¹⁰ (zwana dalej u.o.ś.o.z.). Istotne zmiany w zakresie ustalania wysokości składki zdrowotnej wprowadzono na mocy ustawy

⁴ T.H. Bednarczyk et al., *Ekonomiczne i demograficzne uwarunkowania funkcjonowania i rozwoju ubezpieczeń*, Wydawnictwo Uniwersytetu Gdańskiego, Gdańsk 2019, s. 49.

⁵ K. Chylak (2014), Systemy organizacji i finansowania ubezpieczeń społecznych na ziemiach polskich przed powstaniem Zakładu Ubezpieczeń Społecznych, „Przedsiębiorczość i Zarządzanie”, z. 9., 2014, s. 8.

⁶ Ibidem, s. 12.

⁷ T. H. Bednarczyk et al., *op. cit.*, s. 51.

⁸ Ustawa z dnia 28 marca 1933 r. o ubezpieczeniu społecznym (Dz.U. 1933 nr 51, poz. 396).

⁹ T. j. Dz.U. z 2024, poz. 497 z późn. zm.

¹⁰ T. j. Dz.U. z 2024, poz. 146 z późn. zm.

z dnia 6 grudnia 2024 r. o zmianie ustawy o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych¹¹ (zwana dalej nowelizacją). Zmiany, które zaczęły obowiązywać od 1 stycznia 2025 r., zostały omówione poniżej.

1. DEFINICJA I ROLA UBEZPIECZENIA SPOŁECZNEGO

Ubezpieczenia społeczne są formą zabezpieczenia społecznego, które należy do zadań państwa. J. Piotrowski opisuje zabezpieczenie społeczne jako „całokształt środków i działania instytucji publicznych, za pomocą których społeczeństwo stara się zabezpieczyć swych obywateli przed niezawinionym przez nich niedostatkiem, przed groźbą niemożności zaspokojenia podstawowych społecznie uznanych za ważne potrzeb”¹². Doszukując się literalnej wykładni tego pojęcia, możemy stwierdzić, że system zabezpieczenia społecznego ma zabezpieczać pracowników i ich rodziny na okoliczność czasowego braku możliwości zarobkowania. Z tego względu ubezpieczenia społeczne pełnią przede wszystkim rolę prewencyjną¹³.

Ubezpieczenia społeczne można natomiast zdefiniować jako ogół świadczeń gwarantujących pracownikom oraz ich rodzinom pomoc z publicznych funduszy w przypadku wystąpienia określonych zdarzeń losowych¹⁴. W literaturze wyróżnia się następujące zdarzenia losowe, które uprawniają do pobierania świadczeń z zakresu ubezpieczenia społecznego: inwalidztwo, choroba, śmierć, starość, wypadek przy pracy, choroba zawodowa i brak zatrudnienia¹⁵. Zapewnienie ubezpieczenia społecznego obywatelom wiąże się z ich ochroną przed tzw. ryzykiem socjalnym (społecznym), czyli zagrożeniem wystąpienia wymienionych zdarzeń losowych, powodujących częściową lub całkowitą utratę środków koniecznych do utrzymania lub/i potrzebę zwiększenia dochodów, np. w związku z urodzeniem dziecka¹⁶.

Ubezpieczenia społeczne w polskim systemie prawnym cechują się określonymi przymiotami. Przede wszystkim są powszechne, co oznacza, że ubezpieczeniem społecznym są objęci wszyscy pracownicy, jak również osoby bezrobotne zarejestrowane w Urzędzie Pracy oraz ich rodziny. Ponadto są to ubezpieczenia przymusowe, tzn. dana osoba rozpoczynająca pracę czy działalność gospodarczą lub rolniczą jest co do zasady automatycznie obejmowana ubezpieczeniem społecznym. W polskim systemie prawnym wprowadzono dywersyfikację składek na ubezpieczenie społeczne,

¹¹ Dz.U. 2024, poz. 1915.

¹² J. Piotrowski, *Zabezpieczenie społeczne. Problematyka i metody*, Książka i Wiedza, Warszawa 1966, s. 28.

¹³ P. Jaworski, J. Micał, *Pojęcie ubezpieczenia i podstawowa terminologia*, [w:] M. Iwanicz-Drozdowska (red.), *Ubezpieczenia*, Polskie Wydawnictwo Ekonomiczne, Warszawa 2024, s. 22.

¹⁴ R. Garbicz, *Ubezpieczenia w teorii i praktyce. Część I System ubezpieczeń społecznych*, Wydawnictwo Politechniki Częstochowskiej, Częstochowa 2022, s. 15.

¹⁵ T.H. Bednarczyk et al., op. cit., s. 54.

¹⁶ Bielawska K., *Ubezpieczenie społeczne w systemie zabezpieczenia społecznego* [w:] M. Iwanicz-Drozdowska (red.), *Ubezpieczenia*, Polskie Wydawnictwo Ekonomiczne, Warszawa 2024, s. 168.

obciążając obowiązkiem ich płacenia zarówno płatnika, jak i pracownika. Ubezpieczenia społeczne charakteryzują się także proporcjonalnością, która oznacza, że wysokość uzyskiwanych w razie wystąpienia zdarzeń losowych świadczeń jest uzależniona od wysokości opłacanych składek¹⁷. Nadto ubezpieczenia społeczne należące do sfery publicznej, w odróżnieniu od prywatnych ubezpieczeń, mają charakter non-profit, tj. nie są nastawione na zysk, a na pomoc ubezpieczonemu¹⁸.

W art. 1 u.o.s.u.s. wyodrębniono następujące rodzaje ubezpieczeń społecznych: emerytalne, rentowe, chorobowe i wypadkowe. Zadania z zakresu ubezpieczeń społecznych realizują odpowiednie organy: Zakład Ubezpieczeń Społecznych (w sferze świadczeń przyznawanych pracownikom i ich rodzinom) oraz Kasa Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego (w sferze świadczeń przyznawanych rolnikom i ich rodzinom). Dodatkowo w odniesieniu do ubezpieczenia zdrowotnego określone zadania nałożono na Narodowy Fundusz Zdrowia¹⁹, zwany dalej NFZ.

2. ISTOTA UBEZPIECZENIA ZDROWOTNEGO

W systemie ubezpieczenia zdrowotnego można wyróżnić trzy modele. Pierwszy zakłada, iż ubezpieczenie zdrowotne jest częścią ubezpieczenia społecznego. W tym modelu, funkcjonującym w większości krajów europejskim – w tym w Polsce, osoby objęte ubezpieczeniem mogą korzystać z opieki zdrowotnej świadczonej przez publiczne szpitale i przychodnie, jak również z opieki lekarskiej oferowanej przez prywatne placówki zdrowotne na podstawie umów podpisanych uprzednio z organem państwa właściwym w zakresie zadań ubezpieczenia zdrowotnego. W drugim modelu, rozpowszechnionym w Europie w krajach anglosaskich czy krajach Półwyspu Iberyjskiego, opieka zdrowotna jest finansowana bezpośrednio z podatków płaconych przez obywateli. Opiera się ona na lecznictwie otwartym i szpitalach publicznych. Trzeci model, zwany rynkowym, nie przewiduje państwowej ingerencji w opiekę zdrowotną bądź zakłada taką ingerencję wyłącznie w wyjątkowych sytuacjach. Obowiązywał on na przykład w Stanach Zjednoczonych do 2009 r., tj. do czasu rozpoczęcia reformy systemu zdrowotnego²⁰.

Ubezpieczenie zdrowotne jest rodzajem ubezpieczenia społecznego, które ma na celu realizację świadczeń związanych z ochroną zdrowia, leczeniem oraz zapobieganiem bądź ograniczaniem niepełnosprawności²¹.

¹⁷ R. Garbiec, op. cit., s.17-18.

¹⁸ P. Jaworski, J. Micał, op. cit., s. 61.

¹⁹ D. Kitala, E. Cichowicz, *Organizacja systemu ubezpieczeń społecznych* [w:] M. Iwanicz-Drozdowska (red.), *Ubezpieczenia*, Polskie Wydawnictwo Ekonomiczne, Warszawa 2024, s. 183.

²⁰ E. Cichowicz (2024), *Ubezpieczenia zdrowotne* [w:] M. Iwanicz-Drozdowska (red.), *Ubezpieczenia*, Polskie Wydawnictwo Ekonomiczne, Warszawa 2024, s. 223-224.

²¹ Ibidem, s. 226.

Prawo do ochrony zdrowia zostało zagwarantowane w ust. 1 art. 68 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej²² (zwanej Konstytucją). W dalszej części tego przepisu czytamy, iż „obywatelom, niezależnie od ich sytuacji materialnej, władze publiczne zapewniają równy dostęp do świadczeń opieki zdrowotnej finansowanej ze środków publicznych” (ust. 2 zd. 1), „władze publiczne są obowiązane do zapewnienia szczególnej opieki zdrowotnej dzieciom, kobietom ciężarnym, osobom niepełnosprawnym i osobom w podeszłym wieku” (ust. 3), „władze publiczne są obowiązane do zwalczania chorób epidemicznych i zapobiegania negatywnym dla zdrowia skutkom degradacji środowiska” (ust. 4) oraz „władze publiczne popierają rozwój kultury fizycznej, zwłaszcza wśród dzieci i młodzieży” (ust. 5). Specyficzne warunki i zakres udzielania świadczeń ma natomiast określać ustawa (art. 68 ust. 2 zd. 2 Konstytucji).

Głównym źródłem finansowania ubezpieczenia zdrowotnego w Polsce jest składka zdrowotna²³. W myśl ust. 2 art. 79 u.o.ś.o.z. składka zdrowotna jest miesięczna i niepodzielna. Pierwszy aspekt składki zdrowotnej ujawnia się w tym, iż osoby i podmioty zobligowane do odprowadzenia składki zdrowotnej, wedle art. 87 ust. 1 u.o.ś.o.z., mają obowiązek, bez uprzedniego wezwania, opłacić i rozliczyć składki na ubezpieczenie zdrowotne za każdy miesiąc kalendarzowy. Z kolei aspekt niepodzielności składki zdrowotnej oznacza, że stawka składki nie zostanie zmniejszona proporcjonalnie do dni miesiąca, w trakcie których osoba była rzeczywiście ubezpieczona²⁴.

Stawka składki zdrowotnej wynosi 9% podstawy wymiaru składki (art. 79 ust. 1 u.o.ś.o.z.). Obowiązki jej odprowadzenia podlegają osoby spełniające wymogi do objęcia powszechnym ubezpieczeniem społecznym albo ubezpieczeniem społecznym rolników²⁵.

Według raportu Polskiego Instytutu Ekonomicznego w większości państw Unii Europejskiej (zwanej dalej UE) finansowanie opieki zdrowotnej jest oparte na systemie składkowym. Model taki, oprócz Polski, obowiązuje w dwudziestu jeden z dwudziestu siedmiu państw UE. Nieliczne kraje unijne, takie jak Dania, Hiszpania, Portugalia, Irlandia i Malta, przyjęły rozwiązanie, zgodnie z którym świadczenie usług opieki zdrowotnej jest opłacane bezpośrednio z budżetu państwa. Ponadto w większości krajów, które należą do UE, m. in. w Austrii, Bułgarii, Chorwacji, Estonii, Francji, Holandii, Luksemburgu, Słowacji, Niemczech, Litwie czy na Cyprze, naliczanie składki zdrowotnej odbywa się wprost proporcjonalnie do przychodu lub dochodu.

²² Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 roku (Dz.U. 1997 nr 78, poz. 483).

²³ P. Lenio, *Charakter prawny składki na ubezpieczenie zdrowotne jako źródła finansowania świadczeń opieki zdrowotnej*, Przegląd Prawa i Administracji, nr 97, 2014, s. 99.

²⁴ www.sejm.gov.pl [dostęp: 30.12.2024 r.].

²⁵ A. Piechota A. (2014), *Miejsce i rola ubezpieczeń w systemie ochrony zdrowia w Polsce*, Studia Ekonomiczne cz. 2 Finanse – problemy – decyzje, nr 198, 2014, s. 207.

Natomiast w takich państwach jak Polska, Węgry i Grecja obowiązuje tzw. system mieszany, na podstawie którego sposób naliczania składki zdrowotnej jest uzależniony od formy lub przedmiotu działalności albo od wyboru podatnika²⁶.

3. ANALIZA ZMIAN W SKŁADCE ZDROWOTNEJ OBOWIĄZUJĄCYCH OD 1 STYCZNIA 2025 ROKU

Ratio legis nowelizacji ustawy o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych wskazuje, iż „proponowane zmiany legislacyjne obejmują obszar regulacji dotyczący obliczania składki zdrowotnej, które uwzględniają sprzedaż środków trwałych oraz wartości niematerialnych i prawnych, (...) Istotą planowanych rozwiązań jest wprowadzenie od dnia 1 stycznia 2025 r. zmian w podstawie wyliczania oraz opłacania składki zdrowotnej dla osób wykonujących pozarolniczą działalność gospodarczą”²⁷.

Nowelizacja, która weszła w życie 1 stycznia 2025 r., wprowadziła zmianę w wysokości miesięcznej podstawy wymiaru składki na ubezpieczenie zdrowotne. Dla przedsiębiorców opodatkowanych wedle zasad ogólnych, czyli na podstawie skali lub podatku liniowego, w okresie roku składkowego obejmującego okres od 1 lutego do 31 stycznia 2026 r., ma ona wynosić 75% minimalnego wynagrodzenia. W efekcie roczna podstawa wymiaru składki na ubezpieczenie zdrowotne nie może być niższa niż kwota stanowiąca iloczyn liczby miesięcy podlegania ubezpieczeniu zdrowotnemu w roku 2025 i 75 % minimalnego wynagrodzenia obowiązującego w pierwszym dniu roku składkowego²⁸. Na mocy wprowadzonej nowelizacji ustalanie podstawy wymiaru składki na ubezpieczenie zdrowotne nie może odbywać się z uwzględnieniem przychodów przedsiębiorców wynikających z odpłatnego zbycia środków trwałych czy wartości niematerialnych i prawnych²⁹.

Warto podkreślić, że możliwość wyliczenia wysokości składki zdrowotnej uzależniona jest od wzrostu wysokości minimalnego wynagrodzenia za pracę. Od 1 stycznia 2025 r. zmianie uległa także wysokość tego wynagrodzenia, która automatycznie spowodowała zmianę innych wskaźników i stawek stosowanych przy obliczaniu wynagrodzeń i świadczeń³⁰. Od 1 stycznia 2025 r. minimalne wynagrodzenie za pracę wynosi 4666 zł. Tym samym miesięczna podstawa wymiaru składki na ubezpieczenie zdrowotne dla przedsiębiorców wynosi 3499,50 zł (75% x 4666 zł). Składka zdrowotna wyniesie zaś 9% od 75% minimalnego wynagrodzenia, a więc 314,96 zł³¹.

²⁶ www.300gospodarka.pl [dostęp: 30.12.2024 r.].

²⁷ Druk nr 764, www.orka.sejm.gov.pl [dostęp: 30.12.2024 r.].

²⁸ Centrala Zakładu Ubezpieczeń Społecznych (2024), Zmiany w składce zdrowotnej opłacanej przez przedsiębiorców od 1 stycznia 2025 r., LEX/el.

²⁹ I. Leśniewska, Zmiany w składce zdrowotnej od 1 stycznia 2025 r., LEX/el 2024.

³⁰ B. Tomaszewska, Przewodnik po zmianach w prawie pracy 2025, LEX/el 2024.

³¹ Centrala Zakładu Ubezpieczeń Społecznych (2024), Zmiany w składce zdrowotnej opłacanej przez przedsiębiorców od 1 stycznia 2025 r., LEX/el.

Wypada zaznaczyć, iż przed wprowadzoną nowelizacją, podstawa wymiaru składki zdrowotnej wynosiła 100%. Ponadto dotychczas na wysokość składki zdrowotnej miały wpływ przychody uzyskiwane ze zbycia środków trwałych oraz wartości niematerialnych i prawnych. Na mocy nowelizacji obniżono kwotę składki zdrowotnej, która – gdyby nie zmiana przepisów – wynosiłaby 420 zł, czyli ponad 100 zł więcej.

W zmianach została uwzględniona metoda kasowa ustalania przychodu podatkowego dla celów ustalania przychodu/dochodu, na podstawie którego ustalana jest podstawa wymiaru składki na ubezpieczenie zdrowotne. Od 1 stycznia 2025 r., w przypadku wyboru metody kasowej rozliczania przychodów, przedsiębiorca zobowiązany jest uwzględniać dla celów ustalania wysokości przychodu/dochodu, na podstawie którego ustalana jest podstawa wymiaru składki na ubezpieczenie zdrowotne, również osiągnięte przychody i poniesione koszty uzyskania w okresie zawieszenia działalności gospodarczej. A zatem podstawy wyliczenia składki zdrowotnej nie będą stanowiły u niego zaległe faktury, z których nie otrzymał jeszcze należności. Jednocześnie w kosztach nie uwzględni również faktur niezapłaconych związanych z transakcjami objętymi metodą kasową³².

PODSUMOWANIE

Uchwalona w 2024 r. nowelizacja ustawy o zmianie ustawy o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych, która weszła w życie z dniem 1 stycznia 2025 r., wprowadziła istotne reformy w sferze opłacania składki zdrowotnej przez osoby prowadzące pozarolniczą działalność gospodarczą. Zmiany polegające na obniżeniu minimalnej podstawy wymiaru składki zdrowotnej oraz wyłączeniu z podstawy wymiaru przychodów ze zbycia środków trwałych i wartości niematerialnych i prawnych spowodują zmniejszenie obciążeń finansowych przedsiębiorcy, a co za tym idzie zwiększenie środków pieniężnych przeznaczonych np. na inwestycje. Te sprzyjające warunki „pobudzą” gospodarkę, a w konsekwencji mogą się przełożyć na wzrost miejsc pracy. Niemniej uproszczenie zasad naliczania składki zdrowotnej niesie za sobą wzrost kosztów dla budżetu państwa. Jednakowoż skutki nowelizacji należy uznać za pozytywne, bowiem mimo wzrostu wysokości składki zdrowotnej będącego konsekwencją wzrostu minimalnego wynagrodzenia, są to zmiany zmierzające do wsparcia przedsiębiorców, zmniejszenia ich obciążeń finansowych i swobodniejszego dysponowania wpływami za sprzedaż środków trwałych oraz wartości niematerialnych i prawnych.

³² P. Zachareczuk, Zmiany dla przedsiębiorców w składce zdrowotnej od 1 stycznia 2025 r., <https://www.zus.info.pl/zmiany-dla-przedsiębiorców-w-składce-zdrowotnej-od-1-stycznia-2025-r/>, [dostęp: 30.12.2024 r.].

BIBLIOGRAFIA

Akty prawne:

1. Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 roku (Dz.U. 1997 nr 78, poz. 483).
2. Ustawa z dnia 28 marca 1933 r. o ubezpieczeniu społecznym (Dz.U. 1933 nr 51, poz. 396).
3. Ustawa z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (t. j. Dz.U. z 2024, poz. 497 z późn. zm.).
4. Ustawa z dnia 27 sierpnia 2004 r. o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych (t. j. Dz.U. z 2024, poz. 146 z późn. zm.).
5. Ustawa z dnia 6 grudnia 2024 r. o zmianie ustawy o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych (Dz.U. 2024, poz. 1915).

Literatura:

1. Bednarczyk T.H., Bielawska K., Jackowska B., Wycinka E., *Ekonomiczne i demograficzne uwarunkowania funkcjonowania i rozwoju ubezpieczeń*, Wydawnictwo Uniwersytetu Gdańskiego, Gdańsk 2019.
2. Bielawska K., *Ubezpieczenie społeczne w systemie zabezpieczenia społecznego* [w:] M. Iwanicz-Drozdowska (red.), *Ubezpieczenia*, Polskie Wydawnictwo Ekonomiczne, Warszawa 2024.
3. Cichowicz E., *Ubezpieczenia zdrowotne* [w:] M. Iwanicz-Drozdowska (red.), *Ubezpieczenia*, Polskie Wydawnictwo Ekonomiczne, Warszawa 2024.
4. Chylak K., *Systemy organizacji i finansowania ubezpieczeń społecznych na ziemiach polskich przed powstaniem Zakładu Ubezpieczeń Społecznych*, *Przedsiębiorczość i Zarządzanie*, z. 9, 2014.
5. Garbiec R., *Ubezpieczenia w teorii i praktyce. Część I System ubezpieczeń społecznych*, Wydawnictwo Politechniki Częstochowskiej, Częstochowa 2022.
6. Jaworski P., Micał J., *Pojęcie ubezpieczenia i podstawowa terminologia* [w:] M. Iwanicz-Drozdowska (red.), *Ubezpieczenia*, Polskie Wydawnictwo Ekonomiczne, Warszawa 2024.
7. Kitala D., Cichowicz E., *Organizacja systemu ubezpieczeń społecznych* [w:] M. Iwanicz-Drozdowska (red.), *Ubezpieczenia*, Polskie Wydawnictwo Ekonomiczne, Warszawa 2024.
8. Krzeczkowski K., *Idee przewodnie ubezpieczenia społecznego*, P. Pyz. i S-ka, Warszawa 1936.
9. Lenio P., *Charakter prawny składki na ubezpieczenie zdrowotne jako źródła finansowania świadczeń opieki zdrowotnej*, *Przegląd Prawa i Administracji*, nr 97, 2014.
10. Orlicki M., *Ubezpieczenia obowiązkowe*, Wolters Kluwer, Warszawa 2011.
11. Piechota A., *Miejsce i rola ubezpieczeń w systemie ochrony zdrowia w Polsce*, *Studia Ekonomiczne cz. 2 Finanse – problemy – decyzje*, nr 198, 2014.
12. Piotrowski J., *Zabezpieczenie społeczne. Problematyka i metody*, Książka i Wiedza, Warszawa 1966.

Inne źródła:

1. Centrala Zakładu Ubezpieczeń Społecznych, Zmiany w składce zdrowotnej opłacanej przez przedsiębiorców od 1 stycznia 2025 r., LEX/el.
2. Druk nr 764, <https://orka.sejm.gov.pl/Druki10ka.nsf/0/585F27A11988242EC1258BC70041F235/%24File/764.pdf>, [dostęp: 30.12.2024 r.].
3. Interpelacja nr 29546 do ministra rolnictwa i rozwoju wsi w sprawie składek na ubezpieczenia za pracowników sezonowych, <https://sejm.gov.pl/INT10.nsf/kucz/ATTD28JUD/%24FILE/z00105-o1.pdf>, [dostęp: 30.12.2024 r.].
4. Leśniewska I., Zmiany w składce zdrowotnej od 1 stycznia 2025 r., LEX/el.
5. Polski Instytut Ekonomiczny, <https://300gospodarka.pl/news/opieka-zdrowotna-w-krajach-unii-europejskiej-jak-jest-finansowana>, [dostęp: 30.12.2025 r.].
6. Tomaszewska B., Przewodnik po zmianach w prawie pracy 2025, LEX/el.
7. Zacharczuk P., Zmiany dla przedsiębiorców w składce zdrowotnej od 1 stycznia 2025 r., <https://www.zus.info.pl/zmiany-dla-przedsiębiorców-w-składce-zdrowotnej-od-1-stycznia-2025-r/>, [dostęp: 30.12.2024 r.].

CHANGES OF HEALTH INSURANCE DISTRIBUTION SINCE JANUARY 1, 2025

Abstract

The article discusses basic changes of health insurance distribution obtained Since January 1, 2025. After introduction about line historical of national insurance, presented the essence and role of national insurance. Then, health insurance distribution was characterized. And in details compare and contrast changes of health insurance distribution and consequences of changes for entrepreneurs.

Keywords: national insurance, health insurance distribution, amendment.

Aleksandra Kolasa¹, Zuzanna Olczak², Jan Marszałek³

ZMIANY W VAT W 2025 ROKU W POLSCE

Streszczenie

W artykule omówiono planowane zmiany w systemie podatku od wartości dodanej (VAT) w Polsce, które wejdą w życie w 2025 roku. Zmiany te mają na celu uproszczenie procedur podatkowych oraz zwiększenie efektywności poboru VAT. Wśród kluczowych propozycji znajdują się m.in. wprowadzenie nowych stawek podatkowych, zmiany w zakresie zwolnień oraz uproszczenia w obiegu dokumentów. Autorzy podkreślają, że reformy te mogą wpłynąć na działalność przedsiębiorców, ale także na konsumentów, dlatego istotne jest, aby dostosować się do nadchodzących regulacji. Artykuł zwraca uwagę na konieczność edukacji podatników oraz monitorowania skutków wprowadzonych zmian w praktyce.

Słowa kluczowe: podatek, VAT, stawki VAT, regulacje, przedsiębiorcy, nowe przepisy, konsumenci, budżet państwa, mechanizm odwrotnego obciążenia, zasady opodatkowania.

WSTĘP

Podatek od towarów i usług (VAT) to podatek pośredni, który obciąża konsumpcję towarów i usług na każdym etapie obrotu gospodarczego. Jest naliczany od wartości dodanej na każdym etapie produkcji i dystrybucji, a ostateczny ciężar

¹ Studentka II roku studiów II stopnia, kierunek: finanse i rachunkowość, Wydział Ekonomii i Finansów, Uniwersytet Radomski im. Kazimierza Pułaskiego. Email: 111661@student.urad.edu.pl.

² Studentka II roku studiów II stopnia, kierunek: finanse i rachunkowość, Wydział Ekonomii i Finansów, Uniwersytet Radomski im. Kazimierza Pułaskiego. Email: 110925@student.urad.edu.pl.

³ Student II roku studiów II stopnia, kierunek: finanse i rachunkowość, Wydział Ekonomii i Finansów, Uniwersytet Radomski im. Kazimierza Pułaskiego. Email: 110902@student.urad.edu.pl.

podatkowy ponosi konsument końcowy. Przedsiębiorcy są zobowiązani do naliczania VAT od sprzedaży (podatek należny) oraz mają prawo do odliczenia VAT od zakupów (podatek naliczony), co pozwala na efektywne rozliczenie podatku.

Podatek od towarów i usług (VAT) jest jednym z kluczowych filarów polskiego systemu podatkowego. Stanowi on główne źródło dochodów budżetowych, zapewniając stabilne finansowanie dla sektora publicznego, w tym ochrony zdrowia, edukacji oraz infrastruktury. W 2023 roku wpływy z VAT stanowiły ponad 40% całkowitych dochodów budżetu państwa, co podkreśla jego strategiczne znaczenie dla gospodarki.

VAT odgrywa kluczową rolę w zapewnieniu stabilności finansów publicznych oraz równowagi budżetowej. Jako podatek pośredni obejmuje szeroki zakres transakcji, co umożliwia efektywne gromadzenie środków na finansowanie wydatków państwa. Jego powszechność i skomplikowana struktura wymagają stałego dostosowywania przepisów do zmieniających się warunków gospodarczych i technologicznych.

Zmiany w systemie VAT w 2025 roku są wynikiem kilku kluczowych czynników:

- **Dostosowanie do regulacji unijnych:** Implementacja dyrektywy 2022/542 ma na celu harmonizację przepisów VAT w krajach członkowskich Unii Europejskiej, co zwiększy przejrzystość i uprości system podatkowy.
- **Uszczelnienie systemu podatkowego:** Nowe regulacje mają na celu ograniczenie skali oszustw podatkowych, takich jak wyłudzenia VAT czy karuzele podatkowe, poprzez bardziej efektywne mechanizmy kontroli.
- **Wsparcie wybranych sektorów gospodarki:** Obniżenie stawek VAT na określone produkty i usługi ma na celu stymulację wzrostu w wybranych branżach, np. w sektorze zdrowia publicznego czy ochrony środowiska.
- **Reakcja na zmieniające się warunki rynkowe:** Dynamiczny rozwój gospodarki cyfrowej oraz zmiany w strukturze konsumpcji wymagają elastycznego podejścia do opodatkowania.

1. NOWE STAWKI VAT W 2025 ROKU I ZNACZENIE DLA GOSPODARKI

W 2025 roku w Polsce wprowadzone zostaną znaczące zmiany w systemie podatku od towarów i usług (VAT). Zmiany te wynikają z konieczności dostosowania przepisów krajowych do dyrektywy Unii Europejskiej 2022/54⁴ oraz potrzeby zwiększenia przejrzystości i efektywności systemu podatkowego. Regulacje obejmują zarówno obniżenie, jak i podwyższenie stawek VAT na wybrane towary i usługi, co wpłynie na różne sektory gospodarki, konsumentów oraz przedsiębiorców.

Wprowadzone obniżone stawki VAT są ukierunkowane na wsparcie wybranych sektorów gospodarki oraz zwiększenie dostępności produktów kluczowych z punktu widzenia społeczeństwa⁵. Przykładowo, nowa stawka VAT wynosząca 0% obejmie

⁴ Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2022/542 z dnia 5 kwietnia 2022 r. w sprawie harmonizacji przepisów dotyczących podatku VAT.

⁵ Ministerstwo Finansów. (2024). *Zmiany w podatku VAT od 2025 roku – oficjalne wytyczne*. Warszawa: Ministerstwo Finansów.

statki i łodzi ratunkowe. Decyzja ta ma na celu wsparcie organizacji ratowniczych działających na wodach przybrzeżnych, co bezpośrednio przełoży się na poprawę bezpieczeństwa publicznego. Kolejnym przykładem obniżki jest wprowadzenie 5% stawki VAT na kubeczki menstruacyjne. Taki ruch ma na celu promowanie ekologicznych rozwiązań w zakresie higieny osobistej oraz zwiększenie ich dostępności cenowej dla konsumentów.

Jednocześnie podwyższone stawki VAT mają za zadanie ograniczenie szarej strefy, zwiększenie wpływów budżetowych oraz wsparcie działań prewencyjnych, szczególnie w kontekście zdrowia publicznego. Przykładem jest podwyższenie do 23% stawki VAT na żywe konie i inne koniowate. Zmiana ta może wpłynąć na sektor hodowlany i sportowy, podnosząc koszty działalności w tych obszarach⁶. Innym przykładem jest wprowadzenie stawki 23% na wyroby z konopi siewnej przeznaczone do palenia lub inhalacji. Działanie to ma na celu ograniczenie konsumpcji tych produktów oraz wzmocnienie działań w zakresie profilaktyki zdrowotnej. Jednocześnie stawka VAT w wysokości 8% na wyroby medyczne pozostaje bez zmian, co ma na celu utrzymanie szerokiego dostępu do wyrobów medycznych dla społeczeństwa oraz wsparcie sektora ochrony zdrowia.

Zmiany wprowadzone w 2025 roku są zgodne z dyrektywą 2022/542 Unii Europejskiej, której celem jest harmonizacja zasad opodatkowania w państwach członkowskich. Dyrektywa ta kładzie szczególny nacisk na uproszczenie systemu VAT poprzez ograniczenie liczby preferencyjnych stawek oraz ich harmonizację, co zwiększy przejrzystość systemu podatkowego⁷. Jednym z głównych założeń dyrektywy jest również ograniczenie nadużyć podatkowych, takich jak oszustwa związane z wyłudzeniami VAT. Dzięki ujednoczeniu przepisów państwa członkowskie będą mogły skuteczniej zapobiegać tego rodzaju oszustwom. Zmiany te mają również na celu poprawę konkurencyjności gospodarki, zwłaszcza w obszarach innowacyjności oraz w sektorach zdrowia i bezpieczeństwa publicznego.

Nowe stawki VAT oraz wprowadzone zmiany mają na celu dostosowanie opodatkowania do aktualnych warunków rynkowych i zmieniających się trendów konsumpcyjnych. Regulacje wspierają wybrane sektory gospodarki, jednocześnie przyczyniając się do ograniczenia nadużyć podatkowych⁸. Wdrożenie dyrektywy UE oraz zaproponowane zmiany w stawkach VAT mają potencjał, by zarówno wzmocnić stabilność finansową państwa, jak i poprawić przejrzystość systemu podatkowego, co w dłuższej perspektywie może przynieść korzyści zarówno przedsiębiorcom, jak i konsumentom.

⁶ Polska Izba Handlu. (2024). *Wpływ zmian w stawkach VAT na sektor handlu detalicznego w Polsce*. Warszawa: Polska Izba Handlu.

⁷ VAT Forum. (2024). *Harmonizacja stawek VAT w Unii Europejskiej na podstawie dyrektywy 2022/542*.

⁸ Krajowa Administracja Skarbowa. (2024). *Cyfryzacja dokumentacji podatkowej – nowoczesne technologie w administracji VAT*. Warszawa: Krajowa Administracja Skarbowa.

2. NOWE REGULACJE TECHNICZNE I PROCEDURALNE

Rok 2025 przyniesie nie tylko zmiany w stawkach VAT, ale również istotne modyfikacje w zakresie regulacji technicznych i proceduralnych. Wprowadzone zmiany mają na celu uproszczenie systemu podatkowego, zwiększenie efektywności administracji podatkowej oraz ograniczenie nadużyć w rozliczeniach⁹. Regulacje te stanowią odpowiedź na potrzeby przedsiębiorców oraz wymogi dostosowania polskiego systemu VAT do dynamicznie zmieniających się warunków gospodarczych i technologicznych.

Jedną z kluczowych zmian jest zniesienie obowiązku integracji kas fiskalnych z terminalami płatniczymi¹⁰. Wcześniejsze przepisy wymagały od przedsiębiorców połączenia tych dwóch urządzeń w celu usprawnienia kontroli fiskalnej i przeciwdziałania nadużyciom. W praktyce jednak obowiązek ten generował wysokie koszty wdrożeniowe, zwłaszcza dla mikro- i małych przedsiębiorstw, które często musiały ponosić dodatkowe wydatki na zakup nowoczesnego sprzętu i oprogramowania. Likwidacja tego wymogu zmniejszy obciążenia finansowe przedsiębiorców, zwiększając jednocześnie elastyczność w wyborze rozwiązań technologicznych dostosowanych do specyfiki prowadzonej działalności. Zniesienie tego obowiązku może również zachęcić nowe firmy do wejścia na rynek, eliminując jedną z istotnych barier finansowych.

Kolejną istotną zmianą jest przedłużenie mechanizmu odwrotnego obciążenia VAT do końca 2026 roku¹¹. Mechanizm ten, polegający na przeniesieniu obowiązku rozliczenia VAT z dostawcy na nabywcę, stosowany jest głównie w branżach szczególnie narażonych na oszustwa podatkowe, takich jak budownictwo czy handel elektroniką. Dzięki przedłużeniu obowiązywania tego rozwiązania możliwe będzie dalsze ograniczanie skali wyłudzeń podatkowych, w tym oszustw typu „karuzela VAT”. Mechanizm odwrotnego obciążenia zapewnia również większe bezpieczeństwo transakcji, chroniąc przedsiębiorców przed ryzykiem związanym z nieuczciwymi kontrahentami. Stabilność w zakresie tych regulacji pozwoli przedsiębiorcom lepiej planować działania biznesowe oraz zwiększy przewidywalność ich funkcjonowania na rynku.

Zmiany obejmują również nowelizację przepisów dotyczących opodatkowania nawozów, środków ochrony roślin oraz pasz¹². Dotychczasowe regulacje były niejednoznaczne, co prowadziło do trudności interpretacyjnych oraz ryzyka błędów w rozliczeniach. Wprowadzone modyfikacje precyzują definicje tych produktów,

⁹ Ministerstwo Finansów. (2024). *Zmiany w podatku VAT od 2025 roku – oficjalne wytyczne*. Warszawa: Ministerstwo Finansów.

¹⁰ Infor.pl. (2024). *Zmiany w VAT od 2025 roku: stawki, procedury, nowe technologie*.

¹¹ Deloitte Polska. (2024). *Zmiany w VAT na 2025 rok: Przegląd regulacji i ich wpływ na biznes*.

¹² Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi. (2024). *Zmiany w opodatkowaniu nawozów i pasz w 2025 roku – wpływ na sektor rolny*. Warszawa: Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi.

co pozwoli na jednoznaczną klasyfikację towarów i wyeliminowanie niejasności dotyczących stosowania preferencyjnych stawek VAT. Działanie to nie tylko wspiera rozwój sektora rolnego poprzez uproszczenie procedur podatkowych, ale także umożliwia lepszą kontrolę nad obrotem produktami rolnymi, co w dłuższej perspektywie przyczyni się do ograniczenia nadużyć podatkowych. Jednym z najważniejszych elementów nowych regulacji jest wdrożenie nowoczesnych technologii w administracji podatkowej¹³. W 2025 roku planuje się automatyzację wielu procesów kontrolnych oraz dalszą cyfryzację dokumentacji podatkowej. Wprowadzenie algorytmów do analizy danych finansowych przedsiębiorstw pozwoli na szybsze wykrywanie nieprawidłowości oraz zwiększenie skuteczności kontroli podatkowych. Obowiązek przesyłania faktur elektronicznych zostanie rozszerzony, co usprawni nadzór nad transakcjami oraz poprawi transparentność obrotu gospodarczego. Jednocześnie ujednoczenie baz danych administracji podatkowej umożliwi lepszą wymianę informacji między różnymi organami państwowymi, co znacząco zwiększy efektywność działań kontrolnych.

Nowe regulacje techniczne i proceduralne w systemie VAT wprowadzają istotne zmiany, które mają na celu dostosowanie polskiego systemu podatkowego do wyzwań współczesnej gospodarki. Uproszczenie procedur, zmniejszenie kosztów administracyjnych oraz zastosowanie nowoczesnych technologii w administracji podatkowej to działania, które nie tylko wspierają przedsiębiorców, ale również przyczyniają się do ograniczenia nadużyć i uszczelnienia systemu podatkowego¹⁴. Wprowadzone zmiany pozwolą na efektywniejsze funkcjonowanie administracji oraz stworzenie bardziej przejrzystego i sprawiedliwego systemu podatkowego, co w dłuższej perspektywie przyniesie korzyści zarówno państwu, jak i wszystkim uczestnikom rynku¹⁵.

3. WPŁYW ZMIAN DLA PRZEDSIĘBIORCÓW I KONSUMENTÓW

Planowane zmiany w podatku VAT w 2025 roku będą miały istotny wpływ na różne grupy uczestników gospodarki, w tym przedsiębiorców i konsumentów. Wprowadzenie nowych stawek VAT, regulacji technicznych i proceduralnych stworzy zarówno szanse, jak i wyzwania. Nowe przepisy wpłyną na codzienne funkcjonowanie firm, kształtując ich strategię działania, a także na życie konsumentów, wpływając na ceny wybranych produktów i usług¹⁶.

¹³ Krajowa Administracja Skarbowa. (2024). *Cyfryzacja dokumentacji podatkowej – nowoczesne technologie w administracji VAT*. Warszawa: Krajowa Administracja Skarbowa.

¹⁴ Business Insider Polska. (2024). *Nowe regulacje VAT w 2025 – wpływ na przedsiębiorców i konsumentów*.

¹⁵ VAT Forum. (2024). *Harmonizacja stawek VAT w Unii Europejskiej na podstawie dyrektywy 2022/542*.

¹⁶ Ministerstwo Finansów. (2024). *Zmiany w podatku VAT od 2025 roku – oficjalne wytyczne*. Warszawa: Ministerstwo Finansów.

Zmiany w systemie VAT otwierają przed przedsiębiorcami nowe możliwości, jednocześnie wymagając dostosowania się do nowych warunków. Jednym z kluczowych pozytywnych efektów zmian jest uproszczenie procedur podatkowych, co szczególnie odczuwają mikro-, małe i średnie przedsiębiorstwa. Zniesienie obowiązku integracji kas fiskalnych z terminalami płatniczymi umożliwi firmom większą elastyczność w doborze rozwiązań technologicznych, co pozwoli na ograniczenie kosztów związanych z działalnością operacyjną. Mniejsze obciążenia administracyjne mogą również zachęcić nowe podmioty do wejścia na rynek, zwiększając konkurencję i dynamikę gospodarczą.

Kolejnym istotnym elementem jest wzmocnienie bezpieczeństwa transakcji poprzez przedłużenie mechanizmu odwrotnego obciążenia VAT. Mechanizm ten pozwala na skuteczniejsze zapobieganie oszustwom podatkowym, chroniąc przedsiębiorców przed ryzykiem współpracy z nieuczciwymi kontrahentami¹⁷. Dodatkowo, przejrzystość wprowadzonych przepisów oraz jasne zasady opodatkowania umożliwią firmom lepsze planowanie działań biznesowych, co przyczyni się do poprawy stabilności finansowej przedsiębiorstw.

Jednak zmiany te stawiają także wyzwania przed przedsiębiorcami, którzy będą musieli dostosować swoje systemy księgowość oraz informatyczne do nowych przepisów. Aktualizacja oprogramowania oraz szkolenia dla pracowników będą wymagały dodatkowych nakładów finansowych i czasu. Niektóre branże, takie jak sektor hodowlany czy związany z handlem produktami z konopi siewnej, mogą odczuć wzrost kosztów wynikający z podwyżki stawek VAT na wybrane towary. Krótkoterminowe trudności adaptacyjne mogą również negatywnie wpłynąć na działalność przedsiębiorców, szczególnie tych, którzy nie będą odpowiednio przygotowani na wprowadzenie nowych regulacji.

Zmiany w systemie VAT dotkną również konsumentów, wpływając na ceny wielu produktów i usług. Obniżenie stawki VAT na wybrane produkty, takie jak kubeczki menstruacyjne, może przynieść korzyści w postaci ich większej dostępności cenowej. Podobnie, obniżenie VAT na statki i łodzie ratunkowe wpłynie pozytywnie na działania ratownicze, co przełoży się na poprawę bezpieczeństwa publicznego. Z kolei utrzymanie preferencyjnej stawki VAT na wyroby medyczne zapewni ich przystępność cenową, co jest szczególnie istotne dla pacjentów oraz sektora ochrony zdrowia¹⁸.

Jednak nie wszystkie zmiany w VAT będą korzystne dla konsumentów. Podwyżki stawek VAT na żywe konie i inne koniowate mogą wpłynąć na wzrost cen związanych z rekreacją konną, sportem jeździeckim oraz działalnością hodowlaną. Z kolei objęcie produktów z konopi siewnej standardową stawką VAT (23%) spowoduje

¹⁷ Deloitte Polska. (2024). *Zmiany w VAT na 2025 rok: Przegląd regulacji i ich wpływ na biznes*.

¹⁸ VAT Forum. (2024). *Harmonizacja stawek VAT w Unii Europejskiej na podstawie dyrektywy 2022/542*.

wzrost ich cen, co może wpłynąć na spadek ich popularności wśród konsumentów. Dodatkowo, zmiany w zakresie opodatkowania nawozów, środków ochrony roślin oraz pasz mogą przełożyć się na wyższe koszty produkcji rolnej, co może skutkować podwyżkami cen produktów spożywczych.

4. WNIOSKI I REKOMENDACJE DLA PRZEDSIĘBIORCÓW

Wprowadzenie zmian w systemie VAT w 2025 roku stanowi zarówno wyzwanie, jak i szansę dla przedsiębiorców. Nowe regulacje wymuszają dostosowanie procesów operacyjnych, systemów księgowych oraz strategii działania firm. Kluczowe znaczenie w tym kontekście ma odpowiednie przygotowanie się do nowych przepisów, które pozwoli zminimalizować ryzyko problemów oraz wykorzystać potencjalne korzyści płynące z reformy¹⁹.

Jednym z najważniejszych kroków, jakie powinni podjąć przedsiębiorcy, jest dokładna analiza wpływu zmian na działalność firmy. Kluczowym elementem tego procesu jest aktualizacja systemów księgowych i informatycznych, które muszą zostać dostosowane do nowych stawek VAT oraz zaktualizowanych procedur rozliczeniowych. Sprawnie działające oprogramowanie oraz zrozumienie nowych zasad rozliczeń pozwolą firmom uniknąć błędów i zapewnią zgodność z obowiązującymi przepisami. Równocześnie istotne jest zorganizowanie szkoleń dla pracowników, szczególnie w działach finansów, księgowości oraz sprzedaży, aby mogli oni efektywnie wdrożyć nowe regulacje w codziennej działalności.

Ważnym aspektem przygotowań do zmian jest także monitorowanie bieżących przepisów i śledzenie zmian legislacyjnych. Przedsiębiorcy powinni korzystać z rzetelnych źródeł informacji, takich jak publikacje urzędowe oraz na bieżąco analizować ich wpływ na funkcjonowanie firmy. Aktywne podejście do monitorowania przepisów pozwoli firmom reagować w odpowiednim czasie i uniknąć niepotrzebnych komplikacji wynikających z nieprzygotowania²⁰.

W obliczu wprowadzanych zmian warto również rozważyć współpracę z ekspertami podatkowymi. Doradcy podatkowi mogą wesprzeć przedsiębiorców w interpretacji przepisów, wskazać najkorzystniejsze rozwiązania dostosowane do specyfiki działalności oraz zapewnić zgodność z aktualnym prawem podatkowym. Specjaliści mogą również pomóc w optymalizacji rozliczeń podatkowych, co pozwoli przedsiębiorstwom zmniejszyć koszty związane z nowymi regulacjami. Dzięki współpracy z ekspertami firmy mogą zyskać pewność, że ich działania są zgodne z prawem i zoptymalizowane pod kątem finansowym.

Każda branża będzie musiała dostosować się do zmian w systemie VAT w inny sposób. W sektorze handlowym szczególnie istotne będzie dokładne przeanalizowanie wpływu nowych stawek VAT na ceny produktów oraz dostosowanie polityki cenowej w taki sposób, aby zachować konkurencyjność na rynku. Firmy handlowe

¹⁹ Ministerstwo Finansów. (2024). *Zmiany w podatku VAT od 2025 roku – oficjalne wytyczne*. Warszawa: Ministerstwo Finansów.

²⁰ Infor.pl. (2024). *Zmiany w VAT od 2025 roku: stawki, procedury, nowe technologie*.

powinny także zainwestować w nowoczesne systemy sprzedażowe, które umożliwią automatyczne naliczanie odpowiednich stawek VAT, minimalizując ryzyko błędów. Warto również otwarcie komunikować zmiany cen klientom, wyjaśniając ich przyczyny.

W sektorze usługowym przedsiębiorcy będą musieli ocenić wpływ nowych przepisów na koszty realizacji usług oraz renegecjować umowy z kontrahentami w celu dostosowania się do zmian. Ważne będzie także zachowanie przejrzystości w relacjach z klientami poprzez jasne informowanie ich o ewentualnych podwyżkach cen wynikających z nowych regulacji. W sektorze rolniczym szczególne znaczenie będą miały zmiany dotyczące opodatkowania nawozów, pasz oraz środków ochrony roślin. Firmy z tej branży powinny przeprowadzić analizę kosztów produkcji oraz poszukać możliwości optymalizacji procesów, aby zminimalizować negatywne skutki wzrostu kosztów związanych z nowymi stawkami VAT²¹.

Odpowiednie przygotowanie się do zmian w VAT w 2025 roku może pozwolić przedsiębiorcom na wykorzystanie potencjalnych korzyści płynących z uproszczenia procedur oraz zmniejszenia obciążeń administracyjnych. Zniesienie niektórych obowiązków, takich jak integracja kas fiskalnych z terminalami płatniczymi, przyczyni się do obniżenia kosztów działalności, szczególnie w przypadku mikro- i małych firm. Nowe regulacje mogą również zwiększyć przewidywalność działań przedsiębiorstw dzięki bardziej przejrzystym przepisom i ujednoczeniu zasad opodatkowania.

PODSUMOWANIE

Wprowadzenie nowych regulacji w systemie podatku VAT w 2025 roku stanowi kluczowy krok w kierunku dostosowania polskiego systemu podatkowego do wymagań unijnych oraz dynamicznie zmieniających się realiów gospodarczych. Reformy obejmują zarówno zmiany w stawkach VAT, jak i nowe regulacje techniczne oraz proceduralne, których celem jest zwiększenie przejrzystości i efektywności systemu podatkowego, ograniczenie nadużyć oraz wsparcie wybranych sektorów gospodarki.

Zmiany w stawkach VAT są zróżnicowane. Obniżone stawki, takie jak 0% na statki ratunkowe, czy 5% na kubeczki menstruacyjne, mają na celu zwiększenie dostępności istotnych produktów oraz wsparcie wybranych branż. Z kolei podwyżki, takie jak 23% na wyroby z konopi siewnej, czy na żywe konie, mają ograniczyć konsumpcję wybranych dóbr i wzmocnić działania prewencyjne. Utrzymanie preferencyjnych stawek na wyroby medyczne pokazuje priorytet, jaki system podatkowy przyznaje ochronie zdrowia.

Nowe regulacje techniczne, takie jak zniesienie obowiązku integracji kas fiskalnych z terminalami płatniczymi, upraszczają prowadzenie działalności, szczególnie dla mikro- i małych przedsiębiorstw. Przedłużenie mechanizmu odwrotnego obciążenia VAT oraz precyzyjne regulacje dotyczące nawozów, pasz i środków ochrony

²¹ Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi. (2024). *Zmiany w opodatkowaniu nawozów i pasz w 2025 roku – wpływ na sektor rolny*. Warszawa: Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi.

roślin zwiększają bezpieczeństwo transakcji i ograniczają ryzyko nadużyć podatkowych. Wprowadzenie nowoczesnych technologii w administracji podatkowej, takich jak automatyzacja kontroli i cyfryzacja dokumentacji, ma na celu usprawnienie nadzoru nad transakcjami i podniesienie poziomu transparentności.

Zmiany w VAT przyniosą różnorodne skutki dla przedsiębiorców i konsumentów. Firmy mogą skorzystać z uproszczonych procedur, większej elastyczności oraz niższych kosztów operacyjnych, ale muszą przygotować się na konieczność aktualizacji systemów księgowych i dostosowania procesów operacyjnych. Konsumentci odczuwają zarówno korzyści, takie jak niższe ceny niektórych produktów, ale też negatywne skutki, w tym potencjalny wzrost kosztów związanych z podwyżkami stawek VAT na wybrane towary.

Reformy te, choć niosą ze sobą wyzwania, mogą stać się impulsem do rozwoju polskiej gospodarki. Kluczowym elementem sukcesu będzie odpowiednie przygotowanie przedsiębiorców, obejmujące analizę zmian, aktualizację systemów, współpracę z ekspertami podatkowymi oraz elastyczne podejście do zarządzania działalnością. Zmiany w VAT w 2025 roku mają potencjał zarówno usprawnić funkcjonowanie rynku, jak i zwiększyć konkurencyjność polskiej gospodarki w dłuższej perspektywie.

Dostosowanie do nowych przepisów będzie wymagało świadomego podejścia zarówno ze strony przedsiębiorców, jak i konsumentów, ale efektywne wdrożenie tych regulacji może przynieść liczne korzyści wszystkim uczestnikom rynku.

BIBLIOGRAFIA

1. Business Insider Polska. (2024). *Nowe regulacje VAT w 2025 – wpływ na przedsiębiorców i konsumentów*.
2. Deloitte Polska. (2024). *Zmiany w VAT na 2025 rok: Przegląd regulacji i ich wpływ na biznes*.
3. Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2022/542 z dnia 5 kwietnia 2022 r. w sprawie harmonizacji przepisów dotyczących podatku VAT.
4. Fakturowo.pl. (2024). *Istotne zmiany w podatku VAT od stycznia 2025 roku – analiza przepisów*.
5. Infor.pl. (2024). *Zmiany w VAT od 2025 roku: stawki, procedury, nowe technologie*.
6. Krajowa Administracja Skarbowa. (2024). *Cyfryzacja dokumentacji podatkowej – nowoczesne technologie w administracji VAT*. Warszawa: Krajowa Administracja Skarbowa.
7. Ministerstwo Finansów. (2024). *Automatyzacja kontroli podatkowej w Polsce w 2025 roku – raport*. Warszawa: Ministerstwo Finansów.
8. Ministerstwo Finansów. (2024). *Zmiany w podatku VAT od 2025 roku – oficjalne wytyczne*. Warszawa: Ministerstwo Finansów.

9. Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi. (2024). *Zmiany w opodatkowaniu nawozów i pasz w 2025 roku – wpływ na sektor rolny*. Warszawa: Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi.
10. OnlineFakturowanie.pl. (2024). *Przegląd zmian w VAT na 2025 rok: jakie zmiany czekają przedsiębiorców?*
11. PIT.pl. (2024). *Zmiany w VAT w 2025 – nowe regulacje techniczne i ich konsekwencje dla sektora rolnego*.
12. Polska Izba Handlu. (2024). *Wpływ zmian w stawkach VAT na sektor handlu detalicznego w Polsce*. Warszawa: Polska Izba Handlu.
13. Portal VAT. (2024). *Przegląd kluczowych zmian w regulacjach VAT na 2025 rok*.
14. Urząd Statystyczny w Warszawie. (2024). *Analiza wpływu podwyżek stawek VAT na inflację w 2025 roku*. Warszawa: Główny Urząd Statystyczny.
15. VAT Forum. (2024). *Harmonizacja stawek VAT w Unii Europejskiej na podstawie dyrektywy 2022/542*.

VAT changes in 2025 in Poland

Abstract

The article discusses the planned changes to the value added tax (VAT) system in Poland, which will come into force in 2025. These changes are indeed to simplify tax procedures and increase the efficiency of VAT collection. Key proposals include the introduction of new tax rates, changes in exemptions and simplifications in document circulation. The authors emphasize that these reforms may affect the activities of entrepreneurs as well as consumers, which is why it is important to adapt to the upcoming regulations. The article draws attention to the need to educate taxpayers and monitor the effects of the introduced changes in practice.

Keywords: tax, VAT, VAT rates, regulations, entrepreneurs, new regulations, consumers, state budget, reverse charge mechanism, taxation principles.

Zeszyty Naukowe Wydziału Ekonomii i Finansów
Uniwersytetu Radomskiego im. Kazimierza Pułaskiego
Studia Ekonomiczne, Prawne i Administracyjne
Zeszyt 4 (2024)
DOI <https://doi.org/10.24136/sepia.2024.020>

Kinga Koltunowicz¹

ZMIANY W PODATKU DOCHODOWYM OD OSÓB PRAWNYCH (CIT) W 2025 ROKU

Streszczenie

Artykuł prezentuje nowe kierunki w polskim systemie podatkowym. Omawia wprowadzenie minimalnego podatku dochodowego, który ma objąć przedsiębiorców osiągających straty lub niewielkie dochody, z pierwszą płatnością przewidzianą na 2025 rok, a także globalny podatek minimalny, skierowany do dużych, międzynarodowych grup kapitałowych, mający na celu przeciwdziałanie unikaniu opodatkowania. Ponadto, zmiany w systemie CIT nakładają na przedsiębiorców obowiązek prowadzenia elektronicznych ksiąg rachunkowych zgodnie z nowymi wytycznymi, które będą wdrażane etapami w kolejnych latach.

Słowa kluczowe: minimalny podatek dochodowy; globalny minimalny podatek dochodowy; JPK CIT.

WSTĘP

Podatek CIT, czyli podatek dochodowy od osób prawnych, stanowi istotny element systemu podatkowego w wielu państwach, w tym w Polsce. Jest on nakładany na dochody uzyskiwane przez osoby prawne, takie jak spółki kapitałowe (np. spółki akcyjne i spółki z ograniczoną odpowiedzialnością) oraz inne podmioty posiadające osobowość prawną. Jego głównym celem jest opodatkowanie zysków przedsiębiorstw, co przyczynia się do zasilania budżetu państwa. CIT pełni również funkcję narzędzia fiskalnego mającego na celu zapewnienie sprawiedliwości podatkowej i stabilności finansowej kraju. Stawki oraz zasady naliczania tego podatku mogą różnić się w zależności od danego systemu prawnego i często podlegają zmianom

¹ Studentka II roku studiów II stopnia, kierunku: finanse i rachunkowość, Wydział Ekonomii i Finansów, Uniwersytet Radomski im. Kazimierza Pułaskiego, e-mail: 111047@student.uthrad.pl.

legislacyjnym, dostosowującym go do aktualnych warunków gospodarczych i społecznych².

Zachodzące zmiany w podatku CIT są istotnym zagadnieniem przede wszystkim dla przedsiębiorców. Reforma CIT wpływa na sposób prowadzenia działalności gospodarczej, poziom opodatkowania firm oraz strategię finansowe przedsiębiorstw. Analiza nadchodzących zmian pozwala lepiej przygotować się na nowe regulacje i zrozumieć ich konsekwencje. Ponadto, temat ten jest aktualny i budzi duże zainteresowanie wśród ekspertów podatkowych, księgowych oraz właścicieli firm, którzy muszą dostosować swoje działania do nowych przepisów.

W 2025 roku wchodzi w życie istotne zmiany w zakresie podatku CIT, które mogą znacząco wpłynąć na działalność przedsiębiorstw w Polsce. Nowe regulacje mają na celu uszczelnienie systemu podatkowego, zwiększenie przejrzystości rozliczeń oraz dostosowanie krajowych przepisów do międzynarodowych standardów. Wprowadzane zmiany obejmują m.in. obowiązek prowadzenia ksiąg rachunkowych w formie elektronicznej dla największych firm oraz nowe zasady dotyczące minimalnego podatku dochodowego.

Celem artykułu jest dostarczenie rzetelnych informacji na temat zmian, ich przyczyn oraz potencjalnych skutków dla różnych podmiotów gospodarczych.

Zmiany te mogą stanowić wyzwanie dla przedsiębiorców, zwłaszcza w kontekście zwiększonych obowiązków sprawozdawczych oraz potencjalnego wzrostu obciążeń podatkowych. Warto zatem dokładnie przeanalizować nowe przepisy i odpowiednio przygotować się na ich wdrożenie. W niniejszym artykule zostaną przedstawione najważniejsze aspekty reformy CIT w 2025 roku.

Artykuł został podzielony na cztery główne części. Pierwsza z nich, przedstawia podstawowe informacje na temat CIT, jego znaczenie dla gospodarki oraz cele, jakie spełnia ten podatek. Druga część, omawia regulacje dotyczące minimalnego CIT, które mają na celu zapewnienie, że firmy osiągające przychody, ale wykazujące niskie dochody, również ponoszą obowiązek podatkowy. W kolejnej części, analizowane są międzynarodowe regulacje dotyczące globalnego CIT, które mają na celu ograniczenie unikania opodatkowania przez międzynarodowe korporacje. Ostatnia sekcja dotyczy wprowadzenia nowego obowiązku raportowania dla podatników CIT w formie Jednolitego Pliku Kontrolnego.

1. PODATEK DOCHODOWY OD OSÓB PRAWNYCH – ZAKRES I CELE

Systemem podatkowym można nazwać zbiór wszystkich obowiązujących w państwie w danym czasie podatków. Jednym ze składowych systemu podatkowego jest podatek dochodowy od osób prawnych. Podatek dochodowy jest elementem, który ma dość istotny wpływ na konkurencyjność przedsiębiorstw, szczególnie na arenie

² <https://gov.edu.pl/podatek-cit-definicja-zasady-i-zastosowanie-2/> [grudzień 2024].

międzynarodowej. Państwa będące członkiem Unii Europejskiej mają pełną swobodę w zakresie kształtowania stawek tego podatku, co daje im możliwość wyboru i decydowania o swojej konkurencyjnej pozycji na kapitałowym rynku wewnętrznym³.

W Polsce ten podatek jest regulowany ustawą z dnia 15 lutego 1992 r. o podatku dochodowym od osób prawnych. Ustawa ta określa podstawową stawkę podatku w wysokości 19% oraz obniżoną stawkę 9% dla małych podatników, którzy w danym roku podatkowym nie osiągnęli przychodów (innych niż z zysków kapitałowych) większych niż 2 mln euro⁴. Takie rozwiązanie ma na celu zwiększenie konkurencyjności przedsiębiorstw krajowych, a także stymulowanie wzrostu gospodarczego.

W Niemczech podatek dochodowy od osób prawnych wynosi 15%. Jednakże oprócz tej kwoty, przedsiębiorcy muszą również zapłacić daninę solidarnościową w wysokości 5,5% należnego podatku, która jest liczona od zysku przed opodatkowaniem podatkiem dochodowym⁵.

W Wielkiej Brytanii natomiast podstawowa stawka podatku dochodowego od osób prawnych wynosi 25% i dotyczy firm osiągających zyski powyżej 250 tys. GBP. Dla spółek z siedzibą w Wielkiej Brytanii, które osiągają zyski poniżej 50 tys. GBP, standardowo stosuje się niższą stawkę w wysokości 19%, natomiast dla przedsiębiorstw osiągających dochody mieszczące się w przedziale od 50 tys. do 250 tys. GBP obowiązuje progresywna skala stawek podatkowych. W przypadku korporacji będących częścią grup powiązanych oba ustalone progi zysków dzieli się przez liczbę aktywnych spółek na świecie. Gdy opodatkowane dochody wynikają z wykorzystania patentów, stosuje się obniżoną efektywną stawkę podatkową, która wynosi 10%. W takim przypadku do opodatkowanego zysku mogą być wliczane nie tylko dochody z tytułu tantiem za patenty, ale również znacząca część zysków operacyjnych uzyskanych ze sprzedaży produktów zawierających patent⁶.

Powyższe informacje wskazują na zróżnicowane podejście państw do kwestii opodatkowania dochodów przedsiębiorców.

2. MINIMALNY PODATEK DOCHODOWY

Minimalny podatek dochodowy to podatek, który musi być zapłacony przez przedsiębiorców wykazujących straty podatkowe lub bardzo niskie dochody. Minimalny podatek dochodowy do ustawy o podatku dochodowym od osób prawnych (CIT) został wprowadzony do polskiego porządku prawnego ustawą z dnia 29 października 2021 roku w ramach tzw. Polskiego Ładu (Dz.U.2021.2105). Ze względu na sytuację polityczno-gospodarczą, termin obowiązywania nowych regulacji został

³ K. Rybicka, *Zasady opodatkowania osób prawnych w Polsce i Niemczech*, Politechnika Częstochowska, Wydział Zarządzania, 2023, s. 169-172.

⁴ Ustawa z dnia 15 lutego 1992 r. o podatku dochodowym od osób prawnych Dz.U.2023.2805 tj., art. 19.

⁵ <https://l-advisers.com/podatki-w-niemczech-dla-firm/> [grudzień 2024].

⁶ <https://taxsummaries.pwc.com/united-kingdom/corporate/taxes-on-corporate-income> [grudzień 2024].

zawieszony przez ustawodawcę do 31 grudnia 2023 roku. U większości podmiotów przepisy dotyczące minimalnego podatku dochodowego obowiązują od 1 stycznia 2024 roku, chyba że ich rok podatkowy jest inny niż kalendarzowy, oraz rozpoczął się w terminie przed 1 stycznia 2024 i zakończył po 31 grudnia 2023 – wtedy zawieszenie trwa do końca ich roku podatkowego⁷.

W związku z powyższym, pierwszy obowiązek zapłaty minimalnego podatku dochodowego przypada na 2025 rok. Podmiotami zobowiązanymi do rozliczenia minimalnego podatku dochodowego są podmioty, które w danym roku podatkowym:

- uzyskały wynik stratny ze źródeł przychodów innych niż zyski kapitałowe,
- lub
- ich dochody ze źródeł innych niż zyski kapitałowe, zdefiniowane zgodnie z art. 7 ust. 1 lub art. 7a ust. 1, stanowiły nie więcej niż 2% ogólnej sumy przychodów poza zyskami kapitałowymi⁸.

Ustawodawca w art. 24ca ust. 14 ustawy o podatku dochodowym od osób prawnych określił podmioty, które są wyłączone z minimalnego podatku dochodowego. Są to m.in.:

- nowe podmioty – w pierwszym roku działalności oraz kolejno następujących po sobie dwóch latach. Wyłączenia nie stosuje się dla podatników określonych w art. 19 ust. 1a ustawy o podatku dochodowym od osób prawnych, tj. podatników utworzonych w wyniku przekształcenia, połączenia lub podziału – z wyjątkiem przekształcenia spółki w inną spółkę; podatników utworzonych w wyniku przekształcenia przedsiębiorcy będącego osobą fizyczną, wykonującego jednoosobową działalność gospodarczą lub spółki niebędącej osobą prawną; podatnika utworzonego przez osoby prawne, fizyczne lub jednostki organizacyjne, które wniosły na poczet kapitału podatnika uprzednio prowadzone przez siebie przedsiębiorstwo, zorganizowaną część przedsiębiorstwa albo składniki majątku tego przedsiębiorstwa o wartości przekraczającej łącznie równowartość w złotych kwoty co najmniej 10 tys. euro; podatników utworzonych przez osoby prawne, osoby fizyczne albo jednostki organizacyjne niemające osobowości prawnej wnoszące, tytułem wkładów niepieniężnych na poczet kapitału podatnika, składniki majątku uzyskane przez te osoby albo jednostki w wyniku likwidacji innych podatników, jeżeli te osoby albo jednostki posiadały udziały (akcje) tych innych likwidowanych podatników; podatników utworzonych przez osoby prawne, osoby fizyczne albo jednostki organizacyjne niemające osobowości prawnej, jeżeli w roku podatkowym, w którym podatnik został utworzony, oraz w roku podatkowym bezpośrednio

⁷ Ustawa z dnia 15 lutego 1992 r. o podatku dochodowym..., art. 38ec.

⁸ Ibidem, art. 24ca, ust. 1.

po nim następującym, zostało do niego wniesione na poczet kapitału uprzednio prowadzone przedsiębiorstwo, zorganizowana część przedsiębiorstwa albo składniki majątku tego przedsiębiorstwa o wartości przekraczającej łącznie równowartość w złotych kwoty 10 tys. euro⁹,

- przedsiębiorstwa finansowe (m.in. banki, instytucje kredytowe),
- mali podatnicy,
- podatnicy, którzy uzyskali przychody o co najmniej 30% niższe w stosunku do roku poprzedzającego¹⁰.

Zobowiązanie z tytułu minimalnego podatku dochodowego możemy określić na dwa sposoby.

Pierwszym z nich jest ustalenie podstawy opodatkowania według poniższych kryteriów:

- przychody – stanowią 1,5% wartości przychodów osiągniętych z innych źródeł niż zyski kapitałowe,
- wartość kosztów finansowania dłużnego, które zostały poniesione na rzecz podmiotów powiązanych, w takiej kwocie w jakiej te koszty przewyższają kwotę obliczoną według wzoru:

$$[(P - P_o) - (K - A_m - K_{fd})] \times 30\%$$

gdzie:

- **P** – całkowita suma przychodów ze wszystkich źródeł, z których dochody są objęte opodatkowaniem podatkiem dochodowym,
 - **P_o** – przychody odsetkowe, zgodnie z definicją określoną w art. 15c ust. 13,
 - **K** – łączna wartość kosztów uzyskania przychodów, niepomniejszona o odliczenia wynikające z art. 15c ust. 1,
 - **A_m** – odpisy amortyzacyjne, o których mowa w art. 16a-16m, które zostały zaliczone do kosztów uzyskania przychodów w danym roku podatkowym,
 - **K_{fd}** – koszty finansowania dłużnego, które w roku podatkowym zostały ujęte w kosztach uzyskania przychodów, ale nie zostały uwzględnione w wartości początkowej środków trwałych oraz wartości niematerialnych i prawnych, przed dokonaniem pomniejszeń określonych w art. 15c ust. 1.
- wartość usług niematerialnych poniesionych bezpośrednio lub pośrednio na rzecz podmiotów powiązanych lub podmiotów określonych w art. 11j ust. 2 (podmioty z tzw. rajów podatkowych), w części, w jakiej łącznie te koszty

⁹ Ibidem, art. 19, ust. 1a.

¹⁰ Ibidem, art. 24ca, ust. 14.

w roku podatkowym przekraczają o 3 mln zł kwotę obliczoną wg poniższego wzoru:

$$[(P - P_o) - (K - A_m - O)] \times 5\%$$

gdzie:

- **P** – całkowita suma przychodów ze wszystkich źródeł, z których dochody są objęte opodatkowaniem podatkiem dochodowym,
- **P_o** – przychody odsetkowe, zgodnie z definicją określoną w art. 15c ust. 13,
- **K** – łączna wartość kosztów uzyskania przychodów, niepomniejszona o odliczenia wynikające z art. 15c ust. 1,
- **A_m** – odpisy amortyzacyjne, o których mowa w art. 16a–16m, które zostały zaliczone do kosztów uzyskania przychodów w danym roku podatkowym,
- **K_{fd}** – koszty finansowania dłużnego, które w roku podatkowym zostały ujęte w kosztach uzyskania przychodów, ale nie zostały uwzględnione w wartości początkowej środków trwałych oraz wartości niematerialnych i prawnych, przed dokonaniem pomniejszeń określonych w art. 15c ust. 1¹¹.

Drugim sposobem jest wybranie uproszczonego sposobu ustalenia podstawy opodatkowania, która w tym przypadku stanowi 3% wartości osiągniętych przez podatnika przychodów z innych źródeł niż zyski kapitałowe. Wybór takiego sposobu ustalania podstawy opodatkowania należy zgłosić w zeznaniu, o którym mówi art. 27 ust. 1, składanym za ten rok podatkowy, w którym podatnik zdecydował się na ten sposób¹².

Podatek minimalny CIT w Polsce stanowi dość istotną reformę w polskim systemie podatkowym. Jednakże, wraz z jego wprowadzeniem wiążą się zarówno skutki pozytywne jak i negatywne. Do tych pierwszych możemy zakwalifikować szansę na stymulowanie przedsiębiorczości oraz rozwój dla małych i średnich przedsiębiorstw. Z drugiej strony, przedsiębiorcy mogą się decydować na wybór jednoosobowych działalności gospodarczych w celu uniknięcia tego opodatkowania, co może spowodować spadek dochodów państwa¹³.

Podobną charakterystykę wykazuje globalny podatek minimalny, który Unia Europejska przyjęła w dniu 15.12.2022 r. przez dyrektywę Rady (UE) 2022/2523, która ma na celu wprowadzenie minimalnego opodatkowania międzynarodowych grup przedsiębiorców¹⁴.

¹¹ Ibidem, art. 24ca, ust 3, pkt. 1-4.

¹² Ibidem, art. 24ca ust. 3a.

¹³ A. Daszyńska-Ciborowska, P. Łojek, *Szanse i zagrożenia związane z minimalnym podatkiem CIT*, Wyższa Szkoła Ekonomii i Informatyki w Krakowie, 2024, s. 52.

¹⁴ M. Kondej, M. Stępień, *Globalny podatek minimalny. O istocie II filaru międzynarodowej reformy podatkowej z perspektywy UE*, „Przegląd Podatkowy”, 2023, s. 32.

3. NOWY MINIMALNY GLOBALNY PODATEK DOCHODOWY

Od 1 stycznia 2025 roku weszły w życie nowe regulacje wprowadzające w Polsce tzw. globalny podatek minimalny. Ma on na celu zapobieganie uchylaniu się od opodatkowania podatkiem dochodowym przez międzynarodowych przedsiębiorców. Ustawa z dnia 6 listopada 2024 r. o opodatkowaniu wyrównawczym jednostek składowych grup międzynarodowych i krajowych (Dz.U. 2024.1685) reguluje opodatkowanie:

- **globalnym podatkiem wyrównawczym** – w jego ramach jednostka dominująca najwyższego szczebla w grupie jest zobowiązana do zapłaty podatku wyrównawczego od dochodów swoich nisko opodatkowanych spółek zależnych działających w różnych jurysdykcjach. Opodatkowanie następuje w kraju, w którym ma siedzibę jednostka dominująca,
- **krajowy podatkiem wyrównawczym** – zobowiązanie podatkowe powstaje w państwie, w którym funkcjonują jednostki składowe grupy osiągające nisko opodatkowane dochody. Oznacza to, że podatek jest płacony bezpośrednio w kraju generowania tych dochodów, a niekoniecznie tam, gdzie znajduje się jednostka dominująca,
- **podatkiem wyrównawczym od niedostatecznie opodatkowanych zysków** – jego ciężar spoczywa na jednostkach należących do grupy operujących w danej jurysdykcji, gdy jednostka dominująca mieści się w kraju, w którym nie obowiązuje globalny podatek wyrównawczy¹⁵.

Globalny podatek minimalny dotyczy podmiotów należących do grup kapitałowych, których skonsolidowane przychody globalne przekroczyły w co najmniej dwóch z ostatnich czterech lat podatkowych 750 mln euro¹⁶. Globalnym podatkiem minimalnym nie są objęte podmioty wyłączone, do których należą m.in. podmioty rządowe, fundusze inwestycyjne, które są jednostkami dominującymi najwyższego szczebla, fundusze emerytalne, organizacje międzynarodowe non-profit¹⁷.

Celem globalnego podatku minimalnego jest zrównanie zasad opodatkowania największych przedsiębiorstw, tak aby ich efektywna stawka podatkowa w danym kraju wynosiła 15%. Ta regulacja nałoży na firmy również szereg dodatkowych obowiązków analitycznych i sprawozdawczych, co w konsekwencji zmusi przedsiębiorców do przeorganizowania dotychczasowych procesów raportowania i gromadzenia danych¹⁸.

¹⁵ <https://www.inforlex.pl/dok/tresc.FOB0000000000006601405,Globalny-podatek-minimalny-co-nalezy-wiedziec.html> [grudzień 2024].

¹⁶ <https://kpmg.com/pl/pl/home/insights/2024/11/tax-alert-globalny-podatek-minimalny-od-1-stycznia-2025-r.html> [grudzień 2024].

¹⁷ Ustawa z dnia 15 lutego 1992 r. o podatku dochodowym..., art. 24ca, ust. 14.

¹⁸ <https://www.inforlex.pl/dok/tresc.FOB0000000000006617666,Globalny-podatek-minimalny-co-oznacza-dla-przedsiębiorcow.html> [grudzień 2024].

4. JPK CIT

Od 1 stycznia 2025 r. weszły w życie nowe regulacje ustawy o CIT, nakładające nowe obowiązki na część podmiotów, w tym spółki, które wchodzi w skład podatkowych grup kapitałowych. Przedsiębiorstwa będą mieć obowiązek prowadzenia ksiąg rachunkowych przy użyciu programów komputerowych, a następnie przekazania ich w formie plików elektronicznych do naczelnika właściwego urzędu skarbowego. Należy również zaznaczyć, że wysyłane pliki muszą być zgodne z określoną strukturą logiczną¹⁹.

Zgodnie z przepisami, obowiązek wdrożenia w życie nowych regulacji został rozłożony w czasie dla poszczególnych grup podatników. Pierwsze struktury logistyczne JPK_KR_PD podatnicy będą musieli złożyć w marcu 2026 r., tj. do upływu terminu złożenia zeznania podatkowego za 2025 rok. W takiej sytuacji przedsiębiorstwa będą musiały dostosować swoje systemy księgowo, tak aby od 1 stycznia 2025 roku mieć możliwość generowania ksiąg rachunkowych według opublikowanej struktury logicznej. Opracowane również zostało rozporządzenie, które określa zakres dodatkowych danych, które będą musiały być wykazane w prowadzonych księgach²⁰.

Podatnicy, których w pierwszej kolejności obejmą nowe regulacje (tj. za rok obrotowy lub podatkowy rozpoczynający się po 31 grudnia 2024) to:

- podatnicy CIT, którzy uzyskali w poprzednim roku podatkowym (w przypadku spółek nie będących osobami prawnymi – obrotowym) przychód przekraczający 50 mln euro,
- podatkowe grupy kapitałowe²¹.

Powyższe grupy podatników od stycznia 2025 roku będą musiały w swoich strukturach logistycznych prowadzonych ksiąg rachunkowych uwzględnić tylko jeden element – znaczniki identyfikujące konta ksiąg. Natomiast od stycznia 2026 roku struktury będą musiały zawierać kolejne elementy, tj. numer identyfikacji kontrahenta, numer identyfikujący fakturę w KSeF, wysokość, rodzaj i typ różnicy między wynikiem bilansowym a podatkowym.

Pozostali podatnicy zostaną objęci obowiązkiem JPK CIT za rok obrotowy/podatkowy rozpoczynający się po:

- 31 grudnia 2025 r. – inni podatnicy CIT (spółki niebędące osobami prawnymi) zobowiązane do składania JPK_VAT,
- 31 grudnia 2026 r. – pozostali podatnicy CIT i spółki niebędące osobami prawnymi.

¹⁹ Ministerstwo Finansów, *Księgi rachunkowe JPK_KR_PD [broszura]*, Warszawa 2023.

²⁰ Ibidem.

²¹ <https://www.podatki.gov.pl/wyjasnienia/nowe-zasady-cyfryzacji-dokumentacji-ksiegowej-w-podatku-cit/> [grudzień 2024].

W związku z powyższym przedsiębiorcy będą musieli dostosować swoje struktury logistyczne ksiąg rachunkowych odpowiednio od 1 stycznia 2026 roku i od 1 stycznia 2027 roku²².

Z powyżej określonych obowiązków zwolnieni są podatnicy którzy:

- są podmiotowo zwolnieni od podatku (wyjątek stanowią fundacje rodzinne),
- są uprawnieni do składania sprawozdań w formie papierowej,
- prowadzą uproszczoną ewidencję przychodów i kosztów²³.

Wprowadzenie JPK CIT to przede wszystkim korzyści dla organów skarbowych, które dzięki elektronicznemu plikowi z danymi będą mogły szybciej i sprawniej typować przedsiębiorców do kontroli, mieć stały dostęp do ksiąg rachunkowych podatników oraz szybciej reagować na nadużycia podatkowe. Przedsiębiorcy z kolei będą musieli dostosować swoje systemy, tak aby spełniały wszystkie wymogi, ale również wprowadzenie JPK CIT może uprościć i przyspieszyć składanie zeznań podatkowych oraz zmniejszyć ryzyko błędów w rozliczeniach²⁴.

PODSUMOWANIE

Reforma CIT niesie ze sobą szereg korzyści, ale również wyzwań. Z jednej strony, wprowadzenie minimalnego podatku dochodowego oraz globalnego podatku minimalnego ma na celu uszczelnienie systemu podatkowego oraz ograniczenie możliwości optymalizacji podatkowej przez duże międzynarodowe korporacje. Dzięki temu państwo może liczyć na bardziej stabilne wpływy do budżetu, a jednocześnie przyczynić się do zwiększenia uczciwości w opodatkowaniu. Nowoczesne rozwiązania w zakresie raportowania, takie jak JPK CIT, umożliwią organom skarbowym szybsze wykrywanie nadużyć oraz efektywniejsze przeprowadzanie kontroli, co pozytywnie wpłynie na transparentność systemu.

Z drugiej strony, nowe regulacje stawiają przed przedsiębiorcami szereg wyzwań adaptacyjnych. Konieczność przejścia na elektroniczne systemy księgowo-liczeniowe oraz wdrożenie bardziej szczegółowych standardów sprawozdawczych może wiązać się z dodatkowymi kosztami inwestycyjnymi oraz wymagać gruntownej modernizacji systemów informatycznych. W przypadku mniejszych przedsiębiorstw, choć korzystne rozwiązania mają na celu stymulowanie rozwoju, zwiększone obciążenia administracyjne mogą skłonić niektórych przedsiębiorców do wyboru prostszych form działalności (np. jednoosobowej działalności gospodarczej), aby uniknąć bardziej rygorystycznych wymogów korporacyjnych.

Podsumowując, reforma CIT w 2025 roku stanowi znaczący krok w kierunku modernizacji polskiego systemu podatkowego. Choć nowe przepisy mają na celu zwiększenie przejrzystości i sprawiedliwości w opodatkowaniu, przedsiębiorstwa

²² Ministerstwo Finansów, *Księgi rachunkowe JPK_KR_PD [broszura]*, Warszawa 2023.

²³ Ibidem.

²⁴ <https://panasiuk.com.pl/jpk-cit-jakie-zmiany-czekaja-przedsiębiorców-od-stycznia-2025/> [grudzień 2024].

muszą przygotować się na wzrost obowiązków sprawozdawczych oraz potencjalny wzrost obciążeń podatkowych. Sukces wdrożenia tych rozwiązań będzie zależał od efektywnego dostosowania systemów wewnętrznych przedsiębiorstw oraz zdolności organów podatkowych do sprawnej implementacji nowych regulacji. W dłuższej perspektywie, przy odpowiedniej adaptacji, zmiany te mogą przyczynić się do zwiększenia stabilności finansowej kraju oraz uczynienia polskiego rynku bardziej konkurencyjnym na arenie międzynarodowej.

BIBLIOGRAFIA

1. Daszyńska-Ciborowska A., P. Łojek, *Szanse i zagrożenia związane z minimalnym podatkiem CIT*, Wyższa Szkoła Ekonomii i Informatyki w Krakowie, 2024.
2. Dyrektywa Rady Unii Europejskiej 2022/2523 [2022 r.].
3. GOV EDU.PL <https://gov.edu.pl/podatek-cit-definicja-zasady-i-zastosowanie-2/> [grudzień 2024].
4. INFOR LEX <https://www.inforlex.pl/dok/tresc,FOB0000000000006601405,Globalny-podatek-minimalny-co-nalezy-wiedziec.html> [grudzień 2024].
5. KPMG <https://kpmg.com/pl/pl/home/insights/2024/11/tax-alert-globalny-podatek-minimalny-od-1-stycznia-2025-r.html> [grudzień 2024].
6. K. Rybicka, *Zasady opodatkowania osób prawnych w Polsce i Niemczech*, Politechnika Częstochowska, Wydział Zarządzania.
7. L-ADVISERS <https://l-advisers.com/podatki-w-niemczech-dla-firm/> [grudzień 2024].
8. Ministerstwo Finansów, *Księgi rachunkowe JPK_KR_PD [broшуra]*, Warszawa 2023.
9. M. Kondej, M. Stępień, *Globalny podatek minimalny. O istocie II filaru międzynarodowej reformy podatkowej z perspektywy UE*, Przegląd Podatkowy, 2023.
10. Panasiuk & Partners <https://panasiuk.com.pl/jpk-cit-jakie-zmiany-czekaja-przedsiębiorców-od-stycznia-2025/> [grudzień 2024].
11. Podatki GOV <https://www.podatki.gov.pl/wyjasnienia/nowe-zasady-cyfryzacji-dokumentacji-ksiegowej-w-podatku-cit/> [grudzień 2024].
12. PWC <https://taxsummaries.pwc.com/united-kingdom/corporate/taxes-on-corporate-income> [grudzień 2024].
13. Ustawa z dnia 15 lutego 1992 r. o podatku dochodowym od osób prawnych DZ.U.2023.2805.
14. Ustawa z dnia 29 października 2021 roku o zmianie ustawy o podatku dochodowym od osób fizycznych, ustawy o podatku dochodowym od osób prawnych oraz niektórych innych ustaw (Dz.U.2021.2105).
15. Ustawa z dnia 6 listopada 2024 r. o opodatkowaniu wyrównawczym jednostek składowych grup międzynarodowych i krajowych (Dz.U. 2024.1685).

ARTICLE TITLE IN ENGLISH

Abstract

The article presents new directions in the Polish tax system. It discusses the introduction of a minimum income tax, which will apply to entrepreneurs generating losses or low profits, with the first payment scheduled for 2025, as well as a global minimum tax aimed at large multinational corporate groups to counteract tax avoidance. Additionally, the changes in the CIT system impose an obligation on entrepreneurs to maintain electronic accounting records in accordance with new guidelines, which will be implemented gradually over the coming years.

Keywords: minimum income tax; global minimum income tax; JPK CIT.